

”I’m not here to be average.”
Fitness-blogien retoriset roolit

Katja Hildén
Pro gradu -tutkielma
Tampereen yliopisto
Viestintätieteiden tiedekunta
Suomen kirjallisuus
Syyskuu 2017

Tampereen yliopisto
Viestintätieteiden Tiedekunta
HILDÉN, Katja:

”I’m not here to be average.” Fitness-blogien retoriset roolit

Pro gradu -tutkielma, 79 s.
Suomen kirjallisuus
Syyskuu 2017

Tämä pro gradu -tutkielma tarkastelee kuuden fitnessblogi-kirjoittajan blogitallenteita retorisia rooleja synnyttävänä aineistona. Retoriikalla tutkimuksessa tarkoitetaan niitä valikoituja puhumisen tapoja, joilla kirjoittajat rakentavat joko tietoisesti tai tiedostamattaan julkisia blogi-roolejaan ja siten myös fitness-kirjoittajuuden konventioita. Tutkimukseni erittelee fitness-kirjoittajien retorisia online-rooleja sekä kirjallisuuden omaelämäkerrallisia lajitraditioita että vakuuttavaa ja tunteisiin vaikuttavaa retoriikkaa hyödyntävänä aineistona.

Tutkielman keskeisen viitekehyksen ja metodin muodostavat Ervin Goffmanin (1922–1982) sosiologinen rooleja havainnoiva näyttämö-analogia sekä Aristoteleen klassisen puhetaidon ethos- ja pathos- retoriikka. Goffmanin näkemyksen mukaan kaikenlainen vuorovaikutus pyrkii henkilön julkisivua rakentavaan maineenhallintaan ja johtaa siten konteksteissaan yhä uudelleen vaihtuviin rooleihin. Siten Goffmanin analogian käsitteet kuten näyttämö, käsikirjoitus, dramaturgia, roolihenkilö ja lavastus kuvaavat näytöksellisyyteen vertautuvia arkipäivän ja jopa strategisesti harkittuja vuorovaikutustapoja. Vaikka Goffmanin teorian alkuperäinen lähtökohta oli kuvata kasvokkaista vuorovaikutusta, on näyttämö-analogia sovellettavissa myös online-tekstien rooleja havainnoivaan tulkintaan. Teatteri-analogiaa täydentävä aristoteelinen ethos viittaa puhujan uskottavuutta ja luotettavuutta vahvistavaan puheeseen, eetokseen. Pathos eli tunteisiin vaikuttavat puhumisen tavat vakuuttavat yleisöä tunnetiloihin saattamisen ja miellyttävyyteen pyrkivin retorisin keinoin.

Analyysini perusteella fitness-kirjoittajuus osoittautui vain muodolliseksi, useita alarooleja sisältäväksi mutta myös kirjallisuuden omaelämäkerrallisia lajeja hyödyntäväksi kehysrooliksi. Tuloksentani mukaan fitness-kirjoittajan kehysrooli hallitsee esiintyjensä vaihtuvia ja itseään markkinoivia, retorisia alarooleja. Alarooleja ovat esimerkiksi omaelämäkerrallisuutta jäljittelevä tai jotakin tunnustava roolihenkilö, tai yleisöään huumorin tai groteskein pienoismarratiivein viihdyttävä roolihahmo. Aineisto tuotti havaintoja myös gnoomisista stereotyyppioista ja hyvinvointi-aforistiikkaa hyödyntävistä roolihenkilöistä. Merkittävää oli, ettei ruumiillisuutta korostava retoriikka noussut kohosteisena esille blogitallenteissa. Sen sijaan kaupallinen, joko tuotteita tai henkilöitä markkinoiva puhe osoittautui rooleja retorisesti yhdistäväksi ominaisuudeksi.

Tutkimukseni poikkitieteellinen metodi voidaan nähdä online-tekstien analyysivälineistöä avartavana näkökulmana. Koska fitness-blogit voidaan kyseenalaistaa kertomuksina, saattaisi julkisen ja siis myös näytöksellisen tekstuaalisuuden analyysi toimia traditionaalista kertomuksen tutkimuksen retoriikkaa täydentävänä analyysivälineenä. Kuitenkin on mainittava, että aineistoni suppean otoksen vuoksi tutkimustulokset edustavat pikemminkin retorisia tapausselostuksia, kuin joihinkin fitness-blogiin tai -kirjoittajaan yleistettävissä olevia näkökulmia.

Avainsanat: blogi, fitness, retoriikka, roolit, laji, Goffman, Aristoteles

Sisältö

1 JOHDANTO.....	4
1.1 Tutkimuskysymykset ja tutkimusaineisto	4
1.2 Blogitutkimuksesta.....	9
1.3 Tutkimuksen teoreettiset lähtökohdat.....	12
2 VAIHTUVA LAJI, VAIHTUVAT ROOLIT.....	19
2.1 Tallennettu elämä	19
2.2 ”Heikkouden häpeä” eli tunnustuksellisia vaikutelmia	28
3 ETHOS JA VAKUUTTAMISEN NÄYTTÄMÖT.....	37
3.1 Kehystekstien ethos	38
3.2 Asiantuntijoita ja auktoriteettejä	44
4 PATHOS JA TUNTEIDEN NÄYTTÄMÖT	52
4.1 Aktivoivat tunteet.....	53
4.2 Miellyttävyyden retoriikka	57
4.3 Pathos kiinnostusta ylläpitävänä retoriikkana	63
5 JOHTOPÄÄTÖKSET	69
Lähteet.....	75

1 JOHDANTO

1.1 Tutkimuskysymykset ja tutkimusaineisto

Jos haluaa tuloksia, on tehtävät [sic] asioita sen eteen! Pelkkä unelmointi ja suunnittelu ei vie eteenpäin. Eteenpäin meneminen vaatii myös tekoja. Tuloksia ei tule ilman hikeä tai uhrauksia. Kukaan ei saa kroppaansa kuntoon ilman [sic] tekemättä töitä sen eteen. Ei kannata siirtää sitä tulevaisuuteen, minkä voit aloittaa jo tänään. (Fitnessblogi nro 2, 11 / 2016)

Tutkimukseni pääotsikossa keskinkertaisuutta napakasti vastustava fitness-ammattilainen lähettää yleisölleen sekä asenteellisen että myös tässä ajassa trendikkääseen fitness-kulttuuriin sointuvan viestin. Todetessaan ”I’m not here to be average” sekä kannustaessaan oheisessa sitaatissa lukijaansa tekoihin tulosten saavuttamiseksi rakentaa kirjoittaja yleisölleen mielikuvia sekä omasta roolistaan fitness-ammattilaisena että fitness-kirjoittajuuden retorisisista konventioista. Tekstikatkelman kirjoittaja vaikuttaa puhuvan paremmin tietävän ja auktoriteettiasemaansa hyödyntävän ammattilaisen roolissa, jolle ”pelkkä unelmointi ja suunnittelu” ovat tie ei mihinkään. Katkelman käskynjakoa muistuttava mustavalkoinen ehdottomuus ei jätä juurikaan liikkumavaraa ”hikeä, uhrauksia, tekoja ja työtä” kaihtavalle yleisölle. Fitness-kirjoittajan absoluuttisena totuutena esittämä väite ”[k]ukaan ei saa kroppaansa kuntoon ilman tekemättä töitä sen eteen” edustaa determinististä mutta samalla myös fitness-normeja tuottavaa puhumisen tapaa. Sitaatti voidaan tulkita voimakkaasti tunteisiin vaikuttavaksi ja lukijoitaan tavoitteelliseen toimintaan, tai vähintäänkin itsereflektiivaan ajatteluun aktivoivaksi retoriikaksi. Tekstikatkelman vahvasti motivoivasta sisällöstä huolimatta katkelma huipentuu stereotyyppiseen *carpe diem* -aforistiikkaa muistuttavaan ja myös persoonattomaan toteamukseen: ”[E]i kannata siirtää huomiseen sitä, minkä voit aloittaa jo tänään.”

Tämä tutkimus analysoi kuuden fitnessblogi-kirjoittajan retoristen valintojen tuottamia tekstuaalisia rooleja. Tekstuaalisuudella viitataan tässä tutkielmassa fitness-kirjoittajien blogialustoilleen tallentamiin julkisiin tekstikokonaisuuksiin eli blogipostauksiin, jotka toimivat aineistossani retorisia rooleja tuottavana ja ilmentävänä materiaalina. Tutkimukseni ulkopuolelle rajautuvat blogien multimodaaliset kuten kuvaa, ääntä tai liikettä sisältävät elementit. Vaikka myös kuvamateriaalia olisi mahdollista tulkita tekstuaalisten merkitysten muodostajana tai täydentäjänä, rajautuu aihealue laajuutensa vuoksi tutkielmani ulkopuolelle. Tavoitteenani on havainnoida niitä retorisia keinoja,

joita fitness-kirjoittajat joko tietoisesti tai tiedostamattaan hyödyntävät, ja muodostaa näistä havainnoista kuvaus valikoitujen fitness-kirjoittajien tekstuaalisista roolihahmoista. Tutkimukseni ensimmäinen osakysymys erittelee fitness-blogeja kirjallisuuden omaelämäkerrallisten lajitraditioiden retorisia rakenteita hyödyntävänä aineistona. Toinen ja kolmas osakysymys sisältävät niiden retoristen keinojen havainnointia, joilla kirjoittajat rakentavat sekä yleisöään vakuuttavia että tunteisiin vaikuttavia tekstuaalisia roolejaan. Tutkimushypoteesini mukaan fitness-kirjoittajuus muodostaa vaihtuvia näytöksellisiä alarooloja sisältävän kehysroolin, jonka tarkoitus on toimia esittäjänsä markkinoivana sekä yleisöään houkuttelevana tekstuaalisena rakenteena. Väitän lisäksi fitness-kirjoittajien hyödyntävän monipuolisesti kirjallisuuden omaelämäkerronnallisia lajitraditioita ylläpitääkseen yleisönsä jatkuvaa mielenkiintoa omaa retorista esitystään kohtaan. Omaelämäkerronnallisuuden tavoitteena olisi siten myös konstruoida läheisyyteen pyrkivän ja jotakin itsestään paljastavan roolihenkilön illuusio.

Näkökulmani julkista online-roolia rakentavasta, retorisin keinoin esiintyvistä fitness-kirjoitajista läpileikkaa kaikkia tutkimukseni analyysilukuja. Fitness-kirjoittajalla viitataan roolihahmoon, joka tallentaa toistuvasti ja tavoitteellisesti tekstimateriaalia fitness-kategoriaan profiloituvalle julkiselle blogialustalle. Tunnettuja fitness-alustoja ovat esimerkiksi Fitfashion, Fitblog ja Fitfarm vain joitakin mainitakseni. Useimmat fitness-kirjoittajat luokittelevat myös itse itsensä esittelemällä julkaisuissaan fitness-ammattinimikkeitä tai kilpailuhistoriaansa. Riikka Turtiaisen mukaan fitness-bloggaajat profiloituvat mielellään myös liikunta-alan ammattilaisina sekä terveellisiä elämäntapoja noudattavina, tavoitteellisesti harjoittelevina henkilöinä. Turtiaisen tutkimus painottaa asiantuntijuuksia tuottavia fitness-diskursseja, joiden keskeinen tavoite on välittää terveyteen ja hyvinvointiin liittyvää informaatiota (2017, 58.) Koska fitness-blogit ovat merkittävä osa tuotteita ja hyvinvointi-palveluita markkinoivaa kaupallisen median toimintaa, voidaan online-blogit määritellä myös tuotesijoittelun ja kulutuskulttuurin online-alustoiksi (Noppari & Hautakangas 2012, 16.)

Cambridge Dictionary määrittelee termin fitness fyysiseksi terveydeksi ja voimaksi: ”*The condition of being physically strong and healthy*”. Fitness liitetäänkin tavallisimmin fyysiseen suorituskykyyn ja lihasvoimaan, joiden saavuttaminen mahdollistuu yhdistämällä fyysinen harjoittelu liikunnalliseen ja suunnitelmalliseen kokonaisvaltaiseen elämäntapaan. Turtiainen (2017, 58) esittää fitness-urheilun nivoutuvan voimakkaasti ruumiillisuuteen ja ulkonäköön sekä asiantuntijoiden jakamiin harjoittelu- ja ravitsemusvinkkeihin. Tutkimusaineistoni fitness-kirjoittaja määrittelee oman lajinsa kokonaisvaltaiseksi ja ehkä yllättävästikin ruumiillisuutta vähätteleväksi ”elämän-

tyyliksi” todetessaan: ”Fitneksen [sic] määritelmä on kaikkea muuta kuin kylkiluiden ja lihasäikeiden näkyvyydessä. Määrittelin itse fitneksen elämäntyylin ympärille, en kehon ulkomuodon” (Blogikirjoittaja nro 1, 4/2015). Määritelmä vaikuttaa viittaavan fitness-ilmioon pikemminkin kulttuurisena kuin yksin kehon muokkaukseen tai ulkonäköön keskittyvänä elämäntapana.

Moderni blogikirjoitus syntyi 1990-luvulla, joten tekstilaji voidaan nähdä varsin nuorena. Kaisa Koskinen toteaa kuitenkin, että blogikirjoituksen historia ulottuu aina 1600-luvulle Samuel Pepysin päiväkirjoihin ja 1700-luvulle Jonathan Swiftin pamflettiteksteihin¹ (Helasvuo, Johansson, Tanskanen 2014, 131). Koskinen määrittelee blogin digitaaliseksi verkkosivuksi, jolle tuotetaan kronologisesti päivitettyä multimedia-sisältöä. Blogin multimediasisältö tarkoittaa sekä kuvamateriaalia, ääntä että myös linkkejä muille, blogista avautuville sivustoille. Blogikirjoittamista määrittävät kirjoittamisen ja lukemisen eriaikaisuus, mahdollisuus arkistoida tekstiaineistoa ja yleisön vaihtelevat kommentointimahdollisuudet (em. 130.) Aiemmin mainitsemallani blogipostauksella viitataan tavallisimmin kokonaiseen, mahdollisesti useista tekstiviipaleista ja kuvista koostuvaan sekä samalle päivämäärälle aikaleimattuun tallennuskokonaisuuteen (Noppari & Hautakangas 2012, 21). Analyysiluvuissani määrittelen tallennuskokonaisuudesta irrotetun tekstiviipaleen fragmentiksi eli tekstikatkelmaksi.

Elina Noppari ja Mikko Hautakangas nimeävät blogin yhden tai usean kirjoittajan verkkosivustoksi, jossa tekstin tuotanto tapahtuu aikajärjestyksessä ja tekstitallenteita voidaan tarkastella retrospektiivisesti. Mikroblogeiksi luokitellaan alle 140 merkkiä sisältävät tekstikokonaisuudet, joista tunnetuimpana yhteisöpalvelu Twitter (Noppari & Hautakangas 2012, 20.) Useimpiin blogeihin liitetään jokin aihepiiri kuten muoti, elämäntapamuutos tai ihmissuhteet (Helasvuo et al. 132). Fitness-blogit voidaankin kategorisesti luokitella blogikirjoittamisen teemoitetuksi alalajiksi. Fitness-blogien suosioista kertonee jotakin noin 1700 blogipostauksen lukumäärä sivustolla <https://www.blogit.fi/tag/fitness>, kyseessä siis vain yksi fitness-teemaan liittyvä julkinen blogisivusto (tieto noudettu 10.7.2017).

Vaikka blogia voidaan tarkastella myös yksityisenä, henkilöön liittyvänä tekstiaineistona, ovat blogikirjoittajan yksityisyys ja julkisuus olemassa samanaikaisesti ja toisiaan leikaten. Digitaalinen eli tietokonevälitteinen tekstuaalisuus mahdollistaa identiteettityötä muistuttavan tavan ilmaista ja rakentaa sekä julkista että sosiaalista persoonallisuutta (Helasvuo et al. 130–132). Kun

¹ Pamfletilla tarkoitetaan lentolehtistä tai –kirjasta, tai lyhyttä usein provokatiivista kommentaaria ajankohtaisista aiheista. Pamfletin tyyli voi olla arvosteleva, vastustava tai tutkielmanomainen. Vaikka pamfletin juuret ulottuvat 1700- ja 1800-luvuille, tuntee suomalainen kirjallisuushistoria pamflettin 1960- ja 1970-lukujen yhteiskunnallisena ja kantaa-ottavana kirjallisuuden lajina (TT / kirjallisuudentutkimus, 2012.)

kirjoittaja valitsee tekstituotantonsa alustaksi online-blogin, on valinnan kohteena samalla julkisen kirjoittajan havainnoitavana oleva rooli. Blogien universaaleja ominaisuuksia ovat vahva tekstuaalisuus sekä kirjoittajan ja yleisön vuoropuhelu. Blogikirjoittaja voidaan myös nähdä itseään refleктоivana kirjoittajahahmona, jonka tavoitteena on sekä esiintyä, esittää, että myös hallita julkisuuskuvansa tekstuaalisin keinoin (Helasvuo et al. 2014, 132–133.) Sosiologinen kirjallisuudentutkimus määrittelee tällaisen sekä jotakin esittävän että tuottavan ilmiön representaatioksi, jolloin esiintymisen lopputulos on aina itseään suurempi, tekijältään karkaava merkityskokonaisuus (Turunen 2011, 311).

Tutkimusaineistoni koostuu kuudesta kaikille käyttäjille avoimesta blogialustasta. Aineistoni fitness-kirjoittajat ylläpitävät blogialustojaan aktiivisesti ja säännöllisesti rakentaen online-hahmojaan pitkäkestoisesti ja tavoitteellisesti. Kirjoittajat esiintyvät näkyvästi myös muilla sosiaalisen median alustoilla kuten Instagram, Facebook ja Snapchat. Fitness-kirjoittajien blogialustat sisältävät runsaasti kaupallisesti sponsoroitua tuotemainontaa, tästä esimerkkinä tekstiilien, lisäravinteiden ja kauneudenhoitoon liittyvien tuotteiden markkinointi. Vaikka kirjoittajat ovat sukupuoleltaan heterogeeninen ryhmä, en tutkimuksessani ota kantaa sukupuolen ja retoristen valintojen mahdollisiin yhteyksiin. Koska tutkimusaineistoni blogit ovat julkisia eivätkä sisällä rekisteröitymisen vaatimusta, on tekstikatkelmien alkuperä käyttämistäni numerokoodeista huolimatta jäljitettävissä. Kuitenkaan tarkoitukseni ei ole henkilöitä yksittäisen kirjoittajan rooleihin tai ideologiaan liittyvää aineistoa tai tuottaa identifioituja tai muutoin osoittelevia retorisia tulkintoja.

Kohdeaineistoni valikoitui pienen isotokseksi tunnetuimpien ja ammattilaisina toimivien fitness-urheilijoiden blogisivustoista. Kuudesta fitness-kirjoittajasta neljä (=B1, B2, B3, B5) voidaan nimetä myös muissa medioissa kuten televisiossa ja aikakauslehdissä esiintyviksi julkisuuden henkilöiksi. Lisäksi kaikki aineistoni blogit sisälsivät arkistoituja blogitallenteita vähintään yhden vuoden ajalta. Koska blogit saattoivat havaintojeni mukaan päivittyä useita kertoja viikossa, nousi blogipostausten eli tallennuskokonaisuuksien yhteenlaskettu lukumäärä useisiin tuhansiin. Jokaiseen blogiin sisältyi myös yleisön kommenttikenttä, kohdeaineistossani vain yksi kirjoittaja kuudesta (=B6) salasi yleisönsä lähettämien kommenttien sisällön. Kaikki blogit, myös yleisökommenttinsa salaava, julkaisivat kuitenkin lähetettyjen kommenttien tai alustalle kertyneiden tunneikonien tallennekohtaisesti kumuloituvat lukumäärät.

Blogikirjoittaja numero 1 (=B1) profiloituu kaupallisesti tunnetulla fitness-blogialustalla fitness-alan monipuolisena ammattilaisena. Kirjoittaja määrittelee statuksensa nimikkeillä IFBB Body

Fitness- kilpailija, Voimanostaja FPO & GPC, Valmentaja, Fitness-asiantuntija ja Personal Trainer. Arkistoidut blogijulkaisut ovat luettavissa vuodesta 2015 alkaen, kirjoittaja päivittää edelleenkin blogiaan useita kertoja viikossa. Blogi sisältää kommentointimahdollisuuden, julkisesti näkyviin yleisökommentteihin vastataan kuitenkin valikoiden. Blogin sisältö keskittyy voimakkaasti fitness-valmennuksen teemoihin, yleisön motivointiin, ravitsemukseen ja kirjoittajan henkilökohtaisten mieltymysten, kuten matkakertomusten, tallentamiseen. Blogi sisältää runsaasti kuvamateriaalia sekä linkkejä kaupallisten toimijoiden sivuille.

Blogikirjoittaja numero 2 (=B2) esiintyy myös kaupallisella fitness-alustalla päivittäen blogiaan viikottain jopa 4–5 kertaa. Julkisuudessa tunnettu fitness-ammattilainen määrittelee bloginsa sisällöksi hyvinvoinnin, ilon ja treenivinkit. Blogi esittää ammattimaisesti tuotettua kuvamateriaalia ja keskittyy suurimmaksi osaksi kirjoittajansa henkilökohtaisen elämän päivityksiin. Blogi sisältää muuhun aineistooni verraten poikkeuksellisen runsasta sekä tuotteita että palveluita mainostavaa kaupallista materiaalia. Kirjoittaja julkaisee alustallaan yleisönsä kommentteja, mutta pidättäytyy vastaamasta julkiseen kommentointiin aiheesta riippumatta. Blogitallenteita on arkistoitu vuodesta 2013 alkaen.

Blogikirjoittaja numero 3 (=B3) profiloit itsensä ammattilaiskilpailijaksi ja fitness-valmentajaksi. Edellisten blogien tavoin kirjoittaja esiintyy kaupallisella blogialustalla ja jokaviikkoiset blogitallenteet sisältävät esimerkiksi tekstiili- ja ravitsemusmainontaa. Vuonna 2016 bloggaamisen aloittanut kirjoittaja ilmoittaa bloginsa sisältävän treenaamista, hyvinvointia, ravitsemusta sekä elämän tarinoita sisältävää materiaalia. Yleisöllä on mahdollisuus kommentoida päivityksiä, kommentit vastauksineen myös julkaistaan blogialustalla.

Blogikirjoittaja numero 4 (=B4), kehonrakennusta tavoitteellisesti harjoitteleva personal trainer, julkaisee viikoittain useita päivityksiä tunnetulla kaupallisella fitness-sivustolla. Blogitallenteet keskittyvät treeniselosteisiin, kirjoittajan henkilökohtaisen elämän tapahtumiin, ravitsemukseen ja lisäravinteisiin. Blogialusta sisältää julkisen kommentointikentän, jonne tallennettuja vastauksia kirjoittaja myös epäsäännöllisesti kommentoi. Tallenteita on mahdollista lukea retrospektiivisesti aina vuoteen 2009 saakka.

Blogikirjoittaja numero 5 (=B5), bikinifitness-kilpailija, päivittää blogiaan useita kertoja viikossa. Blogi sisältää runsasta kuvamateriaalia sekä kaupallista tuotemainontaa. Blogitallenteet ovat luettavissa alkaen vuodesta 2014. Havaintojeni mukaan blogitallenteiden aiheet näyttävät liittyvän fit-

ness-urheiluun, ulkonäköön, tuotemarkkinointiin ja kirjoittajan henkilökohtaisen elämän tapahtumiin. Blogi sisältää yleisön julkisen kommentointimahdollisuuden, kirjoittaja kommentoi yleisönsä postauksia epäsäännöllisesti.

Blogikirjoittaja numero 6 (=B6) nimeää itsensä 29-vuotiaaksi bikinifitness-ammattilaiseksi ja julkaisee muista kirjoittajista poiketen myös yksityiskohtaisia henkilötietojaan blogialustalla. Blogin arkistoidut päivitykset ovat luettavissa vuodesta 2013 alkaen, viimeisin tallennus on aikaleimattu päivämäärälle 7.2.2017. Blogipostausten keskeiset teemat käsittelevät fitness-kilpailuja, fitness-urheilua ja etenkin bloggaajan yksityiselämää. Blogialusta sisältää kommenttikentän, vaikkakin kirjoittaja salaa johdonmukaisesti kaikki lähetetyt yleisöviestit.

Koska tutkimusaineistoni on varsin suppea, ei tutkimustuloksia voi yleistää koskemaan jokaisen fitness-blogin tai fitness-kirjoittajan retorisia ratkaisuja. Lisäksi on todettava, ettei tuhansien blogipostausten yksityiskohtainen retorinen erittely tai analysointi ole pro gradu -tutkielman mitta-kaavassa mahdollista tai edes järkevää. Tästä johtuen myös tekstianalyysiini valikoituneet fragmentit edustavat vain suppeaa otosta blogien monipuolisesta retoriikasta, eivätkä sen vuoksi voi johtaa kattavaan kuvaukseen myöskään tekstuaalisista blogirooleista. Pikemminkin kysymys on retorisisista tapauselostuksista ja mahdolliseen laajempaan tutkimukseen liittyvistä aihioista. Retorinen tulkintani juuri kyseessä olevista blogeista edustaa vain yhtä, viitekehyksen ja omien miel-tyymysteni mukaisten metodien rajaamaa tulkintaa.

1.2 Blogitutkimuksesta

Tässä alaluvussa esittelen tutkimusaiheittani lähimmin sivuavia monografia- ja artikkelitutkimuksia sekä tutkimushankkeita. Vaikka blogit ja fitness-teema ovat tuottaneet useilla oppialoilla mielenkiintoisia pro gradu -tutkimuksia², ei aiheen kirjallisuustieteellistä tutkimusta ole käytettävissä. Tutkimuskohteeni on kuitenkin marginaalisuudestaan huolimatta ajankohtainen ja sellaisenaan digitaalista³ tekstintutkimusta läpäisevä. Kielellisen viestinnän mittavin muutos liittyykin juuri

² Elina Lähdeniemen pro gradu 2016: ”Ihannekuvia ja autenttisuutta–vertaileva tutkimus itsen esityksistä tekstiblogeissa ja videoblogeissa”, sosiologian oppiala; Terhi Komulaisen pro gradu 2016: ”Supernaiset–kertomuksia fitness-harrastajien ihmisenä kehittymisestä”, kasvatustieteet; Anna-Maija Karapuun pro gradu 2015: ”Blogi opettajan ja ohjaajan yhteistyön välineenä”, hoitotiede; Anni Mäenpään pro gradu 2015: ”Sukupuolen esittäminen bikinifitnessissä”, kulttuurin- ja sukupuolentutkimus; Suvi Hirven pro gradu 2014: ”Itsensä kehittäminen personal trainerin avulla. Ruumiinprojekti uudessa fitness-kulttuurissa”, sosiologian oppiala.

³ Digitaalinen teksti voidaan määritellä elektroniseksi, sähköiseksi, tietokonevälitteiseksi ja virtuaaliseksi tekstiksi (Helasvuo et al. 2014, 9).

digitaalisen tekstin mahdollistamaan, yhä uusiin ympäristöihin laajenevaan tekstuaaliseen vuorovaikutukseen. Kun teksti siirtyy enenevässä määrin digitaalisiin käyttöympäristöihin, muuttuu myös tekstin rooli viestinnällisenä ja merkityksiä tuottavana välineenä (Helasvuo et al. 2014, 7–9.) Tekstin muuttuva ja etenkin julkisuutta korostava rooli konkretisoituu etenkin online-alustojen näytöksellisyyttä korostavassa tekstiympäristössä.

Maria Eronen (2015) kielitieteen oppialan väitöskirja ”Rhetoric of Self-expressions in Online Celebrity Gossip” keskustelee retorisella analyysillään tutkimusaiheeni kanssa. Eronen analysoi retorisen kritiikin keinoin internetin julkisjuorujen retoriikkaa, mutta ei ota kantaa online-kirjoittajien retorisiin rooleihin. Eroselle retoriset valinnat edustavat pikemminkin subjektiivisia ja suostutteluun pyrkiviä ilmaisutapoja. Tutkimuksessaan Eronen erittelee online-viestintää retorisen itseilmaisun etäisyyttä ja läheisyyttä säätelevänä elementtinä. Tutkimus lähestyy verkkokeskustelua sekä kielitieteellisen ja arvottavan analyysin että uuden retoriikan teoriaan perustuvana moraalisena argumentaationa. Tutkimuksessaan Eronen havaitsi, että verkkokirjoittajien itseilmaisu oli jännittynyttä ja voimakkaasti moralisoivaa. Lisäksi tutkimustulokset osoittivat, että julkisjuorujen itseään ilmaiseva retoriikka perustui kontekstin ohjaamiin moraalisiin valintoihin. Siihen, voidaanko kontekstin ohjaamat retoriset valinnat nähdä esityksellisinä strategioina, ei Eronen ota tutkimuksessaan yksiselitteisesti kantaa. Kuitenkin Eronen toteaa retorisen itseilmaisun tavoitteeksi yhteisöllisyyden, jolloin sekä puhuja että yleisö voivat jakaa tunteita ja kokemuksia julkisjuoruja sisältävillä verkkoalustoilla. (Eronen 2015, 3–15.)

Eronen tutkimusaihetta sivuaa Tampereen yliopiston Comet- tutkimuskeskuksessa vuonna 2011 toteutettu laajasti muotiblogi-ilmiötä ja ammattimaista mediaa analysoiva tutkimushanke. Projektissa analysoitiin haastatteluilla ja verkkokyselyillä muotiblogeja osana mediateollisuutta ja blogosfäärejä eli toisiinsa linkittyvien blogialustojen globaalia verkostoa. Journalistiikan oppialaan kuuluva tutkimus lähestyi aihettaan ammattimaistuvan blogikirjoittamisen ja toisaalta yksityisyyttään suojelevan mutta myös resurssina käyttävän online-kirjoittajan näkökulmasta. Elina Noppari ja Mikko Hautakangas kokosivat tutkimusaineistonsa teokseksi nimeltä ”Kovaa työtä olla minä” (2012). Tutkimuksen keskeinen analyysikohde oli muotiblogistien identiteetti ja minätyö eli julkinen itseilmaisu. Eronen tutkimukseen viitaten myös Noppari ja Hautakangas ottivat kantaa läheisyyden ja etäisyyden säätelyyn osana blogikirjoittajan julkisuuden hallintaa. Vaikka Noppari ja Hautakangas eivät ota tutkimuksessaan kantaa online-blogien retoriikkaan, todetaan tutkimustuloksissa muotiblogit ”henkilökohtaisuudesta ponnistaviksi tarinoinniksi, joita tuotetaan julkisuuteen erilaisten esityksellisten valintojen avulla”. Esityksellisillä valinnoilla tutkijat viittaavat niihin

keinoihin, joilla blogikirjoittajat rakentavat julkista identiteettiään online-alustoilla. Keskeisiä tutkimustuloksia olivatkin identiteetin strategisen rakentamisen todentaminen ja blogistien pyrkimys tietoiseen maineenhallintaan. Tutkimus nimeää blogiaineistot performatiivisiksi ja todellisten henkilöiden ympärille rakentuviksi, itseään brändääviksi mediatuotteiksi. (Noppari & Hautakangas 2012, 155–165.)

Myös Suvi Uskin (2015) sosiaalipsykologian väitöskirja ”Profile work for authenticity, self-presentation in social network services” tarkastelee sosiaalisessa mediassa itseilmaisun keinoin rakentuvaa identiteettiä. Tutkimuksessa Uski tarkastelee käyttäjäprofiilin ylläpitämisen kokemusta sosiaalisen dynamiikan näkökulmasta. Uskin tulkitseva ja fenomenologinen analyysi ei kuitenkaan erittele online-kirjoittajien tekstuaalisia tai retorisia rooleja, vaikka toteaaakin minäesitysten poikkeavan toisistaan konteksteista riippuen. Sekä Maria Eronen että Suvi Uski näkevät online-esiintymisen kontekstisidonnaisena ja siten kirjoittajansa valintoja voimakkaasti ohjaavana tekijänä. Eronen tutkimuksesta poiketen Uski toteaa online-käyttäjäprofiilin sosiaalisesti houkuttelevaksi konstruktioksi, mutta ei korosta retoriikkaa ensisijaisena houkuttelun tai suostuttelun välineenä. Tutkimustuloksissaan Uski esittää kuitenkin mielenkiintoisen näkemyksen pitkittyneestä identiteettityöstä, tarkoittaen suunnitelmalliseen aidon minän esittämiseen pyrkivää, mutta samalla eheyttään pakenevaa profiilityötä. Uskin tutkimuksen mukaan pitkittynyt identiteettirakennelma muodostaa uhkan kirjoittajan aidolle eheydelle. Tutkimustulosten mukaan sosiaalisen median vuorovaikutustilanteet saattavat muuttaa yksilön identiteetikäsityksiä merkittäväällä tavalla. (Uski 2015, 5; 93–98.)

Viviane Serfatyn laaja, kymmeniä julkaisuja sisältävä tutkimustyö sekä poliittisista että henkilökohtaisista online-blogeista on tuottanut merkittävää tietoa blogikirjoittamisen minärepresentaatioista. Serfatyn tutkimus sijoittuu tietokonevälitteisen kommunikaation oppialalle hyödyntäen sekä strukturalistisia että psykoanalyttisiä tulkintametoodeja. Serfatyn julkaisut ”Online Diaries: Towards a Structural Approach” (2004), ”The Mirror and the Veil: An Overview of American Online Diaries and Blogs” (2003) sekä ”Me, Myself and I: Online Embodied Identity in America” (2002), tarkastelevat henkilökohtaisia online-blogeja ja -päiväkirjoja persoonallisuutta ilmaisevina ja elämäkerrallisina narratiiveina. Serfatyn (2002, 4) näkemys tekstistä minän metaforana johtaa myös ajatukseen tekstistä kirjoittajansa ruumiillistumana (*”the body’s metamorphosis into text”*). Serfatyn näkökulma online-tekstuaalisuuteen on kuitenkin puhtaasti metaforinen ja varsinaista retorista analyysiä kaihtava. Termillään ”cyberbodies” Serfaty viittaa online-sivuston visuaalisen asettelun sekä kronologian ja narratiivisuuden mutta myös käyttöjärjestelmän synnyttämään vir-

tuaaliruumiillisuuteen. Serfatyn ajatus identiteettien sekoittumisesta ja siten myös lajirajojen liukuvedestä on johtanut argumenttiin sukupuoleen liittyvän blogitutkimuksen vähäisestä tutkimuksellisesta merkityksestä. (Serfaty 2004, Serfaty 2003, Serfaty 2002.)

Tampereen yliopiston Narrare- tutkimuskeskuksen vuonna 2017 käynnistynyt tutkimushanke ”Kertomuksen vaarat – Kokemuspuhe, eksemplumin paluu ja aikalaiskriittinen narratologia” tarkastelee kertomusmuodon vaaroja, mutta myös sosiaalista mediaa kokemuksia jakavana ja kertomusmuotoa hyväksikäyttävänä ympäristönä. Omasta näkökulmastani poiketen tutkimushanke keskittyy kokemuksellisuuteen ja kertomuskriittiseen media-analyysiin. Maria Mäkelän mukaan sosiaalisessa mediassa jaetun kertomuksen tai kokemuksen tavoitteena on liikuttaa ja vaikuttaa, jolloin jopa moraalisesti kyseenalaisia kertomuksia saatetaan hyödyntää esimerkiksi poliittisissa päätöksenteossa. (Mäkelä 2017.) Oman tutkimusaiheeni retoriset roolit sekä vakuuttavuuden ja tunteisiin vaikuttavuuden näkökulmat lähestyvät joiltakin osin tutkimushankkeen sisältöä.

Kuten esittelemäni monografia- ja artikkelitutkimukset osoittivat, kiinnostaa julkisen online-kirjoittamisen tutkijoita erityisesti minän esittämisen ja identiteetin tutkimus. Vaikka kirjallisuuden tutkimus hyötyy suuresti vaihtelevien tieteenalojen blogitutkimuksesta, on oppialan omien keinovarantojen osoittaminen myös online-tutkimuksessa perusteltua ja ajankohtaista. Koska perinteinen kirjallisuudentutkimus keskittyy useimmin fiktiivisten ja kaunokirjallisten tekstien analyysiin, saattaa digitaalisten tekstien tulkinta luoda tarpeita uudenlaisten analyysivälineiden synnyttämiseen. Kuten Ruth Page (Page & Thomas 2011, 220) toteaa teoksessaan *“New narratives: stories and storytelling in the digital age”*: “Most research to date has not yet considered the narrative potential of blogs. However, as one of the fastest growing online platforms for personal storytelling, blogs have much to offer to narratology.” Vaikka Page viittaa huomiossaan blogitutkimuksen narratologiseen antiin, laajentaisin ajatuksen koskemaan myös online-tekstejä sosiologisen tekstintutkimuksen ja kulttuuristen kommunikointikäytäntöjen aarreaittana.

1.3 Tutkimuksen teoreettiset lähtökohdat

Tässä alaluvussa esittelen tutkimukseni teoreettisen viitekehyksen ja keskeisimmät tutkimuskäsitteet. Tutkimusmetodini on retorinen tekstianalyysi. Tutkimukseni viitekehyksenä toimii sosiologi Ervin Goffmanin rooleja havainnoiva dramaturginen näyttämö-analogia ja analyysivälineinä Aristoteleen klassisen retoriikan kategoriat ethos ja pathos. Vaikka Goffman loi klassikoksikin

luonnehditun analogiansa jo 1950-luvulla, on esityksellistä dramaturgiaa ja roolivalintoja havainnollistava teoria ajankohtaisempi kuin koskaan. Goffmanin ideologian mukaisesti online-tekstuaalisuus johtaa sellaiseen retoriseen julkisivutyöhön, jonka voidaan nähdä tuottavan, vähintäänkin metaforisesti, näyttämöillään esiintyviä tekstuaalisia roolihahmoja. Näyttämö-analogia taipuukin varsin perustellusti sellaisen tekstiympäristön tulkintaan, jossa kirjoittaja-esiintyjät muokkaavat tilannesidonnaisia ja maineen hallintaan pyrkiviä roolejaan julkisilla blogialustoillaan. Vaikka tutkimukseni teoria ja metodi edustavat klassisia ja jo ikääntyneitä työvälineitä, toimii aristoteelinen metodiikka näyttämö-analogiaa täydentävänä mutta myös esityksellisyyttä kirkastavana analyysivälineenä. Kuitenkin on mainittava sekä Goffmanin että Aristoteleen keskittyneen oman aikakautensa teoreetikkoina kasvokkaisen kommunikaation tarkasteluun. Tästä johtuen yhdistän analyysiini myös modernin online-tutkimuksen uudenkarheita näkemyksiä. Näyttämö-analogia edustaa tässä tutkielmassa sisällöltään metaforista viitekehystä, jota täydentää konkreettisia esiintymisen strategioita havainnoiva retorinen metodi, ethos- ja pathos-luenta.

Kohdeaineistoni tulkinta retorisen kertomusteorian viitekehyksessä olisi saattanut tuottaa kiehtovia havaintoja fitness-kertojen luotettavuudesta tai esiintyjän ja yleisön yksityiskohtaisista kohtaamisen tasoista. Kuitenkin aineistoni nimeäminen kertomuksiksi on kysymyksenä ongelmallinen. Jos kertomus määritellään kertomusteoreetikko James Phelanin (2005, 18) tavoin sellaiseksi retoriseksi aktiksi, jossa ”joku kertoo jollekulle toiselle jossain tilanteessa ja jossakin tai joissakin tarkoituksissa että jotain tapahtui”, on määritelmän soviteltavuus aineistooni mahdollista kyseenalaistaa. Tästä johtuen katsoin tarkoituksenmukaiseksi lähestyä tutkimusaineistoa täysin toisen-suuntaisesta, mutta myös retoristen roolien näytöksellisyyttä ja tilannesidonnaisuutta keskeisesti korostavasta näkökulmasta.

Koska kohdetekstieni retorinen tulkinta voidaan nähdä myös suppeana kulttuuristen kommunikaatiotapojen analyysinä, lähestyy tutkimukseni sosiologisen tekstintutkimuksen kenttää. Koska tutkimukseni ei kuitenkaan ota kantaa sukupuoleen, luokkaan tai tekstiin yhteiskunnallisten merkitysten muodostajana, toimii sosiologinen tutkimusmetodi lähinnä vaikutteita antavana tutkimus-suuntana. Tutkielmani ei myöskään fokusoi reseptioon tai yleisön tekstuaalisiin rooleihin, sivuan yleisörooleja vain lyhyesti pathos-analyysissäni alaluvussa 4.3.

Tutkimukseni keskeinen viitekehys, sosiologi Ervin Goffmanin (1922–1982) näyttämö-analogia, tarkoittaa teoriaa minuuden ja identiteetin näytöksellisiä rooleja sisältävästä, julkisivua rakentavasta dramaturgiasta. Goffmanille rooli tarkoittaa sitä viitekehystä, jonka puitteissa henkilö toteuttaa sekä statusta että mainettaan ylläpitävää vuorovaikutusta (1959, 9). Tutkielmassani viittaan

roolin käsitteellä retoriikan synnyttämään ja jotakin esittävään, tekstissä rakentuvaan kirjoittaja-esiintyjään. Vaikka Goffman viittaa teoriallaan kasvokkain vuorovaikutustilanteisiin, on näytöksellisyys sovellettavissa myös julkisia rooleja esittäviin online-teksteihin. Goffmanille jokainen vuorovaikutustilanne vertautuu näyttämöön ja näyttämöillä esiintyviin henkilöihin. Analogian heikkoudeksi saattaa siten muodostua juuri tulkintoja voimakkaasti ohjaava ja mitään teeskentelemättömän vuorovaikutuksen poissulkeva viitekehys. Kuitenkin on myös niin, että kysymys aidosta tai vain objektiivisia totuuksia sisältävästä retoriikasta on tutkijansa pettävälle hetteikölle johtava ja eksakteja vastauksia pakeneva illuusio.

Näyttämö-analogiassaan Goffman näkee myös yleisön jotakin esittävänä, roolissaan vastaanäyttelevänä dramaturgisena vaikuttajana. Vuorovaikutustilanteiden näytöksellisyys johtaakin Goffmanin keskeisimpään ajatukseen: esiintyjät pyrkivät kaikin keinoin hallitsemaan ja säätelemään synnyttämiään vaikutelmia vaihtuvissa esitystilanteissa (1959, 272.) Esityksellä Goffman viittaa niihin toimintoihin, joita havainnoinnin kohteena oleva suorittaa tai joita hän strategisesti eli tietoisesti lavastaa ollessaan havainnoitavana (1959, 32). Goffmanin määritelmän voidaan tulkita sisältävän sekä tietoiset että tiedostamattomat vaikutelmien hallintaa tavoittelevat roolisuoritukset. Tässä tutkimuksessa viitataan esityksen käsitteellä niihin joko tietoihin tai tiedostamattomiin retorisiin valintoihin, joilla fitness-kirjoittajat rakentavat tekstuaalista julkisivuaan. Julkisivua rakentavana näyttämönä toimii julkinen blogialusta, joilla fitness-kirjoittajat lavastavat retorisia esityksiään vaihtuville yleisöilleen. Goffmanin ideologia sisältää siten aineistoani ajatellen retorisen manipulaation mahdollisuuden, jolloin blogitalenteiden vilpittömyys ja autenttisuus voidaan kyseenalaistaa. Toisaalta viitekehyseni edustaa vain yhtä, jopa kokeellista näkökulmaa online-retoriikan synnyttämiin tekstuaalisiin rooleihin ja siten vain osatotuutta laajasta online-näytöksellisyyden kokonaisuudesta.

Kuten edellä totesin, kyseenalaistaa Goffmanin ajatus jatkuvasta maineenhallinnan prosessista jo lähtökohtaisesti vuorovaikutustilanteiden aitouden ja vilpittömyyden. Goffman (1959, 28) mainitseekin ironisesti viittaavansa vilpittömyydellä esityksensä vaikutelmaan itsekin uskovaan roolihenkilöön. Teatteri-esitystä kuvaavat ja tutkimuksessani esiintyvät metaforiset käsitteet kuten lavastus, käsikirjoitus, roolihenkilö, naamio, dramaturgia ja näytös vahvistavat ajatusta esityksen keinotekoisuudesta ja manipulatiivisesta suunnitelmallisuudesta. Koska dramaturgisessa ajattelussa on kysymys vaihtuvista rooleista ja naamioista, voidaan Goffmanin (1959, 83) sanoin todeta: ”Koko maailma ei tietenkään ole näyttämö, mutta on vaikea täsmällisesti määritellä, missä kohdassa se ei ole.” Vaikka teatteri-analogia saattaa myös johtaa ajatukseen ammattimaisen esiinty-

misen tavoitteesta, liittää Goffman käsitteensä arkipäiväisten kohtaamisten vuorovaikutustilanteisiin. Huomioideni mukaan aineistoni sisältää osin viimeistelemätöntä ja epäkieliopillista mutta myös arkipäiväiseen ja henkilökohtaisen puhumisen tapaan viittaavaa kerrontaa.

Dramaturgisen ajattelun mukaisesti myös esiintyjän minuus on jaettavissa kahtia siten, että yksilö voi toimia sekä esittäjänä että esitettyinä kuin myös lavastettuna roolihahmona. Goffmanin minä muistuttaa näytöksiään odottavaa ”ripustinta”, jolla dramaturgiset roolit tai käsikirjoitetut julkisivut odottavat esiintymisvuoroaan (1959, 270.) Goffman sallii kuitenkin esiintyjälleen ”takahuoneen” (=backstage), näyttämön takaisen tausta-alueen jolla esiintyjä voi hetkeksi joko luopua roolistaan tai lavastaa seuraavaa näytöstään (1959, 124). Teatteri-analogia pyrkii näin luomaan kuvauksia vuorovaikutuksellisista sosiaalisista järjestelmistä ja niistä lainalaisuuksista, joilla yksilö pyrkii säilyttämään kasvonsa tai julkisivunsa yleisöjensä edessä. Vaikka Goffmanin analogia painottaa arkielämän rooliesityksiä, on jokaisessa kohtaamisessa aina kysymys vaikutelmista, jolloin roolissaan näyttelevä henkilö saattaa muokata retorista käsikirjoitustaan yleisönsä odotusten mukaiseksi.

Tutkimukseni luvussa 2 erittelen blogitallenteiden retoriikkaa omaelämäkerronnallisia lajeja ilmaisevina piirteinä. Tavoitteenani ei ole tuottaa aineistoani tarkoin määritteleviä lajitulkintoja, pikemminkin pyrkimyksenäni on havainnoida lajeja muistuttavia tai jäljitteleviä retorisen vaikuttamisen keinoja. Sosiologi Jari Aro (1999, 13) määrittelee lajin tekstin luentaa ohjaaviksi säännöiksi ja mainitsee tekstin ohjaavan lukijaansa omiin tulkinnallisiin konventioihinsa. Kirjallisuudentutkijalle Aron määritelmä jäänee kevyeksi. Tulkintani lajista lähestyy Mihail Bahtinin ajatusta sosiaalista todellisuutta ilmentävästä, retorisia rakenteita sisältävästä puhumisen tavasta. Bahtinin ideologian mukaan kontekstiinsa sidotut puhegenret valikoituvat suhteessa esitystilanteeseen ja tulevat siten osaksi tekstin kommunikatiivisia toimintoja sekä etenkin tekstin tuottamisen tapoja (Steinby 2011, 373). Bahtinin sosiologista lajiteoriaa on sovellettu myös blogitekstien moderniin tulkintaan. Esimerkiksi Vincent W. Hevern (2004) ja Deepti Ruth Azariah (2012) ovat liittäneet diskursiiviseen blogitutkimukseensa myös Bahtinin polyfonian eli tekstin moniäänisyyden käsitteen.

Myös Alastair Fowlerin näkemys lajitulkinnasta on kommunikatiivinen mutta myös kaltaisuuksia etsivä ja luokitteleva (Fowler 1982, 20–21). Vaikka Fowler painottaa lajin tunnistamista tulkinnallisena lähtökohtana, näen blogitekstien lajitulkinnallisen kontekstin kaunokirjallisuutta monimutkaisempana kokonaisuutena. Online-tekstien jopa jälkikäteinen muokattavuus, editointi- ja ar-

kistointimahdollisuudet, fragmentteina eli tekstiviipaleina rakentuva kerronta sekä multimodaalisuus haastavat tekstintutkijan muuntuvien kontekstien lajilabyrinttiin. Lajia voidaan Kaisa Koskisen mielenkiintoisen hypoteesin mukaisesti tarkastella myös diskurssiyhteisön omaisuutena jolloin sosiaalinen ryhmä itse nimeää oman lajityyppinsä ominaisuudet (Helasvuo et al. 2014, 131). Koskisen viestintätieteellinen näkökulma viitanee bahtinilaiseen ideologiaan, jossa yhteisö epäsuorasti nimeää lajityyppinsä noudattaessaan kontekstisidonnaista puhegenreä. Vaikka lajianalyysini noudattelee osin konventionaalisia kirjallisuustieteellisiä tulkintakeinoja, täydennän havaintojani hyödyntämällä modernin online-tutkimuksen omaelämäkerronnallisuutta kuvaavaa aineistoa. Jos online-kirjoitusten omaelämäkerrallisuutta tai tunnustuksellisuutta tarkastellaan Philippe Lejeunen (sit. Rak 2005, 167) tavoin traditionaalisen ja digitalisoituneen tekstin synteessä, on käsittääkseni välttämätöntä yhdistää myös tekstianalyttisiä ja tulkinnallisia työvälineitä.

Pirkko Haapanen (1996, 10) määrittelee retorisen tutkimuksen puheen ja esitysten, argumentoinnin tai trooppien⁴ sekä kielikuvien tutkimukseksi. Aristoteleen sanoin ”retoriikka on kyky havaita kunkin asian yhteydessä vakuuttava”, joskin myös ”näennäisesti vakuuttava” mainitaan riittäväksi vakuuttumisen perusteeksi (Ret. 10–11). Näennäisen vakuuttavuuden hyväksyminen viittaa myös vilpittömyyttä teeskentelevän esityksen onnistuneeseen vakuuttavuuteen. Klassisen retoriikan lähtökohta, kasvokkaisten puhetilanteiden retoriikka, poikkeaa uutta retoriikkaa edustavien teoreetikojen, kuten Kenneth Burken, lähestymistavoista. Burken identifikaatio⁵ ja retoriset rakenteet kuten metafora⁶, synekdokee⁷, metonymia⁸ ja ironia sekä argumentaatioteoreetikoiden (Chaim Perelmanin ja Stephen Toulminin) ajattelu edustavat uuden retorisen ajattelun merkittävintä tutkimusperinnettä (Summa 1996, 51). Vaikka myös Aristoteles (Ret. 121) kehottaa puhujaa ”siirrettyihin sanoihin” eli metaforisuuteen, rajautuu aihealue laajuutensa vuoksi tutkimukseni ulkopuolelle.

Tutkimukseni luvut 3 ja 4 sisältävät kohdeaineistoni Aristoteleen ethos- ja pathos- keinoja eritteleviä havaintoja. Ethos (suom. eetos) viittaa puhujan persoonan lisäksi moraaliseen luonteeseen ja niihin puhumisen tapoihin, joiden pyrkimys on lisätä esiintyjän uskottavuutta ja suostuttelevuutta. Aristoteles toteaa ethoksen olevan lähes tärkein vakuuttumisen syy ja huomauttaa luottamuksen

⁴ Trooppi tarkoittaa kielen kuvaannollista retoriikkaa, jolloin asian tai ilmiön kirjaimellinen merkitys saa totutusta poikkeavan esitystavan. (TT/kirjallisuudentutkimus)

⁵ Identifikaatio eli samaistuminen on Kenneth Burken retorisen teorian keskeisin käsite. Summan mukaan identifikaation tehtävä on ylläpitää sosiaalista järjestystä ja vakuuttaa yleisö. Burke näkee identifikaation välttämättömänä prosessina, osana suostuttelua ja kommunikaatiota. (Summa 1996, 57–58.)

⁶ Metaforalla tarkoitetaan kielikuvaa, jolla siirretään ilmaisun kirjaimellinen merkitys uuteen kohteeseen. (TT/kirjallisuudentutkimus)

⁷ Kirjallisuudentutkimuksessa synekdokeella tarkoitetaan asian tai käsitteen kuvaamista käyttämällä osaa kokonaisuuden asemesta. Synekdokee luokitellaan metonymian alalajiksi. (TT/kirjallisuudentutkimus)

⁸ Metonymiassa sana korvataan toisella asiaan läheisesti liittyvällä ja siihen viittaavalla ilmaisulla. Metonymiassa toisiinsa rinnastuvien asioiden yhteys tunnustetaan jo olemassaolevaksi. (TT/kirjallisuudentutkimus)

syntyvän puheen eli retoristen valintojen kautta (Ret.11.) Ethoksen aristoteelinen lähtökohta on korkeaksi havaitun moraalisen vakuuttavuuden välittyminen esitystä seuraavalle yleisölle (Haapanen 1996, 32). Kuitenkin Maria Eronen (2015, 33) toteaa online-viestinnän tutkimuksessaan modernin ethoksen syntyvän diskurssin lopputuloksena, jolloin esimerkiksi puhujan status tai meriitit olisivat vakuuttavuutta synnyttävinä piirteinä toissijaisia. Erosen ajatus diskurssin synnyttämästä ethoksesta voidaan nähdä sekä modernin online-kommunikaation kuvauksena että myös aristoteelisen kasvokkaisuvaikuttamisen vastakohtana. Retorisesti onnistunut ethos edistää kuitenkin aina puhujan luotettavuutta jollain tavoin, jolloin myös viestin vastaanottaminen, jopa sisällöstään huolimatta, helpottuu. Aristoteleen mainitsema näennäisen vakuuttamisen riittävyys johtaa kuitenkin loogisesti vakuuttumiseen myös toteennäytettyjen tosiasioiden, logoksen, puuttuessa. Toisaalta myös logos eli tosiasioita osoittava ja järkisyihin vetoava vakuuttaminen katsotaan näennäisen osoittamisen kautta riittäväksi vakuuttumisen syyksi (Ret.11). Jos sekä ethos että logos ovat vakuuttavia keinoja myös vain näennäisesti uskottavina, herää kysymys myös aristoteelisen retorikan goffmaniin vertautuvana näytöksellisenä strategiana.

Pathoksen (suom. paatos) keinoin puhuja pyrkii vaikuttamaan yleisönsä tunnetilaan ja siten muokkaamaan yleisön kykyä vastaanottaa informaatiota tai mieltä seuraamaansa esitykseen (Kakkuri-Knuutila 1998, 233.) Aristoteleelle pathos tarkoittaa yleisön päätöksentekoon vaikuttamista tunnetilaan saattamisen kautta (Ret. 60). Mielenkiintoista on, ettei Aristoteles mainitse näennäistä tunnetilaa riittäväksi vakuuttumisen syyksi. Sen sijaan Aristoteles liittyy pathokseen ajatuksen onnistuneen tunnevaikutuksen voimasta ja muutokseen sekä miellyttävyyteen johtavasta aktivaatiosta: ” [S]ellaisesta, joka haluaa ja toivoo kovasti jotakin, näyttää tuleva asia, siinä tapauksessa että se on miellyttävä, varmasti tapahtuvan ja olevan hyvä, mutta tunteettomasta ja masentuneesta asia on päinvastoin.” (Ret. 11. 60). Vaikka Aristoteles painotti puhetaito-opissaan rationaalista argumentaatiota, näyttäytyi pathos strategisesti merkittävänä ja muutoksia aikaansaavana retorisena keinona. Jari Aron (1999, 19) mukaan puhujan onkin ”vaikea vakuuttaa kuulijoitaan, jos nämä ovat välinpitämättömiä tai vihamielisiä hänen väitteitään kohtaan.”

Voitto Ruuhonen toteaa artikkelissaan ”Sosiologisen tekstintutkimuksen lähtökohtia” (2011, 99) kirjallisuuden keskustelevan aina oman aikansa ja kulttuurinsa kanssa. Tekstin yhteiskunnallisuutta, kuten esimerkiksi retoristen valintojen tuottamia esityksellisiä rooleja, on järkevää havainnoida oman aikakautensa määrittelemässä kontekstissa. Jos konteksti määritellään esimerkiksi digitaalista tekstuaalisuutta ja fragmentteina rakentuvaa kerrontaa sisältäväksi tulkintaympäristöksi, on tulkitsijan kytkettävä havaintoihinsa mainittujen ominaisuuksien uusia merkityksiä tuot-

tavat mahdollisuudet. Samuli Hägg (2011, 455) muotoilee sosiologisen tekstintutkimuksen kontekstin tekstin keskustelevalaksi suhteeksi omaan aikaansa. Konteksti voidaan myös Mikko Keskinen mukaan nähdä tekstin merkityssuhteita avaavana tulkinnallisena apuvälineenä (2001, 97). Toisaalta kirjallisuussosiologian tehtävä on myös tarkastella tekstin sosiaalisia sidonnaisuuksia ja puhumisen tapojen määräytymistä vaihtuvissa esitystilanteissa (Sevänen 2011, 12). Puhumisen tapojen kontekstisidonnainen määräytyminen lähestyy ajatuksena Goffmanin tilannesidonnaisia roolisuorituksia.

Vaikka fitness-kirjoittajien identiteetti ei konstruktiona lukeudu tutkimuskysymyksiini, on analyysini taustalla vaikuttava identiteetti-käsitys Stuart Hallin näkemys yksilön monista pirstoutuneista identiteeteistä. Hall (2005, 22) mainitsee klassisen sosiologisen identiteettikäsitteen viittaavan identiteetin muodostumiseen minän ja yhteiskunnan vuorovaikutusprosessissa. Merkillepantava on Hallin ajatus esittävästä ja kulttuurisidonnaisista identiteettikonstruktioista, Hallille identiteetti tarkoittaa jotain tuotettua tai kerrottua, ei koskaan valmistuvaa kokonaisuutta (Hall 2005, 12). Hall puhuu eheää minää vastaan ja esittää yksilöllisen identiteetin alati muuttavana ja monistuvana. Hall myös toteaa painokkaasti, että yksi eheä elämänkestävä identiteetti on mahdottomuus tai jopa petollisen itsenarratiivin tuote (2005, 22–23.) Jos Goffman näkee minuuden Hallin lailla muuttavana ja rooleissaan jakautuvana hahmona, voidaan kysyä, viittaako myös näyttämö-analogia eheän identiteetin mahdottomuuteen ja petollisuuteen? Ehkäpä Hallin mainitsema petollinen itsenarratiivisuus onkin vain näyttämö-analogian ja esittäjänsä eheyttä pakenevan esityksen teoreettinen toisinto. Goffmanin ajatus esityksellisistä sosiaalisista rooleista, Hallin näkemys yksilön monista pirstoutuneista identiteeteistä sekä Aristoteleen näennäisen vakuuttavuuden riittävyys puoltavat kukin tahoillaan vuorovaikutusprosessien keinotekoisien näytöksellisyyden ajatusta.

Tutkielmani etenee seuraavassa analyysilukuihin. Luvussa numero kaksi erittelen blogiretoriikkaa omaelämäkerrallisia lajipiirteitä ilmaisevana aineistona. Tutkimuskysymysteni mukaisesti teen havaintoja niistä lajia ilmaisevista retorisisista keinoista ja rooleista, joilla fitness-kirjoittajat rakentavat online-esityksiään. Luvuissa 3 ja 4 luen aineistoani ethos- ja pathos-retoriikkaa ilmaisevana ja tekstuaalisia rooleja tuottavana materiaalina.

2 VAIHTUVA LAJI, VAIHTUVAT ROOLIT

Ervin Goffman (1959, 33) nimeää lavasteiksi kaikki sellaiset itseilmaisun keinot, joilla esittäjä rakentaa näytöksellistä ja uskottavaa julkisivuaan hallitakseen mainettaan yleisönsä edessä. Myös kirjallisuuden laji voidaan nähdä sekä kommunikatiivisena että jotakin lavastavana kulttuurisena valintana, jonka tavoitteena on aristoteelisen retoriikan tavoin vaikuttaa vastaanottajaansa. Tässä luvussa tulkitsen fitness-blogien tekstimateriaalia vaihtuvien lajityyppien näkökulmasta, retorisia rooleja luovana ja ilmaisevana lavasteena. Korostan, etten etsi kiveen hakattuja lajimääritelmiä, pikemminkin kysymys on Mihail Bahtinia mukailevasta retorisesta lajivaikutelmasta. Tulkitsen lajia Bahtinia lainaten puhumisen ja kirjoittamisen tapana (Steinby 2011, 36), jolloin lajin merkitys lähestyy myös retorista näkökulmaani. Myös Julie Rakin tutkimus blogikirjoitusten lajityypeistä perustuu retoristen keinojen ja sosiaalisten strategioiden kombinaatioon (Rak 2005, 176). Rakin näkemys blogipuheesta ideologisena arvomarkkinointina integroituu lajiin retorisena, yleisöön vaikuttavana vuorovaikutuskeinona. Kysynkin siis, millaisiin mahdollisiin lajitulkintoihin fitness-kirjoittajien retoriset valinnat johtavat ja mitä valinnat kertovat kirjoittajiensa vaihtuvista rooleista.

2.1 Tallennettu elämä

Nykykulttuurin ja internetin tutkija Tuija Saresma määrittelee minäkirjoituksiksi päiväkirjat, muistelmat, kirjeet ja kaikki henkilökohtaista tietoa tallentavat dokumentit (Saresma 2011, 460). Saresman määrittely vastaa tutkija Kavita Haytoninkin hyödyntämää termiä ”life writing”, jolla Hayton (2009,199) viittaa kaikkiin sellaisiin kirjoituksiin, jotka jollain tavoin tallentavat kirjoittavan minän elämän tapahtumia. ”Life writing”- käsitettä on sovellettu myös digitaalisten tekstien omaelämäkerrallisuuden tulkintaan (Hayton 2009, 199; Rak 2005,166). Päivi Koiviston näkemys minäkirjoituksen käsitteen käyttökelpoisuudesta on Saresmasta poikkeava. Koivisto suosii tarkkojen lajirepertuaarien määrittelyä, mutta kuvaa minäkirjoitusten välittävän kategorisesti lukijoilleen vaikutelmia läsnäolosta ja henkilökohtaisista, samaistumiseen houkuttelevista kokemuksista (Koivisto 2011, 19). Loogisesti tämä tarkoittaisi fitness-kirjoittajan käyttämiä lukijaansa vaikuttavia retorisia keinoja, ja näiden keinojen synnyttämiä rooleja. Vaikka Sheri Benstock, Marlene Kadar ja Shirley Neumann (Koivisto 2011, 18) suosittelvat omaelämäkerrallisen lajityypin hylkäämistä

tulkintaa rajoittavana konventiona, liitän analyysiini myös vertailevaa omaelämäkerrallisuuden pohdintaa. Perustelen valintani tulkinnallisilla vivahde-eroilla, jotka täydentävät kuvaa kirjoittajan näytöksellisestä retorisestä esityksestä. Lisäksi kirjallisuudentutkimuksen traditio tulkitsee esimerkiksi päiväkirjakerrontaa osana omaelämäkerrallista kirjallisuutta (Norkola 1999, 113). Moderni online-tutkimus pyrkii kuitenkin yksiselitteisesti erottamaan toisistaan online-blogit ja -päiväkirjat. Tutkimuksellinen kategorisointi perustuu Julie Rakin (2005, 171) mukaan online-päiväkirjan itseensä kääntyvään narratiivisuuteen mutta toisaalta myös blogeja vaatimattomampiin kaupallisiin intresseihin.

Viviane Serfatyn (2004), Kavita Haytonin (2009) ja Madeleine Sorapuren (2015) blogitutkimukset osoittavat, että elämän julkinen tallentaminen on voimakkaasti lisääntyvä kirjoittamisen muoto. Elämää tallentavia online-kirjoituksia yhdistää pyrkimys minuuden esittämiseen ja arkisten tapahtumien kirjaamiseen yleisön luettaviksi (Sorapure 2015, 267–268). Kohdeaineistoni kirjoittajat ovatkin tallentaneet yleisölleen sekä fitness-maailmaan että sen ulkopuolelle liittyviä elämän tapahtumia. Sekä arkisten että varsinaiseen substanssiin liittyvien yksityiskohtien kirjaaminen viittaa pyrkimykseen vahvistaa autenttisuuden vaikutelmaa ja synnyttää siten uskottavia roolisuorituksia:

Sali oli kuin mikäkin lihkippo täynnä öljyntyjä ukkoja. En ole nähnyt ikinä vastaavaa ihmismassaa salilla, sillä jokaiseen laitteeseen sai jonottaa ainakin 5 minuuttia. Paikka oli myös todella iso – isoin näkemäni sali ikinä! Olin pieni mutanttimuija, joka irvisteli ja hikoili. Minuun luotiin hieman omituisia katseita, tai siltä minusta ainakin tuntui. (B2, 2013)

Tiistai-iltana useamman autokuorman jälkeen maattiin vierekkäin uuden asunomme tyhjyyttä ammottavan olkkarin lattialla tuijottaen kattoa. Molemmat todettiin, että menee hetki sulatella, että tämä residenssi tosissaan on meidän, ja tämä kulkee tästä eteenpäin nimityksellä ”koti”. (B3,2016.)

Olen 2007 viettänyt 10 viikkoa Miami Beachilla ja silloin tuli otettua lähes joka päivä aurinkoa se 3 – 4 tuntia. Tämän loman aikana taisin viettää lepotuolissa aikaa kokonaiset 1 h 20 min ja sitten piti alkaa puuhastelemaan jotain, mennä ihmettelemään paikkoja ja kuluttaa rahaa, minkä hallitsen ehdottomasti parhaiten. (B5,2015)

Vuosien varrella vajosin syvemmälle ja syvemmälle fitness-maailmaan, vanhat ryyppykaverit jäivät ja lopetin tupakanpolton. Hesessäkin tuli käytyä aina vaan harvemmin ja harvemmin[.] (B4,2016)

Tekstinäytteissä fitness-kirjoittajat käyttävät retrospektiivista puhetapaa kertoessaan elämänsä henkilökohtaisista tapahtumista. Tietämättömänä lukijana voisin sijoittaa jokaisen tekstifragmentin joko päiväkirjaotteeksi tai osaksi laajempaa omaelämäkertaa. Fragmenttien henkilökohtainen sävy luo vaikutelmaa jostain todella tapahtuneesta ja koetusta. Kun kirjoittaja luettelee ”Tämän loman aikana taisin viettää lepotuolissa aikaa kokonaiset 1 h 20 min ja sitten piti alkaa puuhastelemaan jotain [.]”, toimii ajan tarkka ilmaisu totuudellisuuden illuusiota vahvistavana retorisenä

keinona. Pyrkimys totuudellisuuden vaikutelmaan onkin blogikirjoituksille luonteenomainen retorinen ominaisuus (Rak 2005, 175). Julie Rak toteaa, ettei lukija voi luottaa blogikirjoitusten olevan totta edes siinä tapauksessa, että esitys muistuttaisi omaelämäkerrallista tallennetta. Rakin näkemys perustuu ajatukseen blogialustasta simuloituna keinotodellisuutena, jolloin kirjoittaja henkilönä on osa kuvitteellista verkkomaailmaa (Rak 2005, 175.)

Jotta blogitekstejä olisi mahdollista lukea päiväkirjoina tai omaelämäkertoina, on välttämätöntä kiinnittää huomiota ajan esittämisen tapoihin (Norkola 1995, 113). Se tapa, jolla kirjoittaja kuvaa aikaa ja elämänsä tapahtumia, on yhteydessä lajitulkintaan ja siten myös kirjoittajan tavoittelemiin tekstuaalisiin online-rooleihin. Blogikirjoitusten ajan kuvaus saattaa synnyttää vaikutelmia tuoreudesta ja juuri kirjatusta elämän hetkestä, tai vaihtoehtoisesti suunnata ajatuksia tulevaan. Vaikka seuraavien sitaattien kerrottavuus voidaan kyseenalaistaa, ovat tallenteet kuitenkin viestejä retorisen lajivaikuttamisen pyrkimyksistä.

Vaikka aikatauluni on ollut tällä viikolla suhteellisen mahdoton, sain onneksi ujutettua kalenteriini ripsihuollon. Tässä kohtaa on pakko sanoa, että onneksi ripsiteknikkoni Minna on todella joustava nainen. Tämä noheva tekijä suki tämän muijan karvat torstaiamuna Salon Milagrossa taas sellaiseen iskuun, että voin lähteä luuhaamaan ihan kissana Milanon katuja. (B5,2017)

Viimeiset pari päivää olen saanut todistaa somessa rummutusta, jossa fitneksestä on taottu turvallinen laji: ”Raju painonpudotus fitness-urheilussa ei vie terveyttä.” Ottamatta kantaa koko väitteen yleistävään hölmöyteen, voin vain todeta että tällä hetkellä lukulasieni alla oleva Iris Pasternackan teos Tautitehdas on nyt enemmän kuin ajankohtainen.”(B5, 2016)

Tiedättekö, kun pää on tyhjä kuin Jeesuksen hauta Pääsiäisaamuna, eikä kerta kaikkiaan keksi mistä kirjoittaa, joutuu pyytämään apuja. Pari todella hyvää ehdotusta tuli, mutta ne jäivät nyt hautumaan, sillä tähän hätään niistä ei mitään nopeaa sylkäsyä [sic] saa, vaan pitää tulla ulos just niin kuin halun. (B6, 2017)

Fitness-kirjoittajat ilmaisevat paikoin jopa mitättömiltä tuntuvien tapahtumien kronologiaa ilmaisuilla ”tällä viikolla”, ”viimeiset pari päivää”, ”ne jäivät nyt hautumaan” ja ”tähän hätään”. Kysymys siitä, olisivatko vähäpätöiseltä vaikuttavat arkisen elämän yksityiskohdat kuten ”ripsihuolto” liitettävissä elämäkerralliseen kerrontaan, on pohtimisen arvoinen. Kuitenkin kun kirjoittaja kertoo tapahtumista nykyhetken aikamuodossa, on kyseessä illuusio kirjoittamisen ja tapahtumisen samanaikaisuudesta. Tällainen ajan ilmaisu kertoo yleisölle tietyn tapahtuman olevan ehkä totta nyt tai aivan hetki sitten, tai kenties vasta tulevaisuuden ”Milanossa”. Viviane Serfaty (2004, 463) toteaa online-päiväkirjojen rakentavan ajallista perspektiiviä joko viittaamalla tulevaisuuteen tai palaamalla menneisyyden muistoihin. Serfatyn (2004, 463) mukaan kirjoittajan tavoite olisi tallentaa

persoonallinen muutosprosessi ja kerronnallistaa arkisena toistuva ehkä tylsäkin elämän tallentaminen. Toisaalta konventionaalinen päiväkirjatutkimus määrittelee päiväkirjakerronnan lajityypiltään retrospektiivisyyttä kaihtavaksi (Norkola 1995, 113). Tero Norkolan mukaan päiväkirja suosii nykyhetken vaikutelmaa, jolloin kirjoittaja asettautuu osaksi reaaliaikaisia tapahtumia. Norkola jatkaa impressionistista ajatustaan toteamalla, että päiväkirjakirjoittaja pyrkii häivyttämään omaelämäkerronnalle ominaisen kerronnan kaaren runsailla yksityiskohdilla (1995, 113.) Runsaat yksityiskohdat ja jopa retorinen leikittely saattavat kompensoida painokkaamman sisällön puutteita, kuten aiemmat katkelmat osoittivat. Kuvaus ”ihan kissana Milanossa luuhaavasta” fitness-kirjoittajasta rakentaa substanssista poikkeavaa ja salaperäistä yksityiselämää muistuttavaa roolikuvausta. Kohdeaineistossani nykyhetken vaikutelmat saattavat myös kokonaan puuttua kerronnasta:

Helsinkiin saavuin pienen siideri mahan kanssa, josta oli päästävä eroon. Koska orastava siideriras-kauteni oli vielä niin alkutekijöissä, sen abortti oli kivuton ja nopea toimenpide □ Alkuun kävin kuntosalilla lähinnä tuttavien ja silloisen poikaystäväni avustuksella ja näin jälkepäin täytyy kyllä ihmetellä että mitään vakavampaa ei sattunut. (B5,2015)

Vuonna 2010 muutin Helsinkiin, asuttuani neljä vuotta Tampereella. Tampereelle olin muuttanut äidin helmoista ja harjoittelin aikuisena olemista. Aikuisena oleminen piti sisällään liikuntaa lähinnä yökerhojen tanssilatioilla ja ravintona höyrymakkara oli todettu toimivaksi. Aikuisella naisella ai-neenvaihdunta hidastuu ja näin taisi käydä myös 17 wee likalla, joka täytti 21 vuotta. (B5, 2015)

Tekstikatkelmat sisältävät retrospektiivistä ja muistelevaa pohdintaa, muistojen ajallinen perspektiivi on noin viisi vuotta. Sitaatit sisältävät yllättäen myös henkilökohtaisen elämän muutoksista kertovan kehityskertomuksellisen aspektin, jossa kirjoittaja raportoi yleisölleen sekä arvomaailmaan että roolimutoksiinsa liittyviä yksityiskohtia. Norkolan mainitsema nykyhetken vaikutelma, preesens, kuitenkin puuttuu. Koska näytetekstit vaikuttavat jäljittelevän omaelämäkerrontaa, saattaa lukijalle syntyä vaikutelma elämän juonesta ja kertomuksesta. Goffmanin rooliteoriassa fragmentit sijoittuisivat henkilökohtaisen julkisivun esiintymistapoihin, joilla Goffman viittaa myös esiintyjän ulkoisiin ominaisuuksiin sosiaalista asemaa ilmaisevina lavasteina (1959, 34). Tällöin retrospektiivisyyden tarkoitus olisi ilmaista eroa uuden ja vanhan roolin välillä ja kertoa yleisölle muutoksesta: ”Helsinkiin saavuin pienen siideri mahan kanssa, josta oli päästävä eroon.” Kirjoittajat luovat ajallisen perspektiivin kautta kuvaa muuttuneesta roolistaan ja antavat epäsuorasti ymmärtää nykyhetken roolin olevan toisenlainen. Samalla retrospektiivisyyteen kiinnitty kirjoittajan arvolataus menneisyyden ei-toivotusta julkisivusta. Tekstikatkelmat paljastavat näin myös kontrastin menneisyyden ”höyrymakkaroitten” ja nykyisen fitness-arvomaailman välillä.

Tulkintani mukaan katkelmat voidaan nähdä myös arvomuutosten kuvaajina, jolloin retoriset valinnat saattavat toimia myös stereotyyppisten fitness-arvojen, kuten hoikkuuden tai elämäntavan, markkinointivälineinä.

Päiväkirjan poetiikkaan liitetään episodimaisen kirjoittamisen tuottama sarjallisuus, kertomisen kumulatiivisuus sekä keskittyminen arkipäiväisiin tapahtumiin (Norkola 1996, 45). Lisäksi elämän tallentaminen saattaa alkaa ikään kuin tyhjästä, jolloin lukija johdatetaan nopeasti keskelle henkilökohtaisia tapahtumia. Vaikka jopa hämmäntäviltä tuntuvien yksityiskohtien kuvaaminen herättää jälleen kysymyksiä sisällön todellisesta kerrottavuudesta tai jopa kiinnostavuudesta, voidaan seuraavat poiminnat tulkita kirjoittajan tietoiseksi tai tiedostamattomaksi tahdoksi lainata päiväkirjakerronnan konventioita:

Suurin osa varmasti tietää tunteen, kun ruokatorvesta uppoaa alan hieeman [sic] enemmän sapuskaa ja herkkuja kuin alunperin oli ajatellut. Itsekin piti eräs kaunis viikonloppu ottaa hieman maksalaatikkoa (fiksaationsa kullakin) ja Turkinpippurijäätelöpuikko treenibuusteriksi ennen olkapäätreeniä, mutta siinä syödessä kasvoi tunnetusti nälkä, kulho sekä tämän tytön hymy. (B3, 26.3.2016)

Täsmälleen kolmen kuukauden päästä sitä ollaankin jo jännän äärellä Torontossa Kanadassa, joten kinkarit lähestyvät kovaa vauhtia. Lajitermein se olisi vajaa 13 weeks out, ja kyllähän tuo rundi jatkuu tämän jälkeen mitä luultavimmin ainakin kolmen skaban verran tuolla rapakon takana. (B3, 27.2.2017)

Sitaatit ovat poimintoja kirjoittajan numero kolme ensimmäisestä ja havaintohetken viimeisimmästä tallennuksesta. Fragmenttien ajallinen etäisyys on noin yksi vuosi. Tero Norkola (1995, 113) kuvailee päiväkirjakerronnan näkökulman olevan omaelämäkerrontaa suppeampi, jolloin keskeisintä sisältöä edustaisivat vaikutelmien ja tunteiden tai hetkien kuvaaminen. Näytefragmentit tarjoavat myös sekä retrospektiivistä että tulevaisuuteen suuntaavaa kerrontaa. Kun kertoja kuvailee yleistävästi ”ruokatorveen uppoavaa sapuskaa” tai ”fiksaatitansa maksalaatikkoon”, on haasteellista löytää mainittujen asioiden omaelämäkerrallista merkitystä. Vaikka konventionaalinen päiväkirjatallennus ei edellytä oman olemassaolonsa motivointia, näen online-kirjoittamisen konventiot tältä osin toisin. Online-tallenteiden retorisia valintoja motivoivat pyrkimys fitness-minän onnistuneeseen markkinointiin sekä tahto ylläpitää ja ruokkia yleisön jatkuvaa kiinnostusta. Toisaalta valittu puhumisen tapa voidaan nähdä vain kerrottavuutta oikeuttavana strategisena kehyksenä, illuusioita synnyttävänä näyttämölavasteena.

Vaikka Päivi Koivisto kuvaa modernia omaelämäkerrontaa ”fragmentaariseksi ja aukkoiseksi kerronnaksi”, edellyttäisi tällainen lajitulkinta kehitys-, tai kasvutarinan persoonallista kuvausta (Koivisto 2011, 28). Yksilöllisen elämän kuvauksena lyhyiden tekstikatkelmien voisi olettaa sisältävän

tekijänsä henkilökohtaista elämää kuvaavaa aineistoa. Jos henkilökohtaista elämää kuvaava aineisto kiinnittyy voimakkaasti mainontaan tai vaikkapa tuotemarkkinointiin, on tekstikatkelmista jopa mahdotonta löytää kehitys-, tai kasvutarinan kerronnallista kuvausta:

Kesäkunto tehdään nyt joten jos tavoitteenasi on timmi ja naisellisen lihaksikas vartalo on valmennus sinua varten! Bikini Challengessa muokataan vartaloa kohti kiinteää bikini kroppaa ja painotus on pakaroiden sekä keskivartalon muokkauksessa. (B1,9.1.2017)

Tässä muutama esimerkki niistä kysymyksistä mitä tosiaan kannattaa esittää kisoihin valmistautuvalle erityisesti kesken treenin salilla. Toki muulloinkin voi vaivata jos haluaa mutta erityisesti treenin aikana vaikutus on taattu. Paljon sä painat? (B1, 31.12.2016)

Proteiinivanukas on todella helppo valmistaa ja se toimii niin välipalana kuin terveellisenä herkkunäkin. Tämä lämmin vanukas on yksi omista lemppareistani, sillä keveydestään huolimatta maku on ihan mielettömän herkullinen! (B3,28.2.2017)

Kulissit kätkevät taakseen paljon enemmän kuin uskoisitkaan. Painetta, stressiä, itkua, naurua, jännitystä ja kipua. Olen käynyt tämän matkan aikana läpi varmasti kaikki mahdolliset tunnetilat, joka tekeekin tästä niin mahdottoman rankkaa ja myös samalla antoisaa!”(B3, 1.3.2017)

Katkelmissa fitness-kirjoittajien tallenteet etenevät episodimaisina ja toisiinsa liittymättöminä kuvauksina. Lukijaa hämmentävänä kombinaationa toimii tuote- ja valmennusmarkkinoinnin sekä kulissien takaisten tunnetilojen kuvausten yhdistelmä. Kirjoittaja numero yksi kuvaa noin viikon välein toisistaan poikkeavia aiheita siten, ettei fragmenttien välillä ole todennettavissa selkeää jatkuvuutta. Kirjoittaja numero kolme näyttäisi toimivan täsmälleen samoin. Sitaattien ajallinen välimatka on vain yksi päivä, joten siirtymä proteiininvanukkaan herkullisuudesta tunnetilojen kirjaimiseen on kiistatta nopea. Tekstifragmentit eivät luonnikkaasti sijoitu omaelämäkerralliseen tekstilajiin, varsinkaan jos omaelämäkerta ymmärretään Tero Norkolan tavoin kehitys- tai kasvukertomukseksi (1999, 15). Norkolan määritelmä myötäilee merkittävän autobiografiatutkija Philippe Lejeunen⁹ kuvausta omaelämäkerronnasta. Päivi Koivisto (2011, 16) mainitsee Lejeunen tulkitsevan omaelämäkertoiksi ”retrospektiiviset proosakertomukset, joiden todellinen ja olemassa oleva kirjoittaja käsittelee omaa olemassaoloaan, yksilöllistä elämäänsä ja persoonallisuutensa tarinaa.” Toisaalta itseään tai tuotteitaan markkinoiva fitness-kirjoittaja voidaan nähdä myös kaupallista elämänsäkaartaan kirjaavana ja kirjallisuuden lajitradiatioita hyödyntävänä keinotekoisesta persoonallisuutta tavoittelevana roolihahmona.

⁹ Lejeune nimeää online-päiväkirjojen kirjoittajat ”cyberdiaristeiksi” korostaakseen konventionaalisen päiväkirjakerroksen yhteyttä verkkoalustoille tallentuvaan päiväkirjaan. Julie Rakin mukaan Lejeune ei alkujaan nähnyt online-päiväkirjoja edes mahdollisina, mutta joutui muuttamaan mieltään vuonna 1999, kun blogikirjoittaminen lisääntyi räjähdysmäisesti (Rak 2005, 167.)

On kuitenkin todettava, etteivät tekstifragmentit osoita Koiviston määrittelemien omaelämäkerronnallisten kriteereiden, kuten kehitys- tai kasvutarinan persoonallisen kuvauksen olemassaoloa. Jos persoonallisuuden tarina muodostuu ”herkkuhimoa” tyydyttävien ”proteiinipatukoiden” ja ”silmälasiostosten” ylöskirjaamisesta, saattaa lukijan olettama omaelämäkerrallinen rooli kyseenalaistua:

Kuinka moni teistä tykkää syödä välipalaksi tai herkkuhimoon erilaisia proteiininanukkaita tai maitorahkoja? Minä ainakin! Ongelmallista tästä herkuttelusta tekee kaikkien noiden pikku purnukoiden raahaaminen kaupasta kotiin. Raahamisen [sic] ohella tulee usein myös mietittyä hintaa. Yksittäin-pakatuille vanukkaalle [sic] tulee helposti hintaa kaksi euroa per ketale. (B5, 3.3.2017)

Palasin myöhään maanantaiyönä Milanosta. Olin Milanossa työmatkalla hankkimassa silmälasikehyksiä yhdessä työnantajani kanssa ja koska en ollut lomalla, tuli viikonlopun aikana lähinnä mietittyä kevään trendejä. (B5, 1.3.2017)

Tekstifragmentit on julkaistu kahden päivän välein. Kertoja koettelee jälleen kerrottavuuden rajoja kuvatessaan ”herkkuhimoaan” ja ”purnukoiden kotiin raahaamista”. Vaikka fragmentteja voidaan tulkita inhimillisten kokemusten kuvauksina ja siten ainakin joiltakin osin kerrottavina, on lainausten elämäkerrallinen sisältö järkevää kyseenalaistaa. Sitaatit voidaan kuitenkin tulkita pyrkimykseksi tehostaa autenttisuuden vaikutelmaa ja vahvistaa siten roolihenkilön uskottavuutta todellisen elämänsä ylöskirjaajana. Autenttisuuden illuusiota vahvistaa myös retrospektiivinen matkakertomus: ”Palasin myöhään maanantaiyönä Milanosta [...]” Kuitenkin kysymys siitä, onko kirjoittaja todella blogin mainitsema ja kuvittama henkilö, on tulkinnallisesti merkittävä. Vivien Serfatyn (2004, 462) mukaan online-kirjoitusten minä on fiktiivinen tuote, joka syntyy kumulatiivisen kirjoitusprosessin tuloksena. Lea Rojolan näkemys on hyvin samansuuntainen. Rojola (sit. Koivisto 2011, 17) toteaa, ettei omaelämäkertansa kirjoittavaa minää voida rinnastaa todelliseen ja olemassaolevaan tekijään edes siinä tapauksessa, että elämän tallentaja ilmaisee yleisölleen oman nimensä. Julie Rak (2005, 166) mainitsee osuvasti blogikirjoittajan viehätysvoiman perustuvan illuusioon todellisesta persoonasta ja elämän tapahtumista, kuten edeltävät sitaatit osoittavat. Dramaturgisesti tämä tarkoittaisi todellisen kirjoittajan piiloutumista esittävän roolin taakse eli oman roolihenkilöyden uskottavaa dramatisointia (Goffman 1959, 40).

Tulkintani mukaan lainatut sitaatit eivät sellaisenaan kiinnity traditionaaliseen omaelämäkerronnalliseen lajityyppiin. Kathleen Fitzpatrick (2007, 182) vertaa episodimaista blogikirjoitusta saippuaopperaan ja mainitsee, ettei episoditallennus voi tuottaa eheä kuvaa kirjoittajastaan. Fitzpatrickin näkemys yhdistyy Stuart Hallin ajatukseen postmodernin identiteetin sirpaleisuudesta. Hall

(2005, 39) mainitsee identiteetin ohjautuvan esittäjänsä ulkopuolelta, jolloin esiintyjän rooli muodostuu yleisön mielikuvien konstruktiona. Ehkäpä myös fitness-tallenteet voidaan Hallia mukailen nähdä monilajisuutta toteuttavina ja eheää minuutta pakenevina virtuaalirooleina. Jos yleisön mielikuvat konstruoivat esiintyjän roolia, johtaa monilajisuuden näkökulma loogisesti useisiin lajitulkintoihin. Myös Noppari ja Hautakangas (2012, 24) kuvaavat blogi-minuuksia jatkuvasti muuntuvina esityksinä, vaikka eivät ota kantaa blogikirjoitusten totuudellisuuteen.

Viviane Serfaty (2004, 462) kuvaa blogitallenteita avoimina ja päättymättöminä kertomuksina, joiden alkua ja loppua on jopa mahdotonta määrittää. Avoimeen kerrontaan saattaa liittyä myös retorinen vapaus ja arkikielisyysden puherooli:

Vaikka aikatauluni on ollut tällä viikolla suhteellisen mahdoton, sain onneksi ujutettua kalenteriini ripsihuollon. Tässä kohtaa on pakko sanoa, että onneksi ripsiteknikkoni Minna on todella joustava nainen. Tämä noheva tekijä sukki tämän muijan karvat torstaiamuna [...] (B5,2017)

Tiedättekö, kun pää on tyhjä kuin Jeesuksen hauta Pääsiäisaamuna, eikä kerta kaikkiaan keksi mistä kirjoittaa, joutuu pyytämään apuja. Pari todella hyvää ehdotusta tuli, mutta ne jäivät nyt hautumaan, sillä tähän hätään niistä ei mitään nopeaa sylkäsyä saa, vaan pitää tulla ulos just niin kuin haluan. (B6, 2017)

Katkelmien retoriikka on varsin huoleton ja humoristista, jopa lukijaa viihdyttävää. Kun ”noheva tekijä sukki tämän muijan karvat” tai kun ”pää on tyhjä kuin Jeesuksen hauta pääsiäisaamuna”, voin olettaa blogitallenteen perustuvan persoonallisiin ja arkisiin, tai yleisöä hauskuudellaan kouttaviiin puhetapoihin. Valittua puhetapaa voidaan tulkita Bahtinin sosiologisena lajityypin ominaisuutena, jolloin juuri kysymyksessä olevaan tekstilajiin olisi liitettävissä hyvin vapaamuotoinen puhumisen tapa (Steinby 2011, 366). Itseilmaisun retorinen huolettomuus toimii samalla kirjoittajaan lähentävänä tekijänä, jolloin lukijan mahdollisuus samaistua tekstin esitykseen vahvistuu (Eronen 2015, 2). Retorinen huolettomuus ja jopa reklamoiva arkisuus saattaa toimia myös roolia vahvistavana elementtinä:

Käytän arkisin joukkoliikennettä ja mua on nyt ennättänyt muutamana aamuna nyppiä erinäiset kansamatkustajat. Ensimmäkin se, ettet viitsi nousta siitä mun vierestä, kun olen jäämässä pois, vaan vähän siirät jalkoja käytävälle päin ikään kuin mun olis pystyttävä ohittamaan sut siinä. Tällaisessa tapauksessa saan yleensä aina perään pahaa silmää, mutten voi sille mitään, että mun on pakko mojata oikeen kunnolla treenikassilla tai sitten kakkosvaihtoehto, vanha kunnan ”polvi sijoiltaan”, mikäli sinulta puuttuu pelisilmä. (B6,22.1.2017)

Bahtinin ajatusten mukaisesti katkelma voitaneen nimetä nimetä arkipuhetta noudattelevaksi retoriikaksi, jonka tarkoitus on luoda kuvaa esittäjänsä sosiaalisesta todellisuudesta (Steinby 2011,

373). Vaikka sitaatti ei edelleenkään vakuuta omaelämäkerrallisena tallenteena, muistuttaa katkelma kuitenkin jokapäiväisen harmituksen tuottaman tunnereaktion ylöskirjaamista. Tero Norkola (1995, 113) kuvaa päiväkirjatallennusta tunteiden vallassa kirjatuksi arkipäivän tapahtumaksi. Hetkeä tallentaessaan fitness-kirjoittaja asettuu tapahtuman keskiöön luodakseen illuusion todellisista tapahtumista. ”Ensinnäkin se, ettet viitsi nousta siitä mun vierestä [...]” ja ” [M]un on pakko mojauttaa oikeen kunnolla treenikassilla [...]” sopivat Julie Rakin kuvaukseen blogikirjoituksen retorisisesta ilmaisun vapaudesta ja Tero Norkolan hetkeen tarttuvaksi päiväkirjakerronnaksi (Rak 2005, 172; Norkola 1995, 113). Kirjoittaja osoittaa tuohtuneen tunnepurkauksensa suoraan lukijoilleen tai huonosti käyttäytyvälle ”sinälle”, jolloin yleisö on otettu osaksi retorisia valintoja. Kirjoittajan puhuteltaessa yleisöään suoraan, voidaan fragmentti nähdä myös julkista kirjettä muistuttavana tallennuksena (Norkola 1995, 124).

Tässä luvussa tulkitsin fitness-blogeja elämää tallentavina kirjoituksina. Kuten aikaisemmin totesin, ei tarkoitukseni ollut löytää tarkkoja tai rajoittavia määritelmiä, vaan pikemminkin havainnoida retoristen keinojen synnyttämiä lajitulkinnallisia vaikutelmia. Koska aineistoni on suppea, koskevat havaintoni vain tutkimukseni kohteena olevia blogitekstejä. Tulkintani mukaan kohdeaineistoni sisältää joitakin päiväkirjakerronnan ominaisuuksia, kuten elämän kuvaaminen nykyhetkessä, vaihtelevat kertomisen hetket ja laveamman kerronnan kaaren välttely (Norkola 1995, 113). Keskeisimpiä lajitulkintaani ohjaavia ominaisuuksia olivat epäkoherentti ja fragmentoitunut minäkirjoittaja sekä puuttuva omaelämäkerrallinen tietoisuus. Kuten Viviane Serfaty (2004, 461) toteaa: ”From their very inception, autobiographies encompass their own ending, because they mean to show the reader the author’s progress from some point back in time to the time of writing itself.” Omaelämäkirjoituksen tarkoitus olisi siten tuottaa kerronnallinen ja kehityskertomuksellinen kokonaisuus, joka jää aineistostani puuttumaan. Omaelämäkerronnallinen tietoisuus saattaisi syntyä tallennusten yhdistyessä toisiinsa siten, että kerrotut tapahtumat muodostaisivat merkityksellisen elämästä kertovan kokonaisuuden (Norkola 1995, 114). Vaikka blogikirjoittaja numero 5 osoitti muusta aineistosta poiketen tahtoa jäljitellä myös laajempaa elämänmuutoksista raportoivaa kerrontaa, ei tutkimusaineistoa voida kokonaisuutena nimetä kehityskertomuksia ilmentäväksi retoriikaksi. Tästä johtuen tulkitsen aineistoni ilmaisevan vain hetkittäin kehitys- tai kasvukertomukseen liitettävissä olevia retorisia piirteitä.

Havaintojeni mukaan kohdetekstejäni on mahdollista tulkita usean lajin yhdistelmänä, lajihybridinä. Kirjoittaja-esiintyjien voidaan siten nähdä hyödyntävän traditionaalisia omaelämäkerronnan lajeja monipuolisesti julkisivutyössään. Fitness-blogit sisältävät sekä konventionaalisen että on-

line-päiväkirjallisuuden ominaisuuksia, että myös retrospektiivisiä ja perspektiivisiä omaelämäkirjoituksen elementtejä. Joitakin tekstikatkelmia voidaan lukea myös yleisölle osoitettuina avoimina kirjeinä. Merkittävä löydös oli lähdeaineiston ilmaisema online- päiväkirjojen ja konventionaalisen päiväkirjakerronnan kronologinen poikkeavuus. Tutkija Tero Norkola määrittelee konventionaalisen päiväkirjakertojen painottavan nykyhetken tapahtumia. Sen sijaan Vivien Serfaty painottaa online-päiväkirjojen pyrkivän luomaan omaelämäkerrallista illuusiota ja totuudellisuuden vaikutelmaa retrospektion tai tulevaisuuteen viittaamisen kautta.

Elämää tallentavissa hybridi-rooleissaan kirjoittajat vaikuttavat pyrkivän kiinnostavaan ja vakuuttavaan esitykseen. Tulkintani mukaan kirjoittajat hyödyntävät elämää tallentavissa esityksissään useita retorisia keinoja. Havaitsemiani keinoja olivat retrospektiivinen ja arkikielinen puhumisen tapa sekä tapahtumien kertominen nykyhetken vaikutelmina. Kirjoittajien itselavastus lainaa omaelämäkerronnan ja päiväkirjalajin ominaisuuksia. Episodimaiset tallennukset muotoilevat sirpaleista ja hajoavaa kuvaa kirjoittajistaan, jolloin eheää kuvaa persoonallisesta elämän tarinasta ei voi syntyä. Koska omaelämäkerronnallisuus ymmärretään laajempaa elämäntähtäystä kuvaavana lajina, voidaan aineistoni retoriikka nähdä vain lajipiirteitä jäljittelevinä ja hetkittäin lainaavina rakenteina. Tällöin elämää tallentava laji voidaan Bahtinin tavoin ymmärtää valittujen puhetaiposten synnyttämänä sosiaalisena ja Goffmaniin viitaten tilannesidonnaisena esityksenä. Itselavastuksen keinoista ja retorisisista valinnoista huolimatta tekee lukija päätöksen siitä, millaisena tekstilajina hän kohdetekstejäni lukee.

Seuraavassa alaluvussa tarkastelen aineistossani esiintyviä tunnistavan tekstilajin retorisia piirteitä. Tunnustavan retoriikan analyysi täydentää kuvaustani esiintyjien tekstuaalisista roolivalinnoista ja toisaalta niistä retorisisista keinoista, joilla jotakin tunnistava fitness-kirjoittaja pyrkii vaikuttamaan yleisöönsä.

2.2 ”Heikkouden häpeä” eli tunnistuksellisia vaikutelmia

Koska elämää tallentava kirjoitus sisältää usein myös jonkinlaista tunnistavaa retoriikkaa, on paikallaan selvittää, onko myös fitness-blogeja mahdollista tulkita tunnistavana tekstilajina ja miten mahdollinen tunnistaminen muotoilee fitness-kirjoittajan rooleja. Päivi Koivisto (2007, 106) nimeää tunnistavan kirjallisuuden ”arkaluontoisia salaisuuksia paljastavaksi omaelämäkerrallisen kerronnan alalajiksi”. Tulkintani täydentää siis edellä käsiteltyä tekstianalyysiä ja retorisia lajivaikutelmia. Mielenkiintoni kohdistuu oletettujen tunnistusten sisältöön ja siihen, millaisia esityksiä

ja dramaturgisia rooleja tunnustaminen tuottaa. Kysyn myös, kuuluuko tunnustava retoriikka josain muodossa kaikkiin kohdeteksteihini. Korostan jälleen, että tulkintani on suuntaa antava, ja tavoittelee vain kohdeteksteihini kiinnittyviä havaintoja.

Maria Eronen määrittelee väitöskirjassaan tunnustamisen jotakin paljastavaksi, totuutta tuottavaksi puhumisen rituaaliksi. Tunnustuksen todistajana toimii Erosen mukaan tekstiä vastaanottava tai sitä kommentoiva yleisö (Eronen 2015,46.) Tähän perustuen ymmärrän tunnustamisen kommunikatiivisena ja katalysoivana rituaalina, joka jatkuu todistajassaan jotakin aikaansaavana voimana. Tunnustuksen vastaanottaminen voi myös muodostua todistajansa taakaksi osallistaessaan todistajan häpeällisiin salaisuuksiin (Kujansivu 2007, 24). Kun kirjoittaja paljastaa avoimesti esimerkiksi menneisyytensä ulkonäkö-ongelmia tai vähättelee fyysisiä ominaisuuksiaan, voi tarkoituksena olla yleisöön vetoavan ja inhimillisen esityksen rakentaminen:

[M]ulla on ollut ihan kaameita itsetunto-ongelmia ja valtaosa juurikin vartalooni liittyen. Pienenä mua haukuttiin läskiksi ja kieltämättä olin vähän putte, mutten lapsena ymmärtänyt mikä mussa on vikana. Kasvun myötä kilot lähti ja olin jäätävä piuha. Silti vedin aina vatsan sisään kun kävelin ihmisten ohi ja pidin edelleen itseäni lihavana. 14-vuotiaana olin Savonlinnassa heppaleirillä ja siellä 8-vuotias pikkuperkele sanoi mulle että ”miee oon vähä kattonu et onksiul vähä hörökorvat”. Kattelin varmaa puol tuntii itteeni peilistä, totesin että kyllä on ja kesti 6 vuotta ennen kuin seuraavan kerran laitoin kireen poninhännän. Sitten oli telta-vaihe eli verhouduin yli-isoihin huppareihin ettei varmana saa selvää minkä mallinen vartalo mulla on [...] (B6, 22.1.2013)

[I]tselläni ei ole koskaan ollut kovinkaan kummoista rintavarustusta. Täysin olematon se ei ole kuitenkaan koskaan ollut, mutta tuskinpa kukaan niitä on päässyt koskaan isoiksi lolloiksi kutsumaan [...] (B3, 22.11.2016)

Katkelmissa tunnustajan rooliin näyttää liittyvän fyysisten yksityiskohtien raportoiminen yleisölle. Tunnustamiseen saattaa sitaateissa kätkeytyä myös paradoksaalinen halu kohdistaa yleisön huomio esiintyjän kehoon. Toisaalta kirjoittajien rohkeat paljastukset ”läskiydestä”, ”hörökorvista” tai ”rintavarustuksen” koosta toimivat sekä samaistumiseen houkuttelevina että myötätuntoa herättävinä tunnustuksina. Kuitenkin karkea ilmaisu 8-vuotiaasta lapsesta ”pikkuperkeleenä” vastustaa Erosen (2015, 55) ja Goffmanin (1959, 45) ajatuksia esiintyjän halusta miellyttää yleisöään ja ylläpitää sosiaalisesti hyväksyttävää roolia. Vaihtoehtoisesti kirjoittaja pyrkii karkeudellaan epäsuoraan miellyttävyyteen vahvistamalla mielikuvaa ”sensuroimattomien” ajatustensa ”aitoudesta”. Kirjoittaja saattaa myös pyrkiä retoriseen vakuuttavuuteen antaessaan menneisyydestään vapaamuotoisen ja jopa provokatiivisen todistuksen. Kujansivu ja Saarenmaa kutsuvat todistuskertomukseksi tällaisia yksilön tai yhteisön kokemia haavoittavia tapahtumia. Kun tapahtuman kokija jakaa tragedian yleisölleen, vaihtuu yleisön rooli tiedon vastaanottajasta myös silminnäkijän ja osallistujan rooliksi (Kujansivu 2007, 10–11.)

Tunnustaminen puhumisen tapana, rituaalina, viittaa voimakkaasti mainitsemaani Bahtinin esitykseen puheesta sosiaalista todellisuutta rakentavana käytäntönä (Steinby 2011, 373). Valittua puhetapaa voidaan Bahtinin ja Medvedevin mukaan tarkastella sosiologisen poetiikan lajina, jolloin itse laji toimii sosiaalista tietoisuutta lisäävänä välineenä (Bahtin & Medvedev 1978, 135).

Kavita Haytonin (2009, 204) Viviane Serfatyn (2004, 461), Julie Rakin (2005, 176) ja Maria Erosen (2015, 46) mukaan tunnustamisen puhetapa voidaan liittää blogikirjoittamisen omaelämäkerralliseen kerrontaan. Jari Aro (1999, 13) puolestaan kytkee tunnustamisen ja todistamisen Aristoteleen retorisiin vakuuttamisen keinoihin, joiden tavoitteena on jo aiemmin mainitsemani totuuden vaikutelma. Tunnustamisen rituaalinomaisuutta on mahdollista tulkita myös Goffmanin sosiaalisena roolileikkinä, jolloin kirjoittaja pyrkii lukijoidensa suosioon vahvistamalla vaikutelmaansa kaiken paljastavana todellisena henkilönä. Tällöin olisi kysymys itselavastusta määrittävästä käsikirjoituksesta, puhumisen tavan julkisivusta (Goffman 1959, 84.) Goffman (1959, 84) vertaa esiintyjää illuusion rakentajaan, joka mukautuu yhteisöönsä noudattamalla ennalta sovittuja ”näyttämöohjeita”. Väitänkin, että Goffmanin käsikirjoitusta noudattava esiintyjä ja Bahtinin puhegenrejä valikoiva kirjoittaja edustavat samansuuntaista ideologiaa esittämisen strategisesta suunnitelmallisuudesta.

Kohdeaineistoni kirjoittajat jakavat yleisölleen hyvin henkilökohtaista ja arkaluontoistakin yksityiselämäänsä liittyvää sisältöä. Vaikka sitaattien teema on osin ennalta-arvattavan fyysinen, kätkeytyy kuvauksiin myös identiteettiin ja omaan rooliin liittyvää ristiriitaisuutta:

Haluan olla vahva ja lihaksikas mutta silti naisellinen. Osalle miehistä vahva nainen on uhka ja olen huomannut että erityisesti parisuhteen muodostaminen on haasteellista jos et ole herkkä naapurintyttö [...] (B1,8.3.2017)

Ig:ssä joku 17 wee poika oli kommentoinut selkä pose kuvaani: ”ei oo enää naisen näköinen” yleensä en jaksa uhrata edes ajatustakaan tällaisille kommenteille, koska jos en itsekkään ole 100% tyytyväinen kehooni ja ulkonäkööni (SE IHMINEN VALEHTELEE; JOKA VÄITTÄÄ ETTÄ NÄIN ON)! Miten ihmeessä voisni miellyttää kaikki muita nettipaavoja ja pirkkoja. Mutta tuohon 17 wee:hen vielä palatakseni, miten hän voi määritellä mikä on naisellista kun kerta hän itsekkään ei ole vielä edes mies □ (B5, 27.5.2015)

Mulla on tämä oman minä-kuvan rakentamisen prosessi tässä vielä kehkeillä, etiäpäin mennään ja silloin kun joku ystävällisesti ilmaisi että näytän mieheltä, ei sentäs tarvinnu mennä tsekkaamaan jalkoväliä että olenko [...] (B6, 22.1.2016)

Päivi Koivisto (2007,117) mainitsee tunnustuskirjallisuuden ominaisuuksiksi ”retrospektiivisyyden, minä-muotoisen kerronnan, itsekriittisyyden ja yksityiskohtaisen oman itsen tarkkailun”. Sitaateissa kertojat paljastavat itsereflektoivasti yleisölleen kamppailunsa fyysisten tavoitteiden ja naisellisuuden välillä. Katkelmat ilmaisevat kipeitäkin yksityiskohtia, kuten parisuhteen muodostamisen hankaluudet:”[O]len huomannut että erityisesti parisuhteen muodostaminen on haasteellista, jos et ole herkkä naapurintyttö[.]” Hetkeä aikaisemmin kirjoittaja kuitenkin ilmaisee tahdonsa olla ”vahva ja lihaksikas, mutta silti naisellinen”. Kirjoittajan tunnustukseen sisältyy henkilökohtainen huomio ”herkän naapurintytön” sosiaalisesti hyväksyttävämmästä roolista ja arvosta parisuhdemarkkinoilla. Kirjoittaja vaikuttaa vakuuttuneelta omasta uudesta identiteetistään, mutta esittää samalla moitteen sille ”osalle miehistä”, joka ei ole adaptoitunut kirjoittajan esittämään rooliin vahvana ja lihaksikkaana naisena. Tunnustus jatkuu suorasukaisesti:

[K]uljen rohkeasti omia polkujani tavoitellen omaa onnellisuuttani. Uskallan olla erilainen. Minulla ei enää ole tarvetta hakea hyväksyntää miellyttämällä muita. Päinvastoin, en halua olla kuin muut ja yksi pahin painajainen olisi mielestäni olla tavis joka menee massan mukana [...] (B1, 8.3.2017.)

Sitaatissa kirjoittaja luo esitystä vahvasta ja rohkeasta naisesta, jonka ”pahin painajainen olisi olla tavis” ja joka ”uskaltaa olla erilainen”. Kirjoittajan esitys luo kuitenkin vaikutelmaa stereotyyppisestä länsimaisen kulttuurin ihanteita noudattelevasta näennäisyksilöllisyydestä. Maininta ”minulla ei enää ole tarvetta hakea hyväksyntää miellyttämällä muita” viittaa tulkintani mukaan niihin *toisiin*, jotka eivät kykene samankaltaiseen suoritukseen tai edustavat kirjoittajan nimeämiä ”taviksia”. Samalla kirjoittaja paljastaa retrospektiivisesti historiaansa viittaamalla menneisyyteensä, jossa toisten hyväksynnän saavuttaminen oli merkittävää. Kun kirjoittaja kuvaa ajatuksiaan voimakkaan subjektiivisesti, synnyttää tunnustuksellisuus kirjoittajaan itseensä kääntyvää egosentristä kerrontaa. Sitaatin vaikutelma onkin itseään kohottava monologi, jossa yleisön rooli jää epäselväksi. Ehkäpä yleisön tehtäväksi on annettu oman roolinsa arvioiminen ”tavisten” ja ”erilaisuuteen” uskaltautuvien välillä. Näin fitness-kirjoittajan arvolatauksia paljastava retoriikka voi myös muodostua vastaanottajansa taakaksi oman roolin uudelleenarvioinnin muodossa. Heikki Kujansivu mainitsee tunnustamisen sekä tuottavan että korostavan toiseuden olemassaoloa. Toiseudella voidaan tässä tarkoittaa kaikkia sellaisia vastakkain asettuvia asioita tai näkökulmia, joita tunnustava teksti tulkitsijalleen ilmaisee (Kujansivu 2007, 24.)

Samoin kun kirjoittaja numero viisi nimeää esitystään havainnoivan yleisön ”nettipaavoiksi” ja ”pirkoiksi”, hän tuskin lukee itseään tähän samaan kategoriaan kuuluvaksi hahmoksi. Nimeävät ilmaisut ”tavis”, ”nettipaavo” ja ”pirkko” ovat retorisesti voimakkaita toiseuden ilmaisuja, joilla

saattaa olla myös kirjoittajan arvomaailmaa tai valta-asemaa puolustava merkitys. Päivi Koiviston havaintojen mukaan tällainen puhetapa voidaan lukea puolustautuvan ja tunnustuksellisen retorikan kategoriaan (2007, 126). Myös kirjoittajan toteamus: ”[J]os en itsekään ole 100% tyytyväinen kehooni ja ulkonäkööni (SE IHMINEN VALEHTELEE; JOKA VÄITTÄÄ ETTÄ NÄIN ON)![..]” on retorinen tulkintani tunnustava puolustautuminen. Koska kirjoittaja paljastaa olevansa itsekin tyytymätön kehoonsa, väittää hän jokaisen tyytyväisyyttään vakuuttelevan turvautuvan valheeseen. Yksityisen salaisuuden paljastuminen on johtanut apologian retoriikkaan, jolloin kirjoittaja hakee yleisöltään sovutusta esittämällä kaikkietävän ja voimakkaan yleistävän väitteen (vrt. Koivisto 2007, 127). Väitteellään kirjoittaja myös paradoksaalisesti kumoo toiseutensa asetumalla kaikkien kehoonsa tyytymättömien henkilöiden joukkoon.

Vaikka sitaattien minän puhe on henkilökohtaista ja siten tehokeinona vakuuttavaa, ilmaisee fragmenttien tunnustuksellisuus myös oman identiteetin ja roolin haurautta ja keskeneräisyyttä. Kun kirjoittaja myöntää yleisölleen ”minä-kuvan rakentamisen olevan vielä kehkeillä” ja kommentoi ironisesti ”jalkovälin tsekkaamisen” tarpeellisuutta, voidaan ilmaisut tulkita Erosen (2015, 2) ja Koiviston (2007, 117) mainitsemiksi retorisen etäännyttämisen keinoiksi. Koivisto tulkitsee etäännyttämistä keinona rakentaa ja hallita minän kerrontaa, jonka objektina kirjoittaja itse toimii (2007, 116). Kirjoittajan tunnustaessa ”minä-kuvansa” olevan jotakin vasta rakenteilla olevaa, on tunnustamisen kohteena laskelmoitu esityksellisyys. Etäännyttävää ja retorista ironiaa soveltaa myös seuraavien fragmenttien kirjoittaja:

[J]okaisella fitness-bloggerilla on ainakin kahdeksat erilaiset Better Bodies -housut, mutta vaan kolme Six Deucet, koska niitä on niin hankala saada vielä mistään. Niitä sovutetaan ja peilataan. Ja etsitään sopivaa trenitoppi-treenihousu -yhdistelmää [sic]. Sitten otetaan kamera, mutristetaan huulia, pyllistetään ja haetaan sopivaa kuvakulmaa. Välillä pitää vaihtaa vaatteita koska toppi ei sovikaan yhteen housujen kanssa. Kun viimein on saatu omasta mielestä hyvä kuva, jaetaan se instagramissa. Tällä kertaa hashtagilla #fitnessstraining4life#[..] (B4, 5.5.2014)

[K]un puuro on valmis, siihen ripotellaan sopivasti mansikoita tai muita ihania marjoja päälle. Mielellään hiukan jotain tattarijauhoa tai soijalesitiiniä lisäksi ja pari viinimarjanlehteä koristeeksi. Sitten otetaan kuva, kuudesta eri suunnasta. Sitten huomataan että ei perkele, eiliset kalsarit on pöydällä, siirretään ne pois ja otetaan uudelleen niitä kuvia. Kun viimein on saatu otettua hyvä kuva, jaetaan se instagramissa hashtagilla #fit4life. Sitten kipataan koko komeus roskikseen ja syödään sitä paahtoleipää ja juodaan kahvia mustana jotta oikeasti herätään[.] (B4, 5.5.2014)

Ensimmäisessä katkelmassa kohdeaineistoni ainokainen miesblogisti kohdistaa ironiansa ”jokaiseen fitness-bloggeriin”, mutta kuvailee silti kohderyhmäänsä naisellisella kuvastolla. ”Huulien mutristus”, ”pyllistys” ja housuihin sopimattoman ”topin” vaihtaminen toiseen vaikuttaisivat kuvaavan naispuolisen ”fitness-bloggerin” toimintatapoja. Fitness-kirjoittaja hämmentää yleisöään

kritisoimalla ”jokaista fitness-bloggaria”, vaikka profiloituu itse samaan kategoriaan. Toisaalta retoriset valinnat saattavat viitata myös kirjoittajien keskinäiseen kilpailuun yleisöjensä huomiosta. Vaikutelman ristiriitaisuus saattaa myös selittyä Goffmanin (1959, 69) ”väärällä julkisivulla” tai yleisön tarkoituksellisen hämäämisen intentiolla. ”Väärä julkisivu” olisi mahdollista tulkita kirjoittajan haluksi paljastaa ristiriita todellisen ja keinotekoisien roolin välillä. Goffman käyttää (1959, 69) termiä ”lume-edustus” kuvatessaan esittäjän pyrkimystä valheelliseen vaikutelmaan. Sitaatteja voidaankin lukea joko fitness-maailman käytäntöjä tunnustavana paljastuksena tai ironisena ja arvolutautuneena kannanottona. Vaihtoehtoisesti kirjoittaja etäännyttää itsensä omasta blogitodellisuudestaan tarkastellakseen sitä ikään kuin ulkopuolelta. Fragmentit luovat jälleen kuvaa ”jokaisen fitness-bloggerin” dramaturgisesta esityksestä laskelmoituna ja strategisena minätyönä, johon Noppari ja Hautakangas (2012, 22) tutkimuksessaan viittaavat. Noppari ja Hautakangas (2012, 22–23) määrittelevät blogit performatiivisiksi ja identiteettiä rakentaviksi retorisiksi esitysalustoiksi, joiden tavoitteena on rakentaa riittävän mielenkiintoinen esitys kirjoittajistaan.

Tunnustuksellisuuteen voi liittyä myös koko yhteisöä arvioiva tai yhteisön salaisuuksia paljastava tarkoitus. Kun kirjoittaja ottaa tietoisesti riskin rikkoessaan sallitun puhumisen tavan koodia, saattaa dramaturginen vaikutus olla voimakas:

Fitness-kisaajat ovat ympäri vuoden aina timmejä ja superhoikassa kunnossa. Kisapainoon tulee ehkä pari tarkkaan harkittua kiloa lisää ja siinä paino pysyykin sitten koko vuoden. Ehkä joillakin. On hyvin yleistä, että pitkän ja näänyttävän dieetin jälkeen ruokahalu on valtava ja kroppa kerää itseensä kaiken minkä irti saa. Siihen kun liitetään mahdolliset (fitness-urheilussa ei niin harvinaiset) kilpirauhasongelmat, on soppa valmis ja kilpalavalla niin timmissä kunnossa ollut kisaajamme onkin parin kuu-kauden kuluttua hivenen isommassa offikunnossa. Tämä ei ole leikin asia, vaan pahimmillaan vakavasti otettava ongelma. Siitä ei kuitenkaan saa puhua[.] (B4,29.7.2015)

Lainauksessa voidaan huomata muusta kohdeaineistosta poikkeavia retorisia keinoja. Kuten aiemmat sitaatit osoittivat, tulkitsin fragmentit ironisiksi ja etäännyttäväiksi kerronnan keinoiksi. Kirjoittaja hyödyntää ironiaa edelleen toteamalla ”fitness-kilpailijoiden olevan ympäri vuoden timmejä ja superhoikassa kunnossa”. Ironia saa kuitenkin kohtalokkaampia sävyjä, kun blogi ottaa kantaa kilpailijoiden terveysongelmiin kirjoittajan huomauttaessa ”siitä ei kuitenkaan saa puhua”. Ilmaisuuksella ”siitä ei kuitenkaan saa puhua” on avoin useille tulkinnallisille vaihtoehdoille. Toteamus viitanee fitness-blogien sallittuun puhumisen tapaan, johon terveydelliset ongelmat ja lajiharrastamisen todellisuus eivät kuulu. Tunnustaessaan olemassaolevan puhekoodiston ja rikkoessaan sitä, todistaa kirjoittaja vähintäänkin oman tekstilajinsa näyttämöllisen luonteen. Toisaalta jos laji voidaan sitoa yhteisön määrittelemään puhumisen tapaan, kuten Bahtin ehdottaa, määrittäytyy myös tunnustavan tekstin sisältö lajityypin mukaisesti joko hyväksyttäväksi tai sopimattomaksi. ”Siitä

ei saa kuitenkaan puhua” ilmaisee kirjoittajan näkevän itsensä *toisena*, tabuja rikkovana omaa yhteisöään kyseenalaistavana esiintyjänä. Merkittävää on, että kirjoittaja ilmaisee jälleen oman esitysmailmansa manipulatiivisen luonteen. Keinotekoisuus voidaan nähdä osana manipulatiivisia itselavastuksen keinoja, jolloin kertoja hyödyntää paljastamiaan ”totuuksia” omaa esitystään vahvistavina tehokeinoina. Tulkintani voisi myös olla kirjoittajan halu kapinoida yhteisönsä traditioita vastaan valitsemalla kapinointiinsa sopivia tunnustuksellisia ja retorisia keinoja. Ervin Goffman (1959, 233) nimeäisi tällaiset käsikirjoitus-rikkomukset ”näyttämökurin” puutteiksi, jolloin esiintyjän tunnereaktiot saattavat hallita itse esitystapahtumaa. Jos tunnustuksellisuus noudattaa tiettyä esiintymisen käsikirjoitusta, herää jälleen kysymys esittämisen ja esiintymisen aitoudesta:

ERO

Otsikko on suora, koska minäkin haluan olla teitä kaikkia kohtaan suora ja rehellinen. Olemme pitkään pohtineet , [...]jatkamme yhdessä vai erikseen. Tämän kesän aikana päädyimme siihen, että olisimme molemmat onnellisempia erikseen. Olemme hyviä ystäviä, mutta päämäärämme ovat kovin erilaiset ja toiveemme tulevaisuudesta eivät valitettavasti kulje yhtäläistä polkua. En tiedä voisinko tätä paremmin sanoa – rakastamme toisiamme, mutta emme ole enää rakastuneita toisiimme. En tiedä löytyykö täältä aidompaa ja parempaa ystävää, mutta uskomme että kumppaneina emme toisillemme enää sovi. (B2, 28.6.2016)

Tunnustus sisältää intiimejä yksityiskohtia parisuhteen päättymisestä. Kirjoittaja ilmaisee halunsa rehellisyyteen ja puhuttelee yleisöään tuttavallisesti ja suoraan. Jos tunnustavaa blogikirjoitusta on mahdollista verrata saippuaoppeeraan Kathleen Fitzpatrickin (2007,182) tavoin, voidaan tuttavallisuus ja tuttuuden dramaturgia ymmärtää yleisöä kirjoittajaan sitovaksi elementiksi. Tuttavallisuuden illuusio häivyttää yleisön persoonattomuuden, jolloin tunteisiin vetoava viesti vaikuttaa kohdentuvan lukijalle henkilökohtaisesti. Ilmaisuu ”teitä kaikkia kohtaan” koettelee kuitenkin uskottavuuden rajoja, ja herättää ajatuksen yleisön kosiskelusta vakuuttelevan ”totuuden” varjolla. Kirjoittaja paljastaa erittäin henkilökohtaisia asioita myös oletetun kumppaninsa puolesta. Todeksaan ”emme ole enää rakastuneita toisiimme” tai ”päädyimme siihen ” alistaa kirjoittaja kumppaninsa tunteet samanaikaiseen päättymiseen ja ”hyvään ystävyteen”. Vaikka tunnustus käsittelee tunne-elämää syvästikin koskettavaa tapahtumaa, on retoriikka viileää ja toteavaa. Retorinen viileys viestii sekä muodollista pakkoa jakaa koskettavia asioita että myös etäisyyttä yleisöön. Eroilmoituksen retoriikka voidaan nähdä myös kulttuurisia konventioita ja kliseitä kopioivana talenteena. Katkelma herättää kuitenkin ajatuksen tunnustamisen paradoksaalisuudesta ja läheisyyden illusion strategisesta suunnitelmallisuudesta. Kuitenkin koska kirjoittaja ei ilmaise omia henkilökohtaisia tunnekokemuksiaan yleisölleen, on katkelman uskottavuus kyseenalaistettavissa.

Havaintojeni mukaan kohdeblogini sisältävät tunnustuksellista retoriikkaa. Tunnustavan retorikan teemoja olivat fyysisuus ja naisellisuus, toiseuden ja erilaisuuden korostaminen, puolustautuminen ja sovituksen hakeminen, ihmissuhteet sekä fitness-yhteisön vaietut salaisuudet. Kirjoittajien dramaturginen käsikirjoitus sisälsi vakuuttelevia, tunteisiin vetoavia, ironisia ja itsereflektioivia retorisia keinoja. Tunnustaminen julkisella verkkoalustalla pyrkii houkuttelemaan lukijaa edellisessä kappaleessani mainitsemaani totuudellisuuden illuusioon. Koska tunnustava tekstilaji on osa omaelämäkerronnallista esitystä, kuten päiväkirjatallennetta, on jälleen kyseenalaistettava esityksen aitous. Kujansivun ja Saareman (2007, 13) mukaan tunnustaminen ja todistaminen rakentavat kirjoittajansa identiteettiä, ja ovat siksi ”minuutta esittäviä performatiivisia ominaisuuksia”. Kaikki nämä ominaisuudet yhdistyvät digitaaliseen tekstialustaan, jossa kirjoittajan roolit ja identiteetti rakentuvat retorisenä kokonaisuutena blogien online-näyttämöillä.

Analyysini merkittävä tulos oli paljastumisen ja tunnustamisen kohdentaminen kirjoittajan omaan blogiesitykseen. Kirjoittajat numero neljä ja kuusi toivat esille fitness-blogien keinotodellisuuden ja oman tietoisuutensa alustansa näytelmällisyydestä. Kirjoittaja numero neljä ilmaisi samalla rikkovansa fitness-kirjoittajien puhekoodeja paljastaessaan lajiin liittyviä terveydellisiä hankaluuksia. Puhekoodiston rikkomisen ja oman esityksen valheellisuuden tunnustaminen voidaan nähdä Goffmanin mainitseman minuuden tuotantokoneiston paljastuksena (Goffman 1959, 272). Kun fitness-kirjoittaja pudottaa naamionsa, kohdistuu paljastuminen koko sosiaaliseen yhteisöön ja yhteisön muokkaamaan sekä yksityiseen että kollektiiviseen identiteettiin.

Tässä luvussa olen eritellyt fitness-blogien retoriikkaa lajitulkinnallisena ja näyttämörooleja tuottavana puhumisen tapana. Analyysini tarkoitus oli havainnoida niitä retorisia keinoja, joilla kirjoittajat rakentavat esitystään verkkonäyttämöllä. Tuija Saareman minäkirjoitusten käsite ei osoittautunut tutkimuskysymykseni kannalta järkeväksi kategoriseksi määrittelyksi, sillä tulokset ilmaisivat aineistoni sisältävän toisistaan selkeästi erottuvia sekä päiväkirjanomaisia että elämäkerrallisia ominaisuuksia. Tutkimusaineistoani voidaankin tulkita monilajisena ja siten myös vaihtuvia rooleja tuottavana kokonaisuutena. Havaintoani puoltavat kohdetekstieni retoriset valinnat, joissa yhdistyvät sekä traditionaalinen omaelämä- ja päiväkirjakerronta että julkinen online-tallennus. Lisäksi kaikkiin kohdeteksteihin liittyi tunnustavia ominaisuuksia. Aineisto ei kuitenkaan osoittanut viitteitä omaelämäkerronnalliset kriteerit täyttävästä kehitys- tai kasvukertomuksista.

Omaelämäkerronnallisuutta muistuttava lavastus sisälsi kuitenkin retrospektiivistä ja yksityiselämää paljastavaa henkilöhistoriaa, jolloin kirjoittajan retoriset valinnat voidaan tulkita pyrkimykseksi tavoitella omaelämäkerronnallista kertomisen tapaa.

Huomioideni mukaan kohdeblogit sisälsivät runsaasti myös fitness-maailman ulkopuolelle sijoitettavaa mutta myös kerrottavuudellaan kysymyksiä herättävää aineistoa. Ehkäpä vaihtuvat lajit muodostavatkin vain kehyksen kerronnaltaan ontolle ja jopa kliseitä tuottavalle blogipuheelle. Loogisesti tällainen ajatus johtaisi kerrottavuudeltaan ohuen sisällön kompensatioon kirjallisuuden lajitraditioita hyödyntäen. Tulkintani mukaan aineiston online-julkisuus vahvistaa vähäpätöisiltä vaikuttavien yksityiskohtien tallentamista yleisön kiinnostusta ylläpitävässä tarkoituksessa.

Seuraavassa luvussa täydennän näkemystäni fitness-blogien retorisisista rooleista erittelemällä niitä keinoja, joilla fitness-kirjoittajat rakentavat ethosta eli yleisön luottamusta tavoittelevaa vakuuttavuutta bloginäyttämöillään.

3 ETHOS JA VAKUUTTAMISEN NÄYTTÄMÖT

Aristoteleen retoriikka tarkastelee niitä keinoja, joilla puhuja vakuuttaa yleisön omasta uskottavuudestaan ja luotettavuudestaan (Ret. 16). Retoriikka voidaan siten nimetä vaikuttamiseen tähtääväksi ja kohdennetuksi mutta myös tilannesidonnaiseksi kommunikaation tavaksi. Tilannetietoisuudella tarkoitan retoristen vaikutuskeinojen rakentumista suhteessa viestiä vastaanottavaan yleisöön. Maria Marin määrittelee retorisen ympäristön olosuhteiksi, joissa puheen tai kirjoituksen keinoin aikaansaadaan muutos yleisön tunteissa tai käyttäytymisessä. Marin korostaa karisman ja miellyttävyyden merkitystä, jotka tehokeinoina ohittavat jopa aukottoman argumentoinnin taidot (2016, 93- 95.) Berlangan, Garcian ja Victorian (2013, 129) mukaan online- kirjoittajien yleisimpiä retorisia keinoja ovat vakuuttaminen, houkuttelevuus, miellyttäminen, aktivoiminen ja oman kiinnostavuuden ylläpitäminen.

Tässä luvussa tulkitsen kohdeaineistoni kehystekstejä ja blogitallenteita Aristoteleen retoriikan ja Ervin Goffmanin dramaturgisen ajattelun keinoin. Kirjallisuudentutkimuksessa kehys- tai selite-teksti viittaa tavallisimmin Gérard Genetten paratekstiteoriaan, jossa varsinaisen tekstin ulkopuolelle tai sitä kehystämään asetetut selitteet toimivat merkityksiä ja odotuksia muodostavina rakenteina. (Genette 1997). Kohdeaineistoni kehystekstit muodostuvat pääosin mainoksista, otsikoista ja linkeistä muille blogista ohjautuville sivustoille. Analyysissäni viitataan kehystekstillä kuitenkin blogia kuvailevaan esittelytekstiin, jossa fitness-kirjoittaja kertoo lyhyesti sekä bloginsa sisällöstä että omasta itsestään. Lukijoita houkuttelemaan pyrkivä esittelyteksti reunustaa jokaista kirjoittajan blogissa avautuvaa sivua.

Näkökulmani blogien kehystekstiin on retorinen näytöksellisyys. Analyysiäni täydentää moderni ei-kasvokkaista vuorovaikutusta analysoiva online-tutkimus. Tavoitteeni on havainnoida niitä tekstin lavastamia rooleja, joita ethos retorisenä keinona synnyttää. Ervin Goffmanin (1959, 256) näyttämö-analogian mukaisesti lähestyn myös vakuuttavuuden retoriikkaa vaikutelmien ja maineenhallinnan keinoina. Myös aristoteelinen ethos voidaan ymmärtää sekä asiantuntijuutta vakuuttavana että ammattietiikkaa korostavana maineenhallintakeinona. Tutkimuskysymyksiäni ovatkin:

millaisia roolitulkintoja ethos tuottaa ja mitä tulkintani kertovat kirjoittajien itselavastuksen keinoista? Korostan kuitenkin, että analyysissäni on edellistä lukua noudatellen kysymys ei-yleistettävistä, suppean tutkimusaineiston tuottamista havainnoista.

3.1 Kehystekstien ethos

Tässä luvussa analysoin kohdeblogieni ensivaikutelmia synnyttäviä kehystekstejä ethosta ilmaisevana retorisenä aineistona. Vaikka traditionaalinen ethos viittaa puhujan luonteeseen liittyvään vakuuttavuuteen, on tutkimukseni ethos-näkökulma asiantuntijuuttaan ja moraalista luonnettaan retorisesti rakentava fitness-kirjoittajuus. Ethoksella viitataan Goffmanin mukaisesti blogikirjoittajan dramaturgisen maineenhallintaan, jolloin tavoitteena on näyttämöuskottava fitness-rooli. Kehystekstianalyysi johtaakin tulkintaan sekä vakuuttavuuden että uskottavuuden retorisesta dramaturgiasta. Vaikka onnistunut ethos voidaan nähdä rooleja synnyttävänä ja lavastavana keinona, tekee yleisö aina lopullisen päätöksen kirjoittajan uskottavuudesta. Sosiologi Jari Aron (1999, 14) mukaan Aristoteleen ethos viittaa puhujan yleisöä vakuuttaviin persoonallisiin ominaisuuksiin. Goffmanin ajatus esittäjien pyrkimyksestä maineenhallintaan lähestyykin Aristoteleen retorisia oppeja vakuuttamisen keinoista. Jari Arosta poiketen viestintätieteilijä Maria Eronen (2015, 14) liittää ethokseen myös tunteisiin vetoavat vakuuttamisen keinot, joita käsittelem kuitenkkin osana pathosta, tunteisiin vaikuttavina kommunikaation tapoina.

Aristoteles nimeää ethoksen lähes tärkeimmäksi vakuuttumisen syyksi. Vakuuttumiseen riittää sen osoittaminen, mikä on ”[t]odella tai todelta näyttävästi uskottavaa kussakin asiassa[...]” (Ret. 11.) Edelliseen viitaten on merkittävää, ettei Aristoteleen totuudellisuuden vaatimus ole ehdoton. Tulkiten ”todelta näyttävän” onnistuneeksi dramaturgiseksi esitykseksi, jossa jokin aitoa muistuttava ominaisuus, lavaste, rekvisiitta tai vuorosanat, vakuuttavaa kuulijansa uskottavuudellaan. Aristoteleen ja Goffmanin filosofiat vaikuttavatkin muistuttavan toisiaan: kommunikaatio on viime kädessä sosiaalinen näytelmä, jossa näytelmän osapuolet pyrkivät strategisilla valinnoillaan henkilökohtaisiin tavoitteisiinsa.

Noppari ja Hautakankaan (2012, 98) mukaan verkkokirjoittajat panostavat yhä enemmän maineenhallintaan eli online-ethokseen lisääntyvän kilpailun pakottamina. Kilpailu sekä yleisön että kau-

pallisten toimijoiden huomiosta saattaa johtaa myös tiukempaan retoriseen kontrolliin blogisivustoilla. Tähän lavastukseen liittyvä maineenhallinta voi tarkoittaa kollektiivisesti hyväksytyjä moraalisia ominaisuuksia tai vaihtoehtoisesti oman asiantuntijaroolin todistamista yleisölle. Kuten seuraava sitaatti osoittaa, saattaa kehystekstin rooli blogipersonan uskottavuuden ja maineenhallinnan muokkaajana olla merkittävä:

Fitfarm fitness asiantuntija.
Valmentaja.
Personal trainer.
IFBB Body Fitness Kilpailija
Voimanostaja FPO, GPC
(B1, kirjoittajan kehysteksti)

Lainauksessa kirjoittaja esittelee itsensä minimalistista ja persoonatonta tyyliä noudattaen. Kehysteksti täyttää myös logoksen kriteerit, jolloin ammatillisen pätevyyden osoittaminen vahvistaa epäsuorasti myös blogitallenteiden fitness-sisältöä. Kirjoittaja luetteloi ammattinimikkeitään tosiasioina ilman kerronnallisia sidesanoja tai selitteitä. Kehysteksti muistuttaa ammattisanastoa sisältävää ansioluetteloa, jolloin nimikkeiden sisältö avautuu vain samaa ammattisanastoa käyttävälle lukijalle. Esittelyn viesti on vahva ja askeettisuudessaan jopa viileä. Jari Aro (1999, 21) puoltaa persoonatonta ja tunneilmaisuja karttavaa informaatiota niissä tilanteissa, joissa henkilö pyrkii erityisen vahvaan vakuuttavuuteen. Sitaatin kirjoittaja profiloikin itsensä useiden roolien kautta vahvaan asiantuntijuuteen asemoiden itse itsensä jo lähtökohtaisesti oman erikoisalansa auktoriteetiksi. Asiantuntijuutta voimakkaasti korostava retoriikka kaventaa yleisön tulkintakehystä yksiselitteisyydellään. Toteava yksiselitteisyys viittaa myös kirjoittajan tahtoon hallita yleisön tulkintoja ja toimii näin epäsuoran vallankäytön välineenä. Lisäksi uskottavuutta luovat ja osin vaikeasti tulkittavat ammattinimikkeet vaikuttavat yleisön mielipiteisiin tekstin sisällöstä muita vaihtoehtoja totuudellisempana tiedonlähteenä. Vahva ammattirooli liittyisi tällöin ajatukseen juuri tämän blogisivuston tiedollisesti korkeasta moraalista ja hyvästä maineesta, ethoksesta. Nimikkeet voidaan tulkita myös kirjoittajan tahdoksi markkinoida blogiaan vetoamalla kokemukseen ja tunnustettuun ammattilaisasemaan. Kun kirjoittaja käyttää omia roolejaan nimeävää retoriikkaa, on tulkintani mukaan kysymys myös toiseudesta ja halusta erottua blogiyhteisössä. Vakuuttavuuden tehostena toimii luettelossa mainittu tunnetun kaupallisen yrityksen fitness-asiantuntijan rooli. Tällaisen roolin sijoittaminen luettelon ylimmäksi voidaan lukea vahvasti yleisöä vakuuttavaksi ethos-viestinnäksi.

Vaikka asiantuntija-nimikkeitä voidaan hyödyntää vakuuttamisen tarkoituksessa, saattaa retorinen tyyli kääntyä myös lukijaa etäännyttävään ja ethosta heikentävään muotoon. Vaikka kirjoittajan pyrkimys olisikin uskottavuus ja vakuuttavuus, voi valittu dramaturgia suunnata yleisön huomiota täysin muihin yksityiskohtiin:

Olen 28-vuotias IFBB bikini fitness kilpailija Helsingistä. Pituutta minulla on huimat 162 cm ja kispainoni pyörii 51 kilon hujakoilla. Kuvina elämäni voi seurata instagrammissa [sic][..]
(B5, kirjoittajan esittelyteksti)

Huumorin sävyttämiä kirjoituksia treenistä, ruuasta, lisäravinteista ja elämästä yleensä.
(B4, kirjoittajan esittelyteksti)

”Kuvina elämäni voi seurata instagrammissa” kertoo näkyvyyden ja yleisön huomion merkityksellisyydestä kirjoittajalle. Vaikka ”IFBB bikini fitness kilpailija” viittaakin ammatilliseen pätevyteen, ei asiantuntijuus korostu muuta viestintää tärkeämpänä yksityiskohtana. Tulkitsen maininnan omasta pätevydestä kehystekstin retoriseksi ethos-ominaisuudeksi. Katkelmien retorinen tunnelma on varsin rento ja molemmat kirjoittajat esittelevät huumorin retorisena keinonaan, joskin eri tavoin. ”Huumorin sävyttämiä kirjoituksia” piilottaa kuitenkin sekä kirjoittajansa persoonan että asiantuntijuuden, eikä vahvista lukijan uskoa tiedolliseen luotettavuuteen. Kirjoittajat eivät kuitenkaan vaikuta suhtautuvan itseensä suurella vakavuudella toisin kuin ansioluetteloaan aikaisemmin esitellyt kirjoittaja numero yksi. Koska henkilöesittely avautuu jokaiselle kyseisten kirjoittajien sivulle, toimii toisteisuus Kakkuri-Knuutilan (1998, 238) mainitsemana ethosta vahvistavana tai sitä heikentävänä ominaisuutena. Huomioni kohdistuu myös kirjoittajan numero viisi minä-muotoiseen esitykseen. Henkilökohtainen ja ironiseltakin vaikuttava kerronta lähentää kirjoittajaa yleisönsä, jolloin kirjoittajan valitsema puhetapa vahvistaa positiivisesti uskottavaa asiantuntijaroolia. Vertailussani kirjoittajan numero yksi esittely vaikuttaa persoonattomalta ja mekaanisesti titteleitään etäältä luettelevalta asiantuntijaroolilta. Etäisyyttä lukijaan synnyttävät myös harvalla avautuvat lyhenteet ”FPO” ja ”GPC”, nämä koodit tulkitsen viesteiksi samoja koodeja käyttäville asiantuntijakirjoittajille. Kirjoittaja pyrkii näin roolinsa vakuuttavuuteen myös asiantuntijayleisön silmissä, jolloin ammattikoodit voivat aikaansaavat toiseutta tai kilpailua uskottavuudesta myös fitnessblogi-yhteisöjen sisällä.

Barbara Warnickin (sit. Eronen 2015, 16) mukaan digitaalisten tekstien ethos syntyy prosessinomaisena vähitellen rakentuvana puhumisen tapana, cyberethoksena. Aristoteles (Ret. 11) kuvaa kuitenkin ethosta puhumisen hetkessä syntyväksi vakuuttavuudeksi, jolloin sisällölliset ennako-

odotukset eivät ohjaa vastaanottoprosessia. Kuten aiemmin mainitsin, perustuivat sekä Aristoteleen että Goffmanin näkemykset kasvokkaisen vuorovaikutuksen havainnointiin. Tältä osin Warnickin cyberthos edustaa modernin ja viipaleina rakentuvan vuorovaikutuksen havainnointia, jolloin retorinen vakuuttavuus ja toisaalta itse vakuuttuminen mahdollistuvat eriaikaisina ja toisistaan erillisinä prosesseina. Kuitenkin ethos saattaa tarkoittaa Goffmanille jotain mittavampaa kuin vain hetkessä rakentuvaa vakuuttavuutta. Goffmanilainen ethos saattaa tarkoittaa esiintyjän koko elämän, myös näyttämön ulkopuolella olevan, merkitystä uskottavan esityksen rakentajana. Jos ”koko maailma on näyttämö” kuten Goffman (1959, 83) toteaa, on blogikirjoittaja näyttämöllä myös bloginsa ulkopuolella.

Aristoteelinen ethos tarkoittaa sellaisia puhujan arvovaltaisia ja karismaattisia ominaisuuksia, jotka muodostuvat merkitykseltään puheen sisältöä painavammiksi ja vakuuttavuutta synnyttäväksi puhumisen tavoiksi. Aristoteleesta poiketen Warnick (sit. Eronen 2015,16) esittää itse henkilöön liittyvien ominaisuuksien olevan toissijaisia puheen uskottavuuden rinnalla. Tulkitsen Warnickin ajatuksen ristiriitaiseksi, koska puheen vakuuttavuus syntyy henkilöön liittyvien ominaisuuksien ohjaamana. Warnickin logiikan mukaisesti yleisö voi kuitenkin hyväksyä henkilön negatiivisetkin ominaisuudet, jos esitys on näistä ominaisuuksista huolimatta vakuuttava. Esimerkiksi seuraava kehysteksti sisältää ristiriitaista uskottavuus-viestintää:

Ammattilaisfitnesskilpailija, yrittäjä, bloggaaja, DI-opiskelija ja someaktiivi. Paljon tavaraa pienen pippurisessa paketissa. Rakastan kahvia, huonoa huumoria, jäätelöä ja elämän pieniä asioita. Kirjoitan treenaamisesta, hyvinvoinnista, ravinnosta sekä tarinoita elämästä. Elämä on hämmentävää, mutta niin olen minäkin. Voit seurata minua myös Instagramissa ja Snapchatissa nimimerkillä [xx].
(B3, esittelyteksti)

Esittelyssään kirjoittaja kumoaa oman uskottavuutensa toteamalla hauskuutta tavoitellen olevansa ”hämmentävä”. Vaikka pyrkimyksenä on huumoria hyödyntävä retorinen lähentyminen yleisöön, näen vaikutelman toisin. Kehysteksti alkaa asiantuntijuutta ja tehokkuutta korostavana luettelona, mutta päättyy lukijaakin mietityttävään toteamukseen. Jos jo kirjoittajan lähtökohtainen ajatus itsestään on sävyltään humoristinen, ei kehystekstin funktio fitness-uskottavuuden vakuuttajana ole kovinkaan onnistunut. Toisaalta kirjoittaja tuo vahvasti esille ”bloggaaja” ja ”someaktiivi”-roolejaan. Esiintyminen verkkonäyttämöllä nousee jälleen keskiöön fitness-teemaa merkittävämpänä elementtinä. Mainittuun ”someaktiivi”- rooliin sisältyy viesti jatkuvuudesta ja läsnäolosta sekä aikomuksesta säännölliseen esiintymiseen. Samoin kirjoittajan maininta ”Instagram” – ja ”Snapchat”-näyttämöistä kertoo suunnitelmallisesta, usealle alustalle jakautuvasta verkkoesiintymisestä ja -identiteetistä. Katkelmassa havaitaan myös sekä etäännyttäviä että lähentäviä retorisia keinoja

kehystekstin etäisen persoonattoman aloituslauseen vaihtuessa yleisöä lähentyvään minä- kerrontaan.

Yleisön vakuuttaminen omasta ammattitaidosta ja uskottavuudesta saattaa tapahtua myös kekseliäästi oman elämäntarinan ja saavutusten kautta. Omaa elämää kerronnallistava ja epäsuoraa logosta hyödyntävä retoriikka voimistaa sekä vakuuttavuuden että rehellisyyden vaikutelmaa. Toisaalta kerronnallisuus myös suuntaa yleisön huomiota pois mahdollisesta dramaturgisesta narratiivista strategisen lavastamisen keinona.

Synnyin 26. kesäkuuta 1989 ja olen asunut Helsingissä koko ikäni. Alle 10-vuotiaana soitin pianoa ja kävin kuvataidekoulua – olin siis todella antisport. [...]Tammikuussa 2011 luin bikinisarjan saapumisesta Suomeen ja päätin että se on siinä. Sitä seurasi Suomen mestaruus 2011 (2. sija), Turun Fitness Classic 2012 (2. sija), junioreiden Euroopan mestaruuskisat 2012 (4. sija) ja SM 2012 (3. sija). Samaa putkeen riipasin [sic] vielä junioreiden MM-kisat 2012 (10.sija), mikä oli yksi suurimmista pettymyksistäni. Siitä jaloilleen ja Arnold Amateur 2013.
(B6, esittelysivu)

Sitaatissa kirjoittaja kertoo lapsuudestaan ja mainitsee olleensa ”todella antisport”. Poliittisen viestinnän tutkija Erkki Karvonen (2000, 130) toteaa puhujan uskottavuuden paranevan, jos hän asettuu puhuessaan yleisönsä tasolle, samaistumisen kohteeksi. Ethos toteutuu, kun kirjoittaja tarjoaa yleisölleen identifikaation mahdollisuuden ”antisport”- nuoruudesta ”Suomen mestaruuksia” kahmivaan fitness-kilpailijaan. Vaikka kirjoittaja esittelee palkintosijojaan ja kunnianhimoaan, ei lukijalle välity kerskaileva tai kilpailumenestyksellä ylpeilevä asiantuntija. Aikaisemmin tulkitsemani blogikirjoittaja numero yksi ansioluetteloiheen luo lyhyestä esittelystä huolimatta korkeamman kuvan omista kyvyistään, tulkintani perustuu kirjoittajan ilmaisulliseen niukkuuteen ja persoonattomuuteen. Karvosen (2000, 130) mukaan omien saavutusten liiallinen korostaminen saattaa murentaa ethosta ja kirjoittajan uskottavuutta. Kerronnallistava kehysteksti saattaa kuitenkin edesauttaa samaistumista ja vahvistaa näin esiintyjänsä positiivista ethos-vaikutelmaa.

Suvi Uski (2015,89) toteaa väitöskirjassaan online-profiilien dramaturgian muodostuvan vilpittömyyttä ja toisaalta idealisoitua minää esittävästä rooleista. Vakuuttava ethos rakentuisi siten sekä vilpittömästä asiantuntija-puheesta että lavastuksen taitavasta piilottamisesta uskottavaan rooli-suoritukseen. Kehysteksti saattaa myös ilmaista kirjoittajansa tietoisuuden omista meta-rooleistaan ja siten halusta miellyttää monenlaisia yleisöjä. Kehystekstin retoriset valinnat voivat heijastaa kirjoittajan omaa tulkintakehystä fitnessblogi-yleisön odotushorisontista ja juuri mainitsemaani idealisoitua blogiminää:

Inspiraatiota ja motivaatiota! [...] fitnessblogi täynnä hyvinvointia ja elämän iloa. Elämän tasapaino ja nautinto ohjaavat blogin eri teemojen pariin ja tarjoavat positiivista energiaa jokaiselle sitä hakevalle – treenivinkkejä unohtamatta.
(B2, esittelyteksti vuosina 2013– 2017)

Kirjoittaja esittelee blogiaan ”inspiraation ja motivaation” lähteenä. Vastuu teemoihin johdattelusta on annettu ”elämän tasapainolle ja nautinnolle”, joiden myös kerrotaan tarjoavan ”positiivista energiaa jokaiselle sitä hakevalle.” Retorisesti luokittelen tämänkaltaisen esittelyn pathokseksi eli tunteisiin vetoavaksi houkuttelun keinoksi. Vaikka kirjoittajan blogi kuuluu fitness-kategoriaan kuten muukin kohdeaineisto, mainitaan aihe esittelyssä kuin ohimennen ”treenivinkkejä unohtamatta.” Kerronnallinen passiivi ohittaa henkilökohtaisen viestinnän, enkä voi nimetä katkelmaa fitness-ethosta vahvistavaksi asiantuntijatiedoksi. Sitaatista voi aistia pyrkimyksen mukavuuteen ja hyperpositiiviseen hyvinvoinnilla houkuttelevaan, jopa kliseiseen onnellisuuspuheeseen. Kysymys siitä, noudattaako retoriikka roolihenkilön omaa arvomaailmaa vai oletusta yleisön tarpeista, jää lukijan ratkaistavaksi. Onnellisuuspuhe ja ”positiivinen energia” saattavat myös olla osa kaupallisen näytelmän ja markkinoinnin vaihtokauppaa. Kuitenkin on selvää, ettei kertoja edes yritä vakuuttaa lukijaa omalla fitness-pätevyydellään. Retorisen vakuuttamisen varsinainen kohde on kirjoittajan rohkeasti lukijoilleen lupaama ”positiivinen energia”.

Olen tulkinnut tutkimusaineistoni kehystekstejä vakuuttavuutta tuottavan retoriikan, ethoksen, lavasteina. Havaintojeni mukaan kehysteksti voi toimia kirjoittajan rooleja ja ethosta vahvistavana mutta myös sitä heikentävänä tekijänä. Merkittävä havaintoni oli, että blogikirjoittajat käyttivät toisistaan poikkeavia retorisia keinoja luodakseen kiinnostavan ja vakuuttavan käyntikortin itsestään. Varsinainen vakuuttaminen jäi kuitenkin lavasteena jäsentymättömäksi tai kohdistui fitness-teemasta poikkeaviin aiheisiin. Oma asiantuntijuus saatettiin esittää luettelona ja saavutettuina kilpailu-voittona, tai sitä ei mainittu millään tavoin. Kirjoittajat ovat myös voineet olettaa, että kaupallinen blogialusta sellaisenaan puoltaa luotettavuutta ja vakuuttaa lukijansa blogiesiintyjän asiantuntijuudesta.

Kirjoittajat ilmaisivat kehysteksteissä omia roolejaan toisistaan poikkeavin retorisin keinoin, joten aineistoni kollektiivista kehysteksti-ethosta ei tulkintani mukaan voida osoittaa. Vaihtelevat retoriset keinot viittaavat haluun erottua blogimassasta ja kilpailla lukijoiden suosioista. Mainitsemani riippumattomuus johtaa Stuart Hallin (2005, 23) sanoin ”eri suuntaan tempoileviin identiteetteihin”, jolloin myös esiintyjä itse pyrkii samaistumaan olettamiinsa sosiaalisiin rooleihin. Kehystekstien analyysi vahvistaa edellisessä luvussa toteamani havaintoja: fitness-rooli on vain yksi

monista kirjoittajan päällekkäisistä rooleista. Havaintojeni mukaan fitness-kirjoittajien tahto raottaa yleisölleen yksityiselämäänsä osoittautui myös vaihtelevaksi. Kuitenkin on myös todettava, että viitekehysesni mukaisesti myös autenttiselta vaikuttava fitness-kirjoittajuus muodostuu esittäväksi ja retoriseksi, kirjoittajien omien valintojen synnyttämäksi konstruktioksi. Tämän ajatuksen mukaisesti myös läheisyyden ja etäisyyden säätely toimivat dramaturgisen käsikirjoittamisen retorisina lavasteina.

Koska kehystekstien funktio on johdattaa yleisö käsiteltäviin aiheisiin, tarkastelen seuraavaksi varsinaisissa blogitallenteissa rakentuvaa retorista ethosta laajemmin. Teen havaintoja niistä ethos-keinoista, joilla blogitallenteet pyrkivät vakuuttamaan ja luomaan uskottavia, yleisöään houkuttelevia tekstuaalisia rooleja.

3.2 Asiantuntijoita ja auktoriteettejä

Berlanga ym. (2013, 133) viittaavat Facebook-tutkimuksessaan käsitteellä ”authorial ethos” online- esiintyjän arvoaltaan, asiantuntijuuteen ja auktoriteetti-ominaisuuksiin. Kuten edellä totesin, ei kehystekstianalyysini tuottanut esittelytekstien retorisista keinoista järjestelmälliseen vakuuttavuuteen pyrkivää kuvaa. Tässä kappaleessa analysoin varsinaisia blogitallenteita laajempaan asiantuntijuutta ja arvoaltoa ilmaisevana aineistona. Tulkitsen blogitallennusten ethosta ja vertaan havaintojani edellä esittelemiini analyysituloksiin. Näkemykseni ethoksesta noudattaa edelleen niitä Goffmanin dramaturgisen lavastuksen keinoja, joilla esiintyjä ylläpitää suotuisaa ja vakuuttavaa vaikutelmaa verkkonäyttämöllään.

Koska tutkimukseni keskiössä on näkökulma blogikirjoittajuuden näytöksellisyyteen ja valikoituihin rooleihin, näen myös fitness-ethoksen kirjoittajien tietoisten retoristen valintojen synnyttämänä lopputuloksena. Goffmanin näytöksellisyys sisältää Aristoteleen tavoin näennäisen uskottavuuden ulottuvuuden, jolloin esitys voi olla yleisöä vakuuttava myös todistettavan asiantuntijuuden puuttuessa. Esiintyjät saattavat myös päästää näyttämölleen sivuosaroleissa esiintyviä henkilöitä, jolloin asiantuntijuuden lavastus vaikuttaa erityisen tehokkaalta. Sivuosaesittäjän rooli voidaan tulkita vakuuttavuutta ja vaikutelmaa vahvistavana lavastuksena, jota ”tähtiesiintyjä” itse kontrolloi (Goffman 1959, 106). Seuraavissa sitaateissa sivuosaroolia näyttävä ”Sanna” esiintyy

sekä blogikirjoittajan valitsemana näyttämöhahmona, että itseään näyttelevänä retorisena konstruktiona:

Sanna on täydellinen esimerkki siitä, kuinka asiat tehdään oikein. Sanna on huikea nainen, joka otti haasteen vastaan, ja lähti kanssani matkalle, jonka tavoitteena oli pysyvä terveellinen elämäntapa, oman hyvinvoinnin parantaminen ja siinä sivussa tuli se tavoite kroppakin [sic] saavutettua. Annan Sannan kertoa tarinansa nyt omin sanoin. (B1, 2/ 2016)

[T]ein suuren päätöksen ja päätin kerrankin tehdä jotain nopeuden sijaan huolella ja sitoutua vuoden valmennusjaksolle Sadun kanssa. Siitä alkoi kropan tervehdyttäminen! [...] Kun luottaa valmentajaan, tekee kaiken tosissaan mutta rennolla otteella ja hyvällä mielellä, niin pääsee jo pitkälle! (B1, 2/2016)

Sitaatit sisältävät sekä arvovaltaa toteavaa että sitä puoltavaa retoriikkaa. Katkelma alkaa kirjoittajan kiittävällä kuvauksella valmennettavastaan, jolloin tallenteesta käy ilmi myös mainittujen henkilöiden valtasuhde. Tulkitsen esiintyjien toimivan yleisöinä sekä toisilleen että kaikille blogia lukeville henkilöille. On myös mahdollista, että sivuosaesittäjän jakamaa informaatiota, maineenhallintaa, on rajattu jollain tavoin. Kun kirjoittaja kertoo valmennettavansa olevan ”täydellinen esimerkki siitä, miten asiat tehdään oikein”, on kysymyksessä kaikkietävän auktoriteetin informaatio oikein tekemisen sisällöstä. ”Matkalle lähteminen” toimii elämänmuutoksen romanttisena metaforana, jonka sivutuotteena ”tavoite kroppakin” tulee saavutettua. Koska auktoriteetti-rooliin esittävä valmentaja antaa valmennettavansa kertoa tarinaansa omin sanoin, tulkitsen tämän esittämisen tavan asiantuntijuuden todistuskappaleeksi. Katkelmat on mahdollista ymmärtää myös retorisesti havainnollistavina vakuuttamisen keinoina. Kirjoittaja jakaa yleisölleen konkreettisen ja menestyksekkään esimerkin omasta asiantuntijuudestaan. Näin konkreettiseen asiantuntijuustodistukseen sisältyy logos. Esiintyjä todistaa toisen henkilön roolin kautta omaa arvovaltaansa ja asiantuntijuuttaan, jolloin esitetty argumentti hyväksytään toteennäytettynä. Esitys pitäytyy asiantuntijuuden vakuuttamisen käsikirjoituksessa jatkuen johdonmukaisena:

Tämä teksti perustuu omiin kokemuksiin ihmisistä, joita olen tavannut elämäni aikana. Ystäväpiirini ja työympäristöni koostuu osittain kilpaurheilijoista, ammattivalmentajista sekä tietysti asiakkaistani ja joukkoon mahtuu pari yritys-elämän menestyjääkin. [...]Haluan aina auttaa parhaani mukaan valmennettaviani pääsemään tavoitteeseensa, ja kehittymään[...] (B1, 2/2016)

Katkelman vakuutus ”halusta auttaa parhaani mukaan” ja maininta asiantuntijuutta edustavasta ystäväpiiristä viestivät halusta synnyttää moraaliltaan korkeatasoinen roolikuvaus. Lisäksi kirjoittajan itseään kehuva toteamus ystäväpiiriin kuuluvista ”yritys-elämän menestyjistä” voidaan nähdä epäsuorana omaa eliittiasemaa korostavana retorisena valintana. ”Yritys-elämän menestyjät” rakentavat vaatavien asiakkuuksien mielikuvaa, jolloin retorinen valinta toimii myös välillisenä va-

kuuttavuuden ja korkean moraalien vahvistajana. Puhtaimmillaan ethos sisältääkin moraalisia hyveitä ja hyvän aikomuksia, joiden vaikutus yleisöön saattaa olla voimakkaan vakuuttava. Jos yhdistän tulkintaani kirjoittajan ansiokkaat kehysteksti-roolit, syntyy vaikutelma päämäärätietoisesta julkisivun ja fitness-identiteetin rakennustyöstä. Goffmania (1959, 235) mukaillen voin väittää esiintyjän itsekkin uskovan omaan esitykseensä ja pyrkivän vahvalla ammatti-identiteetillään hallitsemaan myös yleisöään. Tällöin kirjoittaja noudattaisi näyttämölleen uskollisena valitsemiaan retorisen vakuuttamisen keinoja säädellen aktiivisesti synnyttämäänsä vaikutelmaa.

Kohdeaineistossani vakuuttavuus ja uskottavuus rakentuu varsin usein suoran opastavan ja ohjaavan retoriikan keinoin. Kirjoittajan ethos on erityisen vahva, jos hän pystyy osoittamaan pätevyytensä omakohtaisen oppineisuuden ja kokemustensa kautta. Ethos-ristiriita voi kuitenkin syntyä, jos kehystekstin ja blogitallennusten sisältö eivät täysin kohtaa toisiaan.

Inspiraatiota ja motivaatiota! [...] fitnessblogi täynnä hyvinvointia ja elämän iloa. Elämän tasapaino ja nautinto ohjaavat blogin eri teemojen pariin ja tarjoavat positiivista energiaa jokaiselle sitä hakevalle – treenivinkkejä unohtamatta. (B2, kehysteksti vuosina 2013- 2017)

Jokaisen kisaajan täytyy muistaa että tuosta kisapainosta ja kireydestä on aina pakko tulla vähitellen ulos, halusit tai et. On siis älytöntä taistella vastaan, sillä siinä sodassa häviää aina itse. Palautuminen on äärimmäisen tärkeä ja myös vaikein osa tätä lajia. Erityisesti ensimmäisien [sic] kuukausien aikana mitataan paljon oman itsensä hyväksymistä kaikkine muutoksineen. Oma kehonkuva muuttuu ja sinun pitäisi pysyä sen mukana. (B2, 12/2016)

Nyt sinulla on tilaisuus hyödyntää [...] 20 % ale-koodia Zeropointin nettikaupassa! Käytä koodia ZP[...] tilauksesi yhteydessä. Tarjous on voimassa tiistaihin saakka, joten jos ne pinkit kompressiosukat ovat koko ajan pesussa, kannattaa niitä hankkia nyt lisää! [...] (B2, 9/14)

Keskimmäisen sitaatin vakuuttavuus perustuu sekä katkelman suoriin neuvoihin että epäsuoraan tekstin rakenteeseen piilotettuun omakohtaiseen kokemukseen. Maininta ”erityisesti ensimmäisien kuukausien aikana” tapahtuvasta oman itsen hyväksymisestä ”kaikkine muutoksineen” on suora viittaus omaan asiantuntijarooliin ja kokemukseen fitness-kilpailijana. Ethos toteutuu tässä henkilökohtaisen asiantuntijuuden välittyessä lukijalle painokkaan opastavana retoriikkana. Kirjoittajan toteamus ”sinun pitäisi pysyä sen mukana” saattaa myös reflektoida omaa epäonnistunutta kokemusta mukana pysymisestä tai vaihtoehtoisesti toimia fitness-kilpailevalle lukijalle osoitettuna kehotuksena. Huomioideni mukaan kirjoittajan asiantuntija-rooli on sitaatissa kehystekstin hyvinvointipuhetta vakuuttavampaa. Kolmas fragmentti sisältää suoraa kaupallista mainontaa ja herättää lukijan pohtimaan markkinoinnin ja kehystekstin hyvinvointipuheen yhteyttä. ”Alekkoodien” yhdistäminen ”elämän tasapainoon” paljastaa blogiroolin epätodellisen ja laskelmoidun luonteen,

jolloin kaupallisia intressejä lavastava retoriikka ohittaa merkityksellään vakuuttavan asiantuntijuuden. Kirjoittajan valinnat kertovat näin itseään markkinoivasta, fitness-ethosta rikkovasta dramaturgiasta. Kaupallisuuden korostaminen saattaa myös vahvistaa kuvaa blogikirjoittajan sitoumuksista ja egosentrisestä tarpeesta uusintänäytöksiin. Ristiriitaisuus kehystekstin ja varsinaisten blogitallenteiden välillä viittaa epäjohdonmukaisuudessaan blogi-identiteetin levottomuuteen. Pyrkimys sekä vakuuttavan houkuttelevaan fitness-ethokseen että onnistuneeseen markkinointiin vaikuttavat johtavan käsikirjoituksen ristiriitaisuuksiin ja tarpeeseen tuottaa useita päällekkäisiä identiteettejä.

Kuten jo aiemmin mainitsin, näyttävät blogikirjoittajat valitsevan toisistaan poikkeavia retorisia rooleja asiantuntijuus-esityksissään. Kirjoittaja numero kuusi vaikuttaa suosivan kokemuksiaan kerronnallistavaa dramaturgiaa sekä kehystekstissä että varsinaisissa tallenteissaan. Ethos voi toteutua myös esiintyjän retrospektion kautta, huomion kohdistuessa henkilökohtaisten kokemusten muistoihin.

[..]äkkiä sitä huomasikin olevansa palkintoja pokkaamassa. Katsomossa oli kyllä mieletön tunnelma ja haluan kiittää jokaista kunnon elämöinnistä. Niin siinä lopulta kävi, että tulin tasapisteillä 2. voittajan kanssa. Olin aiemmin miettinyt, että se on se ja sama kuinka sijoitun, sillä olen itseeni niin tyytyväinen. Nyt en ollut halunnut luoda itselleni mitään ennakkopaineita (tuntui toimivan), mutta rehellisesti ne ensimmäiset ajatukset oli ”taas” ja ”mulla on jo tää pytty”. (B6, 4/2014)

”Äkkiä sitä huomasikin olevansa” ja ”ne ensimmäiset ajatukset oli” sekä ”olin aiemmin miettinyt” toimivat retorisesti poikkeavina keinoina kirjoittajan rakentaessa kuvaansa fitness-asiantuntijana. Katkelmassa kuvataan kilpailupäivän tunnelmia henkilökohtaisia muistoja hyödyntäen. Tulkintani mukaan tunnekuvat eivät kuitenkaan välity yleisölle ethosta vahvistavina tai tunteisiin vaikuttavina muutoksia aikaansaavina voimina. Kirjoittaja kuvailee menestystään pikemminkin puolihuoolimattomasti ja jopa hienoista kyllästymistä tuntien: ”mulla on jo tää pytty”. Palkintopokaalin nimeäminen ”pytyksi” on sekä humoristinen että voittoa banalisoiva ilmaisu. Vaikka fragmentti ei varsinaisesti korosta kirjoittajansa fitness-asiantuntijuutta, välittyy asiantuntijuus kuitenkin uskottavasti menneisyyden kilpailukokemuksen muistojen kautta. Katkelmassa korostuu henkilökohtaisen kokemuksen kuvaaminen fitness-lavasteen jäädessä esityksessä taka-alalle, toissijaiseksi sivurooliksi. Tällaisen rekvisiitan puitteissa mahdollistuu vaivaton oman elämän laajempi reflektointi. Kertovan roolin valinta saattaa olla myös tarkoituksellinen tyylikeino kirjailijan luonnetta kuvaavana vaikutuskeinona, ethoksena. Kakkuri-Knuutilan (1998, 236) mukaan ethos ilmenee myös kirjoittajan näkökulmana esittämäänsä asiaan ja yleisön oletettuun rooliin tekstin vastaanottajana. Tulkintani mukaan kirjoittajan retoriset valinnat välittävät dramaturgisesti ristiriitaisia

viestejä. Vaikka kilpailumenestys kuitataan yhdentekeväksi, on menestyksestä kertominen tietoinen valinta. Näennäinen välinpitämättömyys saattaa toimia paradoksaalisena itsekorostamisen keinona. Tyytymättömyyttä omaan sijoitukseen ilmaiseva ”taas” on lähinnä latteaa ja yleisön kannustusta mitätöivä reaktio. Välinpitämättömyys omaa menestystä kohtaan murentaa kirjoittajan arvovaltaa ja heikentää vakuuttavan ethoksen mahdollisuuksia, vaikkakin saattaa ilmentää myös kaiken nähneen fitness-kilpailijan itsevarmaa roolisuoritusta.

Kepeämmin asiantuntijuuttaan esittelevät blogikirjoittajat voivat myös esiintyä vahvoina fitness-tietäjinä. Lavasteiksi luontuvat tällöin vaikkapa huumorin sävyttämä ”peräisin”- tai ”persposki”-ohjeistus:

Mikäli tavoitteenasi on muhkeampi gluteus maxium [sic], kannattaa ihan ensiksi muistaa syödä tarpeeksi. Syömällä peräisimen [sic] saa leviämään hyvin nopeasti, mutta samalla myös esimerkiksi vatsan seutu voi innostua kasvu puuhiin [sic]. Mikäli ruokavaliosi on kunnossa voidaan siirtyä miettimään treenejä.
(B5,10/2015)

VINK VINK! [...]bootyblasteria reidenloitonkoneessa ei tarvitse tehdä pikkupainoilla jyystäen. Pakara on sen verran iso ja vahva lihasrykelmä, että sitä saa huoletta rasittaa raskailla painoilla ja pistää persposket kunnolla töihin. Jos tekniikka tuntuu olevan hanskassa, niin sujautahan rohkeasti lisää painoa masiinaan, ja voit yllättyä. (B3,12/2016)

Katkelmissa puhujan ja kuulijoiden suhde on selkeästi määritelty. Asiantuntija- auktoriteetit esiintyvät vahvasti omissa rooleissaan kohdentaen puheensa ”sinälle” eli suoraan yleisölle. Sitaateissa vakuuttavaan ethokseen yhdistyy pathos tunteisiin myönteisesti vaikuttavana humoristisena kerrottana. Jari Aron mukaan (1999, 21) yleisön suora puhuttelu sitoo auktoriteetit tiukemmin omiin väitteisiinsä, jolloin asiantuntijuuden dramaturgia on tulkintani mukaan varsin onnistunut. Aron merkittävä huomio tukee Goffmanin ajatusta esiintyjien pyrkimyksestä hallita mainettaan kaikin keinoin. Vaikka Goffmanille (1959, 272) esitys on aina keinotekoinen todellisuutta jäljittelevä iluusio, saattaa hyvin toteutunut näytös imaista yleisönsä ”tunnetun todellisuustyyppin valtoihin”. Katkelmien tyyli noudattelee kirjoittajien kehysteksteissään määrittelemiä puhumisen tapoja, jolloin esitykset jatkuvat johdonmukaisina humoristista rentoutta noudattaen.

Blogikirjoittajan viihdyttävä ohjeistus ”muhkeamman gluteus maxiumin” saavuttamiseksi täyttää online-ethoksen havainnollistavan ja kuvailevan retoriikan kriteerit. Maria Erosen (2015,15) mukaan havainnollistava retoriikka voi lisätä luottamusta kirjoittajan ja yleisön välillä. Goffman (1959, 82) puolestaan nimeäisi havainnollistamisen rehellisyyttä vahvistavaksi vilpittömyyden dramaturgiaksi. Silti Goffman (1959, 83) ei näe oleellisena täydellisen vilpittömyyden vaatimusta,

vaan painottaa vuorosanojen aikaansaamaa ”jossain määrin todellista” vaikutelmaa. ”Jossain määrin todellinen” muistuttaa merkittävästi aristoteelista ”näennäisen vakuuttumisen” riittävyttä. Vaikka Eronen (2015,16) mainitsee aristoteelisen ethoksen ytimeksi moraalisen uskottavuuden, voidaan blogikirjoittamisen ethosta tulkita myös valikoidun yhteisön sisäisenä diskurssina, strategisesti tuotettuna ethos-puheena. Erosen ajatukset lähestyvät sekä sosiologista tekstintutkimusta että myös luvussa kaksi mainitsemaani Bahtinin lajikäsitystä. Koska Liisa Steinby (2011, 391) kuvailee Bahtinin puhegenre-teoriaa keinona vaikuttaa toisiin, olisiko siten johdonmukaista tulkita myös fitness- puhetta yleisöön vaikuttavana kulttuurisia konventioita hyödyntävänä retoriikkana?

Tässä luvussa erittelin kohdeblogieni retoriikkaa ethosta rakentavana aineistona. Tein havaintoja sekä kehysteksteistä että varsinaisista blogitallenteista muodostaakseni kuvaa ethos-retoriikan synnyttämistä blogirooleista. Analyysini mukaan blogikirjoittajat pyrkivät vakuuttavuuteen jälleen toisistaan poikkeavin keinoin. Havaitsemiani ethosta rakentavia strategioita olivat asiantuntijuutta todistavat sivuosaroolit, suora ohjaava ja opastava retorinen rooli, yleisön suora puhuttelu asiantuntijaroolin välityksellä ja omia asiantuntija-kokemuksia kerronnallistava retorinen strategia. Blogitallenteiden ethos näyttäytyi paikoin ristiriitaisena ja lukijan huomiota substanssista toisaalle suuntaavana. Havaintojeni mukaan kaikki blogitallentajat eivät suoranaisesti pyrkineet vakuuttamaan fitness-esitykseen, vaan pikemminkin bloginsa yleiseen houkuttelevuuteen ja henkilökohtaiseen näkyvyyteen parrasvaloissa. Tästä johtuen ethosta synnyttävä retorinen strategia vaikutti paikoin jäsentymättömältä ja keskeneräiseltä lavasteelta. Ethos ja logos yhdistyivät useissa katkelmissa synnyttäen hetkittäin vakuuttavaa asiantuntijuuskuvausta.

Analyysini mukaan kohdeaineistoni retoriset valinnat synnyttivät siis useita dramaturgisia, vaihtelevin tavoin ethokseen pyrkiviä näyttämörooleja. Esiintyjät vaikuttivat pyrkivän houkuttelemaan yleisöään riittävän vakuuttavan ethoksen keinoin, jolloin blogikirjoittajien viihdyttävät ja yleisöä kosiskelevat roolit korostuivat. Kuitenkin vain yksi kohdeaineistoni kirjoittajista profiloitui tietoisesti vahvaan fitness-asiantuntijuuteen käsikirjoittaen itsensä suoraan auktoriteetin rooliin. Tällöin auktoriteetti-rooliin yhdistyi myös logos ethosta vahvistavana elementtinä. Kirjoittajat saattoivat myös pyrkiä erottautumaan toisistaan yhdistämällä asiantuntijuuteen joko kerronnallistavia tai humoristisia näyttämörooleja. Tällöin ethos-retoriikka voidaan nähdä myös toiseutta tuottavana puhumisen tapana, jolla kirjoittaja tavoittelee yleisönsä huomiota ja jatkuvaa kiinnostusta roolihahmoaan kohtaan. Joissakin tallenteissa vakuuttavuutta tavoiteltiin myös kaupallista ja jopa ylipo-sitiivista hyvinvointilähettilään dramaturgista roolia hyödyntäen.

Sitaattien vaihtuvat näyttämöroolit voidaan tulkita Suvi Uskin (2016, 380) mainitsemiksi meta-rooleiksi, jolloin sama roolihenkilö näyttäytyy katsojastaan riippuen jatkuvasti muuntuviissa rooleissaan. Stuart Hallin (2005, 223) näkemys identiteetistä keskeneräisenä, aina uudelleen muovautuvana tuotannollisena prosessina täydentää Uskin metarooli-ajattelua. Ethos-ristiriitaisuudet kehystekstien ja varsinaisten blogitalenteiden välillä saattavatkin selittyä sekä Hallin keskeneräisen identiteetin että toisaalta myös Barbara Warnickin prosessiksi mainitseman online-ethoksen näkökulmilla. Jos fitness-kirjoittajan ethos nähdään tuotannossaan keskeneräisenä online-näytöksenä, oletan ajatuksen johtavan loogisesti myös keskeneräiseen ja jatkuvasti muuntautuvaan tai uudelleen rakentuvaan ethos-retoriikkaan.

Kuten aiemmin totesin, ei fitness-kirjoitusten ethos rakennu yksiselitteisenä tai kollektiivista formaattia noudattavina roolisuorituksina aineistoni bloginäyttämöillä. Voisin nimetä fitness-ethokseksi kaikki ne retorisen vaikuttamisen keinot, joilla kohdeaineistoni esiintyjät vakuuttavat yleisöä oman näytöksensä merkityksellisyydestä. Siten ethos voi sisältää vilpittömyyttä jäljitteleviä narratiiveja, autoritäärisiä asiantuntijuustodistuksia tai yleisöä opastavia tai ohjaavia roolisuorituksia. Samoin kaupallisten toimijoiden näkyvyys blogialustoilla saattaa toimia epäsuorana, ulkopuolisen tahon vakuuttumista ilmaisevana käsikirjoituksena. Koska fitness-kirjoittajan ethos näyttäisi muodostuvan päällekkäisistä ja jopa toisilleen ristiriitaisista roolisuorituksista, on kirjoittajan minuus samoin häilyvä ja epäkoherentti. Ristiriitaisuutta saattaa synnyttää kaupallisesti laskelemoidun esityksen yhdistäminen moraaliltaan korkeatasoisten aikomusten vakuutuksiin. Goffmanin (1959, 271) nimeää esiintyjän jakautuneen minän ”ripustimeksi”, johon kiinnittyy yhteisön odotusten synnyttämä tuote, roolihahmo. Samalla ripustaminen synnyttää kuitenkin mielikuvia jostakin pois riisuttavasta, kuten naamiosta tai illuusiota rakentavasta lavasteesta. Goffmanin ajatukseen sopien verkkonäyttämöllä vieraileva yleisö osallistuu fitness-ethoksen konstruktion hyväksymällä seuraamansa esiintyjän roolisuoritukset.

Analyysini ei nostanut esille systemaattista halua vedota omaan asiantuntijuuteen tai saavutuksiin fitness-alalla. Vain yksi kirjoittajista hyödynsi erittäin suoraa asiantuntijuuttaan alleviivaavaa ja valta-asemaansa ilmaisevaa retoriikkaa. Lainauksissa oli viitteitä jopa fitness-aiheen sivuuttamisesta tai varsinaisen fitness-aiheen vähäisestä merkityksestä käsikirjoituksessa. Vakuuttavuuden vaikutelmaa konstruointiin yleisöä lähentävällä ja etäännyttävällä retoriikalla, jolloin ethos ja logos saattoivat esiintyä samanaikaisina tyylikeinoina. Vaikka aineisto sisälsi asiantuntijuutta ilmaisevaa ethos-materiaalia, välittyi varsinainen arvovalta tai puhujan karismaattisuus yleisölle vain laimeasti tai ei ollenkaan.

Seuraavassa luvussa jatkan tulkintaani havainnoimalla kohdeaineistoni pathosta. Kysynkin, millaista pathos-retoriikkaa aineistoni sisältää ja mitä havaintoni kertovat fitness-kirjoittajien tunteisiin vaikuttavista dramaturgisista rooleista.

4 PATHOS JA TUNTEIDEN NÄYTTÄMÖT

Tässä luvussa kysyn, millaisin keinoin fitness-kirjoitukset ilmentävät yleisön tunteisiin vaikuttavaa pathos-retoriikkaa. Pathos-retoriikan erittely johtaa tulkintaan fitness-kirjoittajien tunteisiin vaikuttavista käsikirjoituksista ja siten myös uusista näyttämörooleista. Käsikirjoituksilla viitataan niihin retorisiin valintoihin, joilla fitness-kirjoittajat rakentavat online-julkisivuaan. Koska tutkimukseni ytimessä on retoriikka dramaturgisena, jotakin lavastavana keinona, käsittelen myös tunteisiin vaikuttavia keinoja verkkonäyttämöiden strategisina käsikirjoituksina. Vaikka edellisessä luvussa analysoimani ethos on Aristoteleen mukaan merkittävimpiä vakuuttumisen syitä, saattaa onnistunut pathos vakuuttaa kuulijansa jopa argumentaatioita ja asiantuntijuutta voimakkaammin.

Aristoteles (Ret, 11) muotoilee pathoksen kuulijoihin vaikuttavana vakuuttamisen voimana, jolloin taitava puhuja valikoi tietoisesti vaikuttaviksi olettamiaan dramaturgisia tehokeinoja. Goffman viittaa hyvin samankaltaiseen ilmiöön jo mainitulla termillään ”maineenhallinta”, joka saattaa tarkoittaa jopa Aristotelestä voimakkaampaa retorista laskelmointia. Maria Eronen (2015, 24) liittää pathoksen Aristoteleen tavoin myös esiintyjän ja yhteisön arvoihin. Loogisesti arvojen paljastaminen voi johtaa kokemukseen samankaltaisuudesta tai vaihtoehtoisesti jopa haluun poistua yhteisöstä. Pathos voidaan näin tulkita myös yleisöä erottelevana keinona, jolloin aikaansaatu tunnereaktio johtaa valintatilanteisiin. Berlangan ym. (2013, 129) mainitsevat pathos-keinot miellyttäminen, aktivoiminen ja kiinnostuksen ylläpitäminen voidaan lukea Goffmanin näyttämödraamaturgian rakennusvälineiksi.

Tämä analyysiluku koostuu Berlangaa ym. mukailleen kohdeblogieni miellyttämistä, aktivaatiota ja kiinnostusta herättävien pathos-keinojen erittelystä. Analyysini johtaa tulkintaan fitness-kirjoittajien dramaturgisista pathos-rooleista ja tunnevaikuttamisen vaihtuvista keinoista. Vaikka reseptitutkimus rajautuu tutkimuskysymysteni ulkopuolelle, tuon alaluvussa 4.3. esille myös yleisön kommentointimahdollisuudet osana tunnevaikuttamisen bloginäytöstä.

4.1 Aktivoivat tunteet

Erkki Karvonen kuvaa pathosta toimintavalmiutta ja -tahtoa aikaansaavaksi tunnetilaksi. Karvoselle pathos tarkoittaa esiintyjän uskottavuuden lisäämistä sellaisin tunteisiin vaikuttavin keinoin, jotka aktivoivat vastaanottajaa muutokseen (2000, 130). Karvosen ja Maria Marinin ajatukset retoriikasta jotakin aktivoivana ympäristönä ovat yhdensuuntaisia. Jos pathoksen tarkoitus on aktivoida viestin vastaanottajaa muutokseen, niin tulkitseen tavoitteeksi muutoksen myös vastaanottajan arvomaailmassa tai käyttäytymisessä. Sekä Karvonen että Marin ovat uskollisia Aristoteleen näkemykselle pathoksen voimasta. Aristoteles (Ret. 11) toteaa ”vakuuttumisen perustuvan kuulijoihin, kun he puheen johdosta joutuvat tunnetilaan.” Kuitenkin pathos on ethoksen lailla Aristoteleelle keinotekoisuudessaan jopa manipulatiivinen strategia. Myös Goffman (1959, 269) toteaa manipulaation mahdollisuudet mainitessaan: ”[A]ina on mahdollista manipuloida vaikutelmaa, jota havainnoijan on käytettävä todellisuuden korvikkeena.” Retorinen pathos-manipulaatio saattaa johtaa jopa salakavalasti esiintyjän oman arvomaailman markkinointiin verkkonäyttämöllä:

Jos sinulla on unelma jota mietit todella usein ja jonka haluat saavuttaa, kannattaa sen eteen ottaa riskejä. Kamalin tilanne on se jos ei edes yritä ja jää katkerana miettimään mitä saattoi menettää. (B1, 12/2016)

”Jos sinulla on unelma”¹⁰ voidaan nähdä suoraan tunnevaikutukseen pyrkivänä, länsimaisen kulttuurin arvopuhestereotypiaa jäljittelevänä retorisenä valintana. Vaikka haaveisiin viittaamisen tunneaktivaatio saattaa johtaa ilon, toiveen, menetyksen tai jopa surun kokemukseen, on kirjoittajan vaikuttavuuteen pyrkivä dramaturgia tulkittava onnistuneeksi. Kirjoittaja vaikuttaa kuitenkin myös markkinoivan pathoksen keinoin omaa arvomaailmaansa, jossa riskinoton kannattavuutta perustellaan logoksen keinoin hyötyä tuottavana toimenpiteenä. Toisaalta sitaatti vetoaa erityisesti riskejä kaihtavaan yleisöön houkuttelemalla heitä tunteisiin vedoten oman elämänsä kriittiseen reflektointiin. Opastaessaan sitaatissaan lukijoita kohti täyttyviä unelmia antaa kertoja samalla tekstin esittää jotakin olennaista itsestään, tai ainakin itseään esittävästä roolihahmosta. Koska sitaatti on kirjattu vahvaa ammattilaisuutta korostavalle fitness-alustalle, kiinnittyy katkelman

¹⁰ ”Jos sinulla on unelma” (=If you have a dream) tuottaa internet-hakuohjelmalla tuhansia, samaa retoriikkaa sisältäviä kuvaviestejä. Näitä itseään replikoivia hokemia yhdistää identtinen ideologia kuten ”If you have a dream, chase it no matter it takes”, tai ”If you have a dream, follow it”. Tämän stereotyypin self-help-aforistiikan intertekstuaalinen yhteys saattaa olla Martin Luther Kingin maineikas, kaikki esteet voittamaan kehottava kansalaisoikeuksia puolestava puhe ”I have a dream” vuodelta 1963.

merkitys myös kirjaajansa asiantuntijuuteen. Aktivaatio riskinottoon täydentää siten myös kuvausta kehystekstin esittelemästä asiantuntijaroolista. Kirjoittaja liittääkin asiantuntijalavasteeseen riskinoton positiivisena ominaisuutena, jolloin onnistumisen tunnekokemukseen yhdistyy sankariroolissaan aina uusiin onnistumisiin pyrkivä, menetyksiä väsymättä torjuva fitness-hahmo. Sitaatin ideologia on varsin selvä: menettäminen on epätoivottua, myös siinä tapauksessa, ettei menetyksen sisältöä ole mahdollista tietää. Palkka hukatuista unelmista saattaa olla ansaittu katkeruus. Sitaatin kirjoittaja esiintyy retorisesti vahvana, yleisöään ylhäältä puhuttelevana elämäntietäjänä. Yleisön suora puhuttelu on tunteisiin vaikuttavaa ja synnyttää henkilökohtaisen kohdennuksen illuusion. Tarkkasilmäinen lukija saattaa tunnistaa sitaatissa myös omakohtaisen tai kuvitteellisen muiston kirpeän vivahteen. Vahvasta pathoksesta huolimatta sitaatti vaikuttaa kerronnassaan sulkeutuvalla ja jopa kirjoittajaansa takaisin kääntyvältä. Sitaatin vaikutelma jää retorisisista keinoista huolimatta etäiseksi eikä teksti välitä todellisenä koettua persoonallista tunnekokemusta. Ehkäpä elämäntietäjäyys onkin vain Goffmanin (1959, 68) nimeämää ”lume-edustusta”, jossa näennäinen avuliaisuus harhauttaa lukijan uskomaan näyttämöroolin vilpittömyyteen. Kirjoittaja jatkaa aktivointiaan suorasanaisesti:

Aina tulisi muistaa että ilman riskejä, [sic] ei koskaan saavuta mitään uutta.
 Aina kannattaa muistaa myös se, että kun yksi ovi sulkeutuu, toinen aukeaa.
 Täytyy vaan uskaltaa jopa hypätä täysin tuntemattomaan eli ihmiset tehkää sitä mitä haluatte tehdä ja eläkää juuri niin kuin haluatte elää. (B1, 8/2016)

Katkelman sävy on autoritäärinen ja edustaa toteavuudessaan kliseistä hyvinvointiyhteiskunnan no compromise- retoriikkaa. Kliseinen tai jopa sananlaskumainen ilmaisu ”kun yksi ovi sulkeutuu, toinen aukeaa” edustaa jälleen stereotyyppistä ja tunnevaikutukseltaan yleisöä etäännyttävää retoriikkaa. Vaikka esiintyjä pyrkii välittämään kannustavaa ja muutokseen uskaltautuvaa tunnetilaa, kääntyy esitys kuitenkin paradoksaalisesti esittäjäänsä vastaan. ”Eläkää juuri niin kuin haluatte elää” ja ”tehkää sitä mitä haluatte tehdä” edustavat retorisesti erilaista arvomaailmaa kuin katkelman alkuosan mustavalkoinen toteavuus. Kirjoittaja esittää muutoksen jopa vaatimuksena uusille saavutuksille, vaikka kumoaaakin oman aktivointinsa toteamalla ”eläkää juuri niin kuin haluatte elää”. Tulkintani mukaan toteamus ”täytyy vaan uskaltaa” sisältää myös ajatuksen velvollisuudesta ja jopa pelokkuudesta ”täysin tuntematonta” kohtaan. Kirjoittaja saattaa kokea velvollisuudekseen näytellä rikkeetöntä fitness-roolia tai sopeutua yleisön olettamaan kaikki muutokset kestävään sankari-rooliin. Mainitsemani retorinen kliseisyys voidaan goffmanilaisittain nimetä yhteisön sosiaalista kuria noudattavaksi dramaturgiaksi. Tällöin esiintyjä piiloutuu stereotyyppiseen

kannustus-pathokseen piilottaen yksityisen minänsä todelliset ajatukset. Toisaalta kehoitus elää juuri niin kuin haluatte elää” voidaan tulkita myös fitness-arvomaailman kurinalaista tavoitteellisuutta mitätöiväksi retoriikaksi. Tällöin ”hyppy tuntemattomaan” saattaa toimia retorisisessa kaksoismerkityksessä sallien lukijansa joko ”elää juuri niin kuin haluat elää” tai vaihtoehtoisesti seurata fitness-maailman riskejä kaihtamatonta ja saavutuksiin määrätietoisesti pyrkivää elämäntapaa. Kaksoismerkitys toimii näin vastaanottajansa tulkinnasta riippuen tunteisiin vaikuttavana retorisenä käsikirjoituksena.

Kuten jo mainitsin, osoittaa aineistoni viitteitä stereotyyppiseen hyvinvointi- ja kannustuspuheeseen. Hyvinvointipuheen individualismi on varsin usein naamioitu opastavaan ja tunteita nostattavaan motivointiin, jolloin fitness-kirjoittajan roolit laajenevat koko elämää luotaavaan retoriseen dramaturgiaan. Kun pathos hallitsee vaihtuvien aiheiden vuorosanoja, on tavoitteena kokonaisvaltainen maineenhallinta ja vastuullisuus oman näytöksen lähtemättömästä vaikutuksesta.

Kukaan ei ansaitse huonoa kohtelua eikä kenenkään ole pakko unohtaa omia periaatteitaan. Jokaisen täytyy olla terveellä tavalla itsekäs ja se oma hyvinvointi saa ja pitääkin olla etusijalla! Miten voit koskaan huolehtia muista, jos et huolehdi itsestäsi? Liian kiltit ihmiset eivät vaan pärjää tässä maailmassa. (B1, 8/2016)

Katkelmassa kirjoittaja kehottaa yleisöään ”terveeseen itsekyyteen” ja ”oman hyvinvoinnin” asettamiseen etusijalle. Kun imperatiivi ”jokaisen täytyy” päättyy typografisesti huomiohakuiseen välimerkkiin, on kyseessä tarkoituksellisen voimakas pathos-retorinen puhumisen tapa. Lisäksi kirjoittaja tehostaa jo valmiiksi voimakasta ja ehdottomalta vaikuttavaa sanomaansa aktivoimalla yleisöään suoralla kysymyksellä. Sitaatin pathos kätkee kuitenkin myös syyllistävän piiloviestin epäitsekyyteen taipuville: ”miten voit koskaan huolehtia muista, jos et huolehdi itsestäsi”. Kirjoittaja vaikuttaa viittaavan lukijan oikeuteen huolehtia itsestään aktivoimalla mahdollisesti herääviä syyllisydentunteita lukijassaan. Lainausta voidaan siis nähdä pyrkimyksenä vaikuttaa yleisön arvomaailmaan kääntämällä huomio yhteisöstä yksilön henkilökohtaiseen hyvinvointiin. Viittaus ”liian kiltteihin ihmisiin” on jälleen klisee, eikä kirjoittaja avaa ”kiltteiden” sisältöä tarkemmin. Jos ”kiltteys” viittaa toisten huomioimiseen tai etusijalle asettamiseen, on katkelman arvomaailmaan aiheellista suhtautua kriittisesti. Egosentrian oikeutus lukittuu kiihkeän, mutta jälleen kliseisen *carpe diem*-aktivaation keinoin:

Älä siis odota huomiseen, vaan elä hetkessä ja tee nyt sitä mitä haluat tehdä. Asiat muuttuvat, ihmiset muuttuvat ja jopa itsekkin saatat muuttua. Monesti ihmiset kasvaa [sic] erilleen ja kun omat arvot muuttuu [sic]niin samat asiat eivät enää tunnukaan niin tärkeiltä. (B1, 8/2016)

Maria Mäkelän (2016, 53–54) mukaisesti voisin nimetä havaintoni esimerkeiksi ”universaaleista latteuksista” ja länsimaisen individualismin maksiimeja viljelevästä ”aforistiikasta”. ”Elä hetkessä

ja tee nyt sitä mitä haluat tehdä” on sekä tunteita aktivoiva imperatiivi että itsestänselvyyksiä toistava keinotekoisista yksilöllisyyttä heijastava dramaturginen lavaste. Retorisia maksimeja, eli moraalisia periaatteita sisältäviä viisauksia, esiintyy Kakkuri-Knuutilan (1998, 253) mukaan varsinkin autoritääristä tyyliä noudattavassa retoriikassa. Retorinen latteus ja gnoomisuus¹¹ voidaan liittää myös aiempiin huomioihini etäisyyden ja läheisyyden jännitteistä verkkonäyttämöillä. Universaalit kliseet tuottavat Mäkelän (2016, 57) mainitsemaa ”näkyvätöntä puhetta”, jolloin näennäinen lähestyminen muuttuu vieraannuttavaksi latteiden aforismien retoriikaksi. Vaikka fitness-kirjoittaja vetoaa yleisön tunteisiin elämäntietäjän roolissaan, jää aidon kommunikaation vaikutelma kuluneiden sanontojen myötä puuttumaan. Samalla kirjoittaja vahvistaa fitness-yhteisön retorisia koodeja ja stereotyyppittää itse omaa rooliaan.

Goffmanin ajatus esityksen vaikutelmista todellisuuden korvikkeina antaa kuitenkin aihetta kyseenalaistaa pathos-aktiivoinnin vilpittömyyttä. Myös Aristoteleen hyväksymä ajatus näennäisen toteennäyttämisen riittävydestä puoltaa manipulaatiota ja yleisön tarkoituksellista johdattelua illuusion äärelle. Kun fitness-kirjoittaja liittää yleisön aktivointiin jopa kohtalonomaisia vuorosanoja, on helppo unohtaa manipulatiivisen aktivaation itseään myyvä kaupallinen tarkoitus:

Jatkathan uudistumista ja elämästä nauttimista kanssani myös tänä vuonna. Kaikki tapahtuu täysin oikeaan aikaan jos vain annat mennä! Uskokaa pois, epäilyksiä tulee ja menee, eikä niiltä voi kukaan meistä välttyä. Usko itseesi, uskalla ja innostu! Siinä on kolme tärkeintä ohjettani sinulle <3 (B2, 1/2017)

Katkelman autoritäärinen ja ohjeita antava pathos tulee esille kehotuksessa ” usko itseesi, uskalla ja innostu”. Uskaltaminen ja itseensä uskomisen muistuttavat aiemmin analysoitujen katkelmien käskevää muutosaktiivointia. Kirjoittaja käyttää kuitenkin pathosta myös pyrkiessään aktivoimaan yleisöään tulevienkin näytöstensä pariin: ”Jatkathan uudistumista ja elämästä nauttimista kanssani myös tänä vuonna.” Dramaturginen ratkaisu on tehokas, ja noudattelee jo kehystekstissä luvattua ”positiivista energiaa” ja ”hyvinvointia”. Koska kehotus ”elämästä nauttimiseen” on aseteltu vain muodolliseksi kysymykseksi, voidaan merkitys tulkita toteavaksi ja yleisön suosioon luottavaksi retoriikaksi. Viittaus ”tähän vuoteen” saattaa ilmaista halua sitouttaa yleisö pitkäaikaiseen blogiesiintymiseen, jolloin kirjoittaja pyrkii turvaamaan myös esiintymistensä tukevien kaupallisten

¹¹ Kirjallisuudentutkimuksessa gnoomisuuudella tarkoitetaan universaalien viisauksien autoritääristä esitystapaa. Läheisesti gnoomisuuuteen liittyvä doksa viittaa yhteisesti hyväksytyihin reflektioimattomiin totuuksiin, joita ei kyseenalaisteta yhteisössä. Maria Mäkelän tutkimus gnoomisuuudesta ja doksasta sisustusteksteissä kuvailee tekstuaalista self-help-kulttuuria, jossa universaaleita hokemia käytetään oman identiteetin rakentamiseen ja harmonista vaikutelmaa esittävään illuusion. (Mäkelä 2016, 53.)

toimijoiden kiinnostuksen. Tässä valossa ”elämästä nauttimisen ja uudistumisen” aktivaatio palvelee myös kaupallisia päämääriä.

Kohdeaineistoni pathos-aktivaation analyysi on tuottanut useita roolitulkintoja. Keskeisimmäksi näyttämörooliksi voidaan nimetä autoritääriinen muutokseen kannustava ja jopa käskävä fitness-rooli. Retorinen autoritäärisyys saattaa viitata myös kirjoittajan tottumukseen asiakkaitaan eteenpäin piiskaavana ja imperatiivia hyödyntävänä fitness-valmentajana. Mainitun roolin käsikirjoitus osoittautui kuitenkin etäisyydessään ristiriitaiseksi, eivätkä tulkitsemani tekstinäytteet sisältäneet lainkaan varsinaiseen fitness-asiantuntijuuteen liittyviä vuorosanoja. Fitness-asiantuntijuus muuntui pathos-aktivaation keinoin kaikkitietäväksi ja stereotyypitteleväksi ”paremmin tietävän” ääneksi. Yleisön aktivaatio kohdentuikin muutoksen ja uskaltautumisen välttämättömyyteen sekä riskien ottamiseen myönteisenä elämäntapahtumana. Vaikka katkelmat eivät sisältäneet roolihenkilöiden omien muutkokemusten reflektointia, noudattelivat vuorosanat elämäntietäjän ja opastajan jopa latteita vuorosanoja. Esitysten ja siis myös roolien latteus ilmeni gnoomisina ”tartu hetkeen”-kehotuksina. Tulkitsen elämäntietäjän roolit yleisön arvomaailmaa manipuloivaksi dramaturgiaksi. Ristiriitaisen käsikirjoituksen vaikutelma syntyi näennäisen yksilöllisyyden ja toisaalta stereotyyppien yhteisesti tuottamasta ontouden tunteesta. Katkelmat vahvistivat käsitystäni päällekkäisten rooliensa taakse, Goffmanin ”takahuoneeseen”, piiloutuvasta fitness-esiintyjästä.

Fitness-kirjoittajien esitykset vaikuttavat tunteita aktivoivinkin yleisöään etäännyttäviltä. Berlangan ym. (2013,129) mukaan pathoksen tarkoitus on kuitenkin myös miellyttää yleisöä. Seuraavassa alaluvussa erittelen aineistoni miellyttävyyteen pyrkivää pathos-retoriikkaa. Miellyttävyydellä tarkoitan niitä retorisia valintoja, jotka voidaan tulkita positiivisia reaktioita synnyttävänä dramaturgisina lavasteina.

4.2 Miellyttävyyden retoriikkaa

Berlanga ym. (2013, 132) toteavat Facebook-tutkimuksessaan verkkokirjoittajan tärkeimmäksi tavoitteeksi muodostaa yleisöönsä ystävyydenkaltainen affektiivinen suhde. Maria Eronen (2015, 23) sivuaa samankaltaista ajatusta nimetessään retorisen pathoksen yhteisöjä emotionaalisesti yhdistäväksi, läheisyyttä synnyttäväksi esiintymisen keinoksi. Retorinen pathos toimisi tällöin mo-

lemmissä tapauksissa kommunikaatiota tukevana ja positiivisia reaktioita synnyttävänä dramaturgisena lavasteena. Sen sijaan Gladys B. White (2006, 67) näkee pathoksen esiintyjän tunteita hämmentävänä tai innostavana voimana (*”stirring power”*), jonka tavoitteena on aristoteelinen suostuttelun ja miellyttämisen päämäärä. Whiten ajatus sisältää tulkintani mukaan mahdollisuuden sekä miellyttämistä aktivoivaan että mielipiteitä muuttavaan retoriseen vaikutukseen. Myös Neubaum ja Krämerin (2015, 875) ajatus tunteisiin vaikuttavista viesteistä rationaalista retoriikkaa tehokkaampana mielipidevaikuttajana viittaa aiemmin mainitsemaani manipulatiiviseen strategiaan. Manipulatiivisuus saattaa tarkoittaa myös blogitallenteiden tarkoituksellista rajaamista siten, että esiintyjä tuo näyttämölle vain sellaisia kohtauksia, joiden olettaa miellyttävän yleisöä (N&H 2012,38). Toisaalta tarkoin harkittu yleisön miellyttäminen voi hämärtää näytöksen piilotettuja tavoitteita ja laimentaa esityksen synnyttämiä vasta-reaktioita. Pyrkimys miellyttävyyteen voi toisinaan johtaa myös tunneviestintää liioittelevaan retoriikkaan, hyperbolaan:

Ensi vuosi olkoon täynnä asenteesi tuomaa iloa ja positiivisia tapahtumaketjuja! *Ei luvata mitään, vaan jaetaan hyvää fiilistä.*

Kiitos menneestä vuodesta sinulle <3 (B2, 12/2016)

Katkelman kirjaaja jatkaa johdonmukaisesti positiivisia tunnelatauksia sisältävää esitystään. Imperatiivi ”olkoon ” muistuttaa jopa hengellistä, yleisöään siunaavan puhujan retoriikkaa. Yleisön miellyttämistarkoitus nousee sitaatissa esiin kohosteisena, jopa kosiskelevuutta lähestyvänä retoriikkana. Kirjoittajan maineenhallinnan käsikirjoitus vaikuttaa perustuvan ”ilon ja positiivisuuden” jakamiseen ja yleisön asenneilmastoa sanelemaan puheeseen: ”ensi vuosi olkoon täynnä asenteesi tuomaa iloa”. Katkelman valtasuhteet ovat miellyttämishaluisinakin paljastavia. Asenteiden nimeäminen johtaa myös ”ensi vuonna” koettavien tunteiden ja ”tapahtumaketjujen” ”positiiviseen” mutta myös autoritäärisen määrittelyyn. Kollektiiviselta vaikuttava ja typografisestikin korostettu maininta ”ei luvata mitään, vaan jaetaan hyvää fiilistä” voidaan nähdä jopa lukijan yksityiselämään asti ulottuvana rajauksena. Yleisön suora puhuttelu on voimakasta miellyttämisretoriikkaa kutsuen lukijaa eläytymään ”positiivisiin fiiliksiin”. Kiitosten yksilöiminen ja puheenvuoron päättäminen tunneikoniin viestivät samoin korkeaa miellyttämishalua sekä luovat illuusiota esiintyjän ja yleisön läheisestä suhteesta. Goffmanille onnistunut dramaturgia johtaa kuitenkin väistämättä myös jonkin toiminnon salaamiseen tai siitä luopumiseen (1959, 51). Tällöin esiintyjä on valmis muokkaamaan tai dramatisoimaan omaa arvomaailmaansa miellyttämistarkoituksensa:

Tänään on loistava päivä itsetukiskelulle [sic]. Hakeudu omaan rauhalliseen tilaan, jossa sinun on hyvä olla ilman ulkoisia ärsykeitä. Pohdi näitä kysymyksiä ja mieli mitkä ovat arvojasi ja mitkä asiat ohjaavat näin valintojasi – mitkä ovat oikeasti tärkeitä juuri sinulle ja mitkä vähemmän tärkeitä. Ei ole olemassa oikeaa ja väärää. Kun löydät vastauksen siihen kuka sinä oikeasti olet, saatat saada aika mielettömiä oivalluksia. (B2,5/2017)

Katkelman keittiöpsykologinen ja yleisöä mentoroiva terapiapuhe muodostaa hämmentävän kontrastin itse esitystilanteeseen. Kun fitness-asiantuntijana esiintyvä kirjoittaja hyödyntää filosofista arvopohdintaa muistuttavaa retoriikkaa, joutuu esityksen uskottavuus koetukselle. Tulkintani mukaan juuri roolien vastakohtaisuus paljastaa miellyttämisesityksen keinotekoisuuden luonteen. Kuitenkin Lauri Määtän (2017, 48) viittaus retoristen kontrastien synnyttämiin positiivisiin assosiaatioihin on sovellettavissa lainaamaani sitaattiin. Rohkaistessaan yleisöään ehkä yllättävästikin pohdiskelemaan elämän valintoja ja ”löytämään vastauksen siihen kuka sinä oikeasti olet”, vetoaa retorinen näytös voimakkaasti yleisön tunteisiin. Armollinen toteamus ”ei ole olemassa oikeaa ja väärää” on kaiken salliva ja asemoi esittäjänsä autoritäärisen anteeksiantajan miellyttävään rooliin. Näin voimakas kontrasti sisältää riskin Gladys B. Whiten mainitsemaan tunteiden hämmennykseen, jolloin esityksen miellyttävyys voi myös kääntyä omaksi vastakohtakseen. Toisaalta Goffman saattaisi tulkita lainauksen pyrkimykseksi ilmaista ideaaliminän ihannearvoja, jotka lavasteina piilottavat autenttisen, ilman naamiotaan tunnistamattoman kirjoittaja-subjektin (vrt. Goffman 1959, 51).

Retorinen miellyttäminen voidaan siis tulkita yleisön kiintymyksen vangitsemiseksi sellaisin keinoin, joilla esiintyjä alistaa oman roolihahmonsa sisimmän olemuksen julkisen arvioinnin kohteeksi. Kuten aikaisemmin mainitsin, sisältää myös miellyttämisesityksen retoriikka manipulatiivista käsikirjoitustyötä ja roolihenkilön verkkoesiintymisen kontrollointia. Miellyttävän roolihahmon rakentaminen saattaa Goffmania (1959, 37) mukailleen tarkoittaa joko blogiyhteisön tarjoaman valmiin roolin esittämistä tai vaihtoehtoisesti uuden roolin valintaa:

Miten ihmisillä pysyy normaalit lakanat edes yhden yön ajan paikallaan? Nukkuvatko kaikki mut [sic] niin paikallaan? Miten se voikaan sattua niin rajusti, kun astuu lego-palikan päälle? Miksi on edes olemassa kahden desin juomalaseja? Kolme desiä pitäisi olla jo laissa ehdottomana miniminä, ja eikä puolen litran juomalasiin olisi lainkaan hassumpi.[...] Miten voi muistaa suihkussa sheivata vain toisen säären? :D Miten hyvien avokadojen löytäminen voi ollakin niin vaikeaa? (B3,5/2017)

Sitaatissa miellyttämisen dramaturgiaan näyttäisi liittyvän pyrkimys näennäiseen dialogiin yleisön kanssa. Kirjoittaja piilottaa kysymyksiä luettelemaan retoriikkaan oman elämänsä pienoistapahtumia, joiden todennäköinen tarkoitus on huvittaa lukijaa yksityiskohdillaan. Lähes naiivi huumori

toimii fitness-kirjoittajaa inhimillistävänä käsikirjoituksena, jossa ”lego-palikan päälle astumisen” tuottama kipukokemus aikaansaa lukijassa jo kehystekstissä luvatus ”hämmäntävän” reaktion. Kun esiintyjä ihmettelee lapsen tavoin arkisia havaintojaan, on kyseessä autoritäärisen fitness-asi-antuntijuuden dekodaus. Tällainen autoritäärisyyden retorinen purkaminen voidaan nimetä yleisön tunteisiin vetoavaksi miellyttämisen-esitykseksi. Retorisestä tavoitteestaan huolimatta katkelma koettelee Maria Mäkelän (2015) sanoin ”kerrottavuuden alarajaa” herättäessään kysymyksen ”entä sitten?”. Onko kirjoittajan tarkoitus kenties esittää mahdollisimman aito sisäinen monologi, joka muistuttaa autenttista tai ad hoc- kirjattua suodattamatonta tajunnanvirtaa? Noppari ja Hautakankaan (2012, 37) tutkimuksen mukaan kerronnan henkilökohtaisuus on yhteydessä blogikirjoittajan kykyyn miellyttää yleisöään. Mainittu ajatus myötäilee tiiviisti Aristoteleen (Ret. 30) retorisia oppeja : ”Edelleen pidämme sellaisista, jotka eivät teeskentele. Tällaisia ovat ne, jotka kertovat jopa omat vikansa.” Goffman (1959, 61) kumoaa kuitenkin myös retorisen aitouden mahdollisuuden esittämällä väitteen kaikenlaisen vuorovaikutuksen keinotekoisesta ja esityksellisestä luonteesta. Kuitenkin on todettava, että yleisön sympatioita aktivoiva oman epätäydellisyyden ja osaamattomuuden tunnustaminen toimii varsin tehokkaana miellyttämisen-efektinä:

[N]ainen on ehdottomasti rumimmillaan uimahallissa.[...] Uimapuku istui yhtä huonosti, kuin vaippa aikuiselle (eli = rinnat näyttivät olemattoman pienille + alaosaa sai kiskoa koko ajan pois kannikoiden välistä + yläosan olkaimet onnistuivat jotenkin hankaamaan epäkkäitä) Ainut hyvä puoli oli se, että leveiden hartioideni ansiosta joku saattoi erehtyä luulemaan että osaan uida ja näinhän asia ei ole □ (B5, 7/2015)

Olen kuitenkin jo siinä iässä, että se alkaa näkymään naamasta ja nahasta, enkä voi eläköityä ennen kuin on alla sellainen suoritus & kondis mihin voin olla 100% tyytyväinen, ei jää paska maku suuhun eikä jää kaivelemaan, että olisi pitänyt. With that being said, on pakko kertoa ihan itseni vuoksi, että naulasin tavoitteen ensi keväälle juuri. (B6, 8/2016)

Lainauksen retoriikka koostuu sekä ironisista että omat fyysiset puutteet tunnustavista puheenvuoroista. Itselleen nauraminen edesauttaa luotettavuusvaikutelmaa vahvistaen retorisen aitouden ja etenkin miellyttämisen dramaturgiaa. Miellyttäminen tapahtuu myös yksiselitteisellä ja humoristisella maininnalla: ”[N]ainen on ehdottomasti rumimmillaan uimahallissa”, toteamus houkuttelee yleisöä samaistumaan mainitun tilanteen synnyttämiin tunteisiin. Siten kirjoittajan kokemus omasta ”rumuudestaan” siirtyy samaistumisen kautta myös yleisön koettavaksi. Aristoteles (Ret. 70) nimeäisi tällaisen retoriikan ”häpeää tuntemattomaksi” ja ”ystävyyttä sekä rohkeutta synnyttäväksi” miellyttämisen keinoksi. Katkelmien retorinen strategia on kuitenkin toisistaan poikkeava. Vaikka kirjoittaja numero kuusi tunnustaa avoimesti olevansa ”[j]o siinä iässä, että se alkaa näkymään naamasta ja nahasta”, jää katkelman emotionaalinen tunnelma sulkeutuneen haaleaksi.

Sitaatti vaikuttaa itseensä käpertyvältä ja vain kirjoittajalle itselleen jotakin kertovalta puheenvuorolta: ”on pakko kertoa ihan itseni vuoksi, että naulasin tavoitteen[.]” Miellyttämään pyrkivä suorakaisuus kääntyy paradoksaalisesti kirjoittajaansa vastaan jättäessään yleisön tunnekokemusten ulkopuoliseksi havainnoijaksi.

Nopparin ja Hautakankaan (2012, 41) mukaan verkkokirjoittajan maine syntyy olemuksen, osaamisen, toiminnan ja valintojen kokonaisuutena. Maineenhallinnan keskeinen kysymys liittyykin positiiviseen ja strategisesti miellyttäväksi oletettuun kerrontaan. Nopparin ja Hautakankaan (2012, 41) käsite ”puuteroitu blogiminä” viitanneekin juuri niihin retorisiin keinoihin, joilla verkkokirjoittaja pyrkii mainitsemaani kiintymyksen vangitsemiseen. Kuitenkin koska Goffman (1959, 12) toteaa maineenhallinnan keinot sekä suoriksi että epäsuoriksi, laajennan ajatuksen koskemaan myös retorisen miellyttämisen dramaturgiaa. Tässä valossa kriittiset tai jopa koko yhteisöä parodioivat vuorosanat saattavat tavoitella epäsuoraa miellyttämisen vaikutelmaa ja puhutella siten erilaista yleisöä. Blogikirjoittaja numero neljä rikkoo jälleen fitness-blogien illuusiota päättäessään kertoa, mitä ”fitness-bloggerin arki ihan todellisuudessa on”:

Avataan tällä kertaa vähän sitä, mitä fitness-bloggerin arki ihan todellisuudessa on. Blogija lukemalla saa helposti sen kuvan että arki on pelkkää ruusuntuoksuista kivakivajeejeetä, aina paistaa aurinko ja kaikki on aina kivaa. Syödään superfoodjauhoista tehtyä puuropaistosta ja se on kivaa, aina treenataan kovaa ja sekin on kivaa. Ja kun ollaan dieetillä, on se raskasta, mutta silti niin kivaa. Mutta eihän se todellisuus ihan sellaista ole... (B4/2014)

Aamu alkaa herätyksellä kukonlaulun aikaan. Väsyttää niin helvetisti, mutta noustava on. Raahaudutaan vessaan missä peilistä tuijottaa kaksi isoa silmäpussia. Ei kovin kivaa, mutta jaksettava on. Luomuaamupuuro mikroon ja puolinukuksissa ensimmäinen päivitys Facebookiin: ”Ai kun ihana aamu! Ihana herätä niin pirteenä ja energisenä! Kevät!” (B4/2014).

[S]itten otetaan kuva, kuudesta erisuunnasta [sic]. Sitten huomataan että ei perkele, eiliset kalsarit on pöydällä, siirretään ne pois ja otetaan uudelleen niitä kuvia. Kun viimein on saatu otettua hyvä kuva, jaetaan se instagramissa hashtagilla #fit4life. Sitten kipataan koko komeus roskikseen ja syödään sitä paahtoleipää ja juodaan kahvia mustana jotta oikeasti herätään. (B4/2014)

Kuten katkelmista havaitaan, särkee kirjoittaja retorisella esityksellään Nopparin ja Hautakankaan (2012, 38–40) mainitsemat ”pehmeän pyöreät ja harmoniset”, jopa eskapistisen miellyttävät fitness-kirjoittamisen konventiot. ”Eiliset kalsarit” ja kuvan ottaminen ”kuudesta erisuunnasta” saavat yleisön nauramaan fitness-blogien traditioille. Sitaatit vaikuttavat kritisoivan myös ylitsevuotavan positiivisuuden retoriikkaa: ”[p]uolinukuksissa ensimmäinen päivitys Facebookiin: ”Ai kun ihana aamu! Ihana herätä niin pirteenä ja energisenä! Kevät!” Katkelmat paljastavat jälleen fitness-esityksen keinotekoisien lume-edustuksen, jolla Goffman (1959, 68) tarkoittaa esityksen ja ilmaisuuden päättämätöntä kontrollointia. Goffmanin voimakkaat termit kuten ”yleisön harhautus”,

”hämääminen” ja ”petkuttaminen” kuvaavat varsin hyvin fitness-illuusion retorista rekonstruktiota: ”[S]yödään superfoodjauhoista tehtyä puuropaistosta ja se on kivaa, aina treenataan kovaa ja sekin on kivaa. Ja kun ollaan dieetillä, on se raskasta, mutta silti niin kivaa. Mutta eihän se todellisuus ihan sellaista ole...” Tulkintani mukaan sitaattit miellyttävät erityisesti kriittisen ennakoasenteen omaavaa yleisöä tavoitellen heidän kiintymystään. Katkelmiin sisältyy myös totuudenpuhumisen miellyttämisefekti, joka kuitenkin on sellaisenaan manipulatiivinen ja kirjoittajan omiin tavoitteisiin pyrkivä harkittu valinta. Manipulaation ilmaisee viimeistään toteamus ”[m]utta eihän se todellisuus ihan sellaista ole”, jossa samalla näyttämöllä itsekin esiintyvä roolihenkilö arvioi yhteisönsä näytökset omaa esitystään valheellisimmiksi esityksiksi. Maria Erosen (2015, 54) mukaan tällainen retoriikka pyrkii miellyttävyyteen moraalisen vertailun keinoin. Kun tosi ja epätosi asetetaan vastakkain, horjuttaa esiintyjä yleisön uskoa muiden esiintyjien käsikirjoituksiin. Samalla kirjoittaja kohottaa oman esityksensä miellyttävyyden arvoa toimiessaan ”totuudentorven” manipulatiivisessa roolissa. Manipulaatiosta huolimatta katkelmat voidaan nähdä kritiikkinä valitsevalle sosiaalisen median kulttuurille, joka vahvistaa illuusioihin ja strategisiin julkisivuihin keskittyvää elämän näytöksellisyyttä.

Tässä alaluvussa erittelin ja tulkitsin kohdeaineistoni tunteisiin vetoavaa miellyttävyyteen pyrkivää retoriikkaa. Havaintojeni mukaan fitness-kirjoittajat hyödynsivät jälleen useita erilaisia rooleja miellyttämisen pyrkimyksissään. Tekstianalyysin tuottamat roolihahmot olivat tunneviestejä liioitteleva, läheisyyden illuusiota tavoitteleva, mentoroivaa terapiapuhetta esittävä, autoritäärisyyttään purkava ja henkilökohtaisia puutteita tunnustava rooli. Miellyttämisesitykset voidaan luokitella myös suoriin ja epäsuoriin näytöksiin. Suorasukainen miellyttämisesitys saattoi sisältää keittiöpsykologista ja autoritääristä arvopohdintaa sekä huumorin ja ironian retorisia keinoja. Epäsuora miellytyspuhe pyrki tunnevaikutukseen autoritäärisyyttään purkavalla naiivilla retoriikalla tai asettamalla fitness-blogien traditiot sekä humoristiseen että koko verkkonäyttämön uskottavuutta heikentävään valoon. Miellyttämisen tavoitteeseen yhdistyi tällöin moraalinen tosi / epätosi-asettelma, jolla kirjoittaja vaikutti pyrkivän oman miellyttävyyden arvonsa kohottamiseen. Katkelmien kommunikaatiota tukeva lavastus osoittautui epätasaiseksi. Kirjoittajan pyrkimys tunnustavaan miellyttävyyteen saattoi epäonnistua itseensä kiertyvien tai sisäistä monologia muistuttavien vuorosanojen myötä. Toisaalta yleisön suora puhuttelu ja esimerkiksi kiitosten yksilöiminen voidaan nimetä onnistuneeksi miellyttämiseffektiksi. Aineistossa esiintyi viitteitä myös miellyttämishaluisen eskapistiseen tai jopa utopistiseen retoriikkaan. Aiemmin mainitsemani liioiteltu superpositiivisuus ja yleisöä mentoroiva terapiapuhe voidaan lukea näihin esityskategorioihin.

Nopparin ja Hautakankaan (2012, 64) mukaan säännöllisen ja riittävän läheisen yleisösuhteen ylläpitäminen ovat elinehto verkkonäytösten jatkuvuudelle. Seuraavassa alaluvussa erittelen niitä retorisia keinoja, joilla fitness-kirjoittajat ylläpitävät yleisönsä jatkuvaa mielenkiintoa. Otan myös kantaa yleisön rooliin fitness-blogien retorisena esiintyjänä.

4.3 Pathos kiinnostusta ylläpitävänä retoriikkana

Berlanga ym. (2013, 132) liittävät verkkokirjoittamisen pathos-retoriikkaan yleisöä sitovat ja uskollisuutta synnyttävät vuorosanat. Noppari ja Hautakangas (2012, 66) mainitsevat merkittävimmäksi jatkuvaa kiinnostusta ylläpitäväksi elementiksi säännölliset ja usein toistuvat blogipäivitykset, joilla esiintyjä viestii yleisölleen omaa sitoutumistaan jatkuviin näytöksiin. Yleisön uskollisuutta, ja näin ollen myös jatkuvuutta, vahvistavat esimerkiksi esiintyjän ja yleisön vuoropuhelu, blogitallenteiden kommentointimahdollisuus ja blogikirjoittajan lupaukset tulevien tallennustensa sisällöistä. Goffmanin (1959, 261) maininta: ”Elämä ei sinänsä ole uhkapeliä, vuorovaikutus on”, kuvaa toisaalta myös blogiesiintyjän altistumista yleisönsä tunnereaktioita sisältävälle kritiikille. Blogialustan sisältämä julkinen kommentointimahdollisuus voidaan tulkita kirjoittajan miellyttämishalua ilmaisevana dramaturgisena keinona. Siten kommentointimahdollisuudet poisrajaava kirjoittaja saattaa tavoitella online-näytöksessään kontrolloidumpaa ja etäisyyttä ylläpitävää maineenhallintaa. Taitava dramaturgi saattaa kuitenkin hyödyntää yleisönsä puheenvuorot kiinnostusta ylläpitävinä retorisisina keinoina salliessaan julkisten yleisökommenttien kohdistua esimerkiksi parisuhteensa vaikeuksiin. Näin myös yleisön retoriset valinnat muodostuvat esityksen lavasteiksi, osaksi näytöksessä rakentuvaa pathos-dramaturgiaa:

Ohhoh, tämäpä ylläri mutta ihana kuulla, että olette pystyneet puhumaan asiat aikuismaisesti läpi. Tsemppiä molemmille! □ (B2,6/2016)

Mikä uutinen tuo muka oli? Niin arvattu! elämässä täytyy olla todella epäonnistunut, kun ero kerrotaan ip lehdissä. Miljoonakämpä, matkoja jne jne muttei aitoa rakkautta, aitoa hyvää peruselämää. Vain minä minä minä ja vielä kerran minä. [...]Myötähäpeäni on järkkyyso! (B2, 6/2016)

Sitaatit ovat poimintoja jo aiemmin mainitun fitness-kirjoittajan eroilmoituksen aikaansaamista retorisisista reaktioista. Sekä ”järkkyyso myötähäpeä” että ”tsemppiä molemmille” voidaan tulkita Aristoteleen (Ret.70) mukaisesti ystävyuden ja vihollisuuden tunteita ilmaisevana retoriikkana.

Positiivisen myötätuntoinen kannustuspuhe jossa kommentoija lisäksi ilmaisee yllättyneensä uutisesta, kuvaa Berlangan ja ym. (2013, 132) mainitsemaa ystävyydenkaltaista kiintymyssuhdetta. ”Tämäpä ylläri” sisältää suoran tunnustuksen kiinnostuksesta esiintyjän elämäntapahtumia kohtaan, sekä paljastaa kommentoijan henkilökohtaiset oletukset blogikirjoittajan parisuhdetilanteesta. Myös suorasukaista kritiikkiä sisältävä sitaatti kertoo kirjoittajansa kiinnostuksesta verkkoesitystä kohtaan. Vaikka katkelma voidaan tulkita moraaliltaan esiintyjää mitätöiväksi vihollisretoriikaksi, sisältää sitaatti jälleen myös oletuksia ”aidosta rakkaudesta” ja ”miljoonataloista”. Yleisön kommentit voidaan tulkita kiinnostusta ylläpitäviksi mutta myös moraalista vastakkainasettelua ja henkilökohtaista läheisyyttä tavoitteleviksi puhuttelun keinoiksi. Suora kontakti esiintyjään ja toisaalta draamaa muistuttava julkinen arvostelu houkuttelevat uusia katsojia esitystilanteisiin. Kun vihollisretoriikkaa muistuttava dialogi laajenee esitystä seuraavien henkilöiden keskinäiseen vuorovaikutukseen, on kiinnostusta ylläpitävä retorinen efekti vaikuttava:

[M]yötähäpeäni kommenttiasi kohtaan on järkkyiso ja mietin että mitä ihmettä teet täällä. Suosittelen kokeilemaan päästä [sic] irti tuosta negatiivisesta sumuverhostasi että lucka [sic] till vaan sullekkin vai miten se meni □(B2, 6/2016)

Sitaatti on yleisön reaktio esiintyjää mitätöivään aikaisempaan kommenttiin. Dramaturgisesti yleisön julkinen vastakkainasettelu ja metakomentointi ylläpitää luvussa kaksi mainitsemaani saippuaopperamaista jatkuvan kerronnan houkuttelevuutta. Samalla yleisö vahvistaa tietämättään omaa illuusiotaan esiintyjän totuudellisuudesta ja retorisen näytöksen aitoudesta. Koska esiintyjä ei itse kommentoi verkkoalustalleen tallennettuja puheenvuoroja, siirtyy retorisen vaikuttamisen valta esiintyjältä yleisölle. Goffman (1959, 249) toteaaakin osuvasti ”yleisön päästävän pälkähästä kriisiin joutuneen esiintyjän solmimalla sanattoman sopimuksen hänen kanssaan.” Sekä esiintyjää puolustavat että kritisoivat puheenvuorot toimivat provokatiivisina, jopa viihdyttävän houkuttelevina esityksinä. Sen sijaan esiintyjän oma näkymättömyys voidaan tulkita autoritäärisen kirjoittajan tahdoksi säilyttää kasvonsa yleisöä korkeampi-arvoisena reetorina. Lukijan kiinnostusta ylläpitäväksi retoriikaksi voidaankin näin tulkita myös näkymättömyyden retoriikka. Näkymättömyys ja puuttuva reagointi siirtävät yleisön päättymättömään odotustilaan, jossa kommentoija odottaa esiintyjän reagointia tai läheisyyttä vahvistavaa merkkiä. Retorinen hiljaisuus voidaan nähdä myös yksityistä ja yleistä rajaavana lavasteena, tai vaihtoehtoisesti illuusionsa rikkoutumista pelkäävän esiintyjän pakenemisena omalle turva-alueelleen (vrt. Rak 2005, 173).

Esiintyjän tallennuksia myötäilevät kommentit voidaan Goffmanin (1959, 250) tavoin nähdä myös yleisön pyrkimyksenä tavoitella kirjoittajan suosiota sekä aktivoida esitysten jatkuvuutta. Vaikka

Noppi ja Hautakangas (2012, 66) viittaavat yleisöstrategioilla kirjoittajan manipulatiivisiin käsikirjoitusratkaisuihin, näen myös yleisön retoriset valinnat osana kokonaisuudesta. Yleisön tunneviestintä aktivoi ja manipuloi esiintyjää joko ylläpitämään toimivaksi havaittua näytöstään tai vaihtoehtoisesti etsimään uusia kiinnostusta ylläpitäviä käsikirjoituksia. Kriittiset tai jopa mitätöivät kannanotot ovat yleisön varoituksia sellaiselle roolihenkilölle, jonka retorinen esitys on epäonnistunut tai menettänyt vakuuttavuuttaan (Goffman 1959, 252). Oman kiinnostavuuden turvaaminen voi johtaa myös sellaisiin retorisiin keinoihin, joilla esiintyjä pyrkii ennaltaehkäisemään yleisönsä kielteisiä tai jatkuvuutta vaarantavia tunneviestejä:

Oma äitini on maailman paras äiti. Uskon, että en ole mielipiteeni kanssa yksin ja siksi halusinkin laittaa arvonnalle äideille. Arvonnalle palkintona on pinkki Supermass Nutrition -shaker, kaksi kappaletta M-nutrition Raw Choco Break minttu Vege Natural patukkaa ja 800 g HydroIso suklaa -proteiinijauhetta. Palkinnon omalle äidilleen voi voittaa kertomalla kommenttiboksissa miksi oma äiti on maailman paras äiti? Kommentointiaika on sunnuntaihin 14.5 klo 24.00 asti. (B5, 5/2017)

”Oma äitini on maailman paras äiti” sisältää kielteisiä tunteita voimakkaasti laimentavaa ja jatkuvuutta tukevaa pathos-retoriikkaa. Toteamus on arvolatautunut ja rakentaa kuvaa konventionaalista äitiyttä kunnioittavasta roolihahmosta. Tehokas pathos-strategia toteuttaa myös kaupallisia tavoitteita ”maailman parhaan äidin” mainostaessa kuin ohimennen ”minttu Vege”-patukoita ja ”suklaa-proteiinijauhetta”. Kiinnostavuutta ja jatkuvuutta ylläpitävät vain äideille kohdistettu arvonta ja aikarajattu kehoitus kommentoida oman äidin parhainta ”kommenttiboksiin”. ”Kommenttiboksiin” tallennetut¹² 99 positiivista ja oman äidin ainutlaatuisuudella kilpailevaa tunneviestiä todistavat retoristen valintojen tehokkuutta. Sekä Aristoteles että Goffman arvioisivat kirjoittajan retorisen näytöksen varsin onnistuneeksi. Kun puhuja ”saattaa kuulijat tiettyyn tilaan” (Ret.60) tai ”toteuttaa osansa, jotta muut saavat mitä ovat hakemassa” (Goffman 1959, 27) on näytösten jatkuvuus ja kiinnostavuus turvattu ainakin toistaiseksi.

Noppi ja Hautakangas (2012, 22) esittävät tutkimuksessaan viihdyttämisen ja viihtymisen blogikirjoittamista motivoiviksi yhteisöllisiksi ja kiinnostusta synnyttäväksi tekijöiksi. Retorisesti viihdyttävä verkkoesitys on parhaimmillaan yleisöä kiehtova ja jopa riippuvuutta tuottava dramaturginen strategia. Viihdyttävän käsikirjoituksen dramaturgia saattaa olla myös kollektiivisesta fitness-retoriikasta poikkeavaa tai äärimmäisyyksillä vangitsevaa kerrontaa. Goffman (1959,16)

¹² Kyseessä olevan blogikirjoittajan kommenttikenttään tallennettiin 99 puheenvuoroa ajanjaksolla 12.- 15.5.2017. Kommentit sisälsivät omaa äitiä ylistäviä ja runsaasti tunneikoneita hyödyntäviä puheenvuoroja, joissa saatettiin esitellä elämän haastaviakin vaiheita yksityiskohtaisesti. Vaikka kommentteja tallennettiin runsaasti, eivät ne johtaneet tallentajien väliseen ajatusten vaihtoon. Vain kolme tallentajaa käytti miessukupuoleen viittaavaa nimimerkkiä.

muotoilee normeja rikkovan käsikirjoituksen esiintyjän tiedostamattomaksi haluksi muokata rooliinsa kohdistuvia odotuksia ja herättää siten yleisönsä kiinnostus:

Olen itsekin työskennellyt kaupassa ja tästä on sen verran monta vuotta aikaa, että tarinan voi kertoa: vanhempi rouvashenkilö asioi sen verran usein, että vakkariksi häntä saattoi nimittää. Yleensä ei edes ollut mitään 'moitittavaa', mitä nyt hän omisti joku 30 kissaa ja siis tuoksahti kevyesti kissalle. Kerran hän kuitenkin päätti selkeästi räväyttää ja keskellä einesosastoa hän sitten keksi, että nyt jokin häiritsee, ravisteli vähän jalkaa ja kappas! tipautti lahkeestaan kakkapökäleeseen siihen keskelle lattiaa ja aivan kylmän rauhallisesti jatkoi siitä matkaansa. (B6, 1/2017)

Katkelman pathos-retoriikka perustuu odottamattoman narratiivin jopa kummastusta herättävään huumoriin. Kertomus ”lahkeesta tipahtavasta kakkapökäleestä” synnyttää mittavan ja banaalin kontrastin fitness-kilpaurheilijan verkkonäyttämöllä. Vaikka narratiivin kerrottavuus saattaa herättää useita kysymyksiä, jättää dramaturgia yleisön tirkistelynhaluiseen ja outoutta lisää odottavaan kiinnostuksen tilaan. Groteski kerronta houkuttelee persoonallisuudellaan, vaikka vaarantaa-kin kirjoittajansa maineen vakuuttavana fitness-asiantuntijana. Esityksen todennäköinen tarkoitus on yleisön viihdyttäminen ja siten myös jatkuvuuden turvaaminen. Goffman (1959, 77) saattaisi tulkita voimakkaan kontrastin yleisön harhauttamiseksi ja näytöksen petollista luonnetta ilmaiseksi dramaturgiaksi. Jos narratiivinen esitystapa on tarkoin harkittu valinta, sisäänrakentaa se muotoonsa toiveen ja suunnitelman jatkuvuudesta.

Kuten aiemmin mainitsin, sisältää kiinnostavuutta ylläpitävä retoriikka usein äärimmäisiä tehokeinoja tai tunteita herättäviä vuorosanoja. Maria Eronen korostaa online-retoriikan tutkimuksessaan sekä kirjoittajan moraalista vastuuta että toisaalta myös moraalin välineellistämistä individualististen tavoitteiden saavuttamiseksi. Eronen mukaan tunteisiin vetoava moralisointi on verkkonäyttämöille tyypillinen, läheisyyttä ja etäisyyttä säätelevä esiintymisen keino (2015, 69–76.) Tulkin-tani mukaan Eronen ajatuksesta on johdettavissa myös yleisön kiinnostusta ylläpitävä moraalinen dramaturgia.

Kehonrakennus on se laji missä naiset yrittää [sic] näyttää mahdollisimman paljon miehiltä ja miehet geenimanipuloiduilta sonneilta. Kehonrakennus on sitä että treenataan kuntosalilla ja syödään kanaa ja riisiä. Joka päivä. Helevetin monta vuotta. Sitten dietataan itsensä sairaalakuntoon, kaveri maalaa mustaksi ja mennään lavalle stringeissä. Siellä pullistellaan (ja hymyillään) pari minuuttia ja sitten aletaan taas treenata ja syödä kanaa ja riisiä. Sillon ei enää hymyillä. Niin ja kehonrakennuksessa käytetään hormoneita, niistä vaan ei saa puhua. (B4, 4/2014)

Katkelmassa omaa fitness-yhteisöään ironisesti kritisoi, jopa satiiria muistuttava käsikirjoitus on retorisesti provokatiivinen ja fitness-lajin traditioita moralisoiva. Puheenvuoron dramaturgia

synnyttää Aristoteleen (Ret.70) sanoin joko uusia ystäviä tai vihollisia toimien siten positiivista tai negatiivista kiinnostusta ylläpitävänä tehokeinona. Sitaatin sävy on dualistisuudessaan sekä humoristinen että hyökkäävä. Retoriikkaa vahvistava kohosteinen voimasana tuottaa illuusion kirjoittajan aidosta affektiivisuudesta. Katkelman sekä itseensä että fitness-yhteisöön kiertyvä vihollis-retoriikka luo vaikutelman tarkoin rajatusta yleisökäsityksestä. Kuitenkin Goffman (1959, 181) esittää tällaisen käsikirjoitusrikkomuksen moraaliltaan kyseenalaiseksi, ja yhteisön julkisivua rikokovaksi. Sitaatti on toisaalta mahdollista tulkita myös esiintyjän kaksoisrooliksi, jolloin lainauksen vuorosanat kuuluvatkin stereotypioihin uskovalle yleisön ”maallikko-jäsenelle”. ”Kehonrakennus on se laji missä naiset yrittää näyttää mahdollisimman paljon miehiltä ja miehet geenimanipuloituilta sonneilta” on suora viittaus yleisön ennakkokäsityksiin tai oletuksiin lajin sisällöstä. Provokatiivinen puheenvuoro nostaa esiintyjänsä parrasvaloihin houkutellen seuraamaan sekä tulevia paljastuksia että lajiin kohdistuvaa kritiikkiä. Kirjoittaja päättää fitness-lajeja ironisoivan tallenteensa keventävään loppupäätelmään:

Ja kaikki jotka ei treenaa jotain noista lajeista on joko sohvaperunoita tai sitten jotain helvetin sählynpelaajia tai muita pitkätukkahampuseja. Nih. (B4, 4/2014)

Sitaatissa kirjoittaja pehmentää tai jopa kumoo provokatiivisen tallenteensa värikkään huumorin keinoin. Retorinen käsikirjoitusratkaisu ylläpitää yleisön kiinnostusta sallimalla useita tulkinnallisia vaihtoehtoja. Puhtaasti humoristisen ja viihdyttävän retoriikan lisäksi tallenne voidaan nähdä tarkoituksellisenä fitness-parodiana ja lajikritiikkinä, tai vaihtoehtoisesti fitness-harrastajien omaan lajiinsa kohdistuvan elitistisen ajattelun paljastuksena. ”Sohvaperunat” ja ”helvetin sählynpelaajat” saattavat edustaa intohimoisen fitness-harrastuksen ulkopuolelle jättäytyneitä ”pitkätukkahampuseja”, niitä ”jotka ei treenaa jotain noista lajeista”. Ilmaisut sisältävät myös viitteitä fitness-urheilun normatiivisuudesta suhteessa lajia harrastamattomiin ”sohvaperunoihin”. Mielenkiintoista vastakkainasettelua synnyttää kirjoittajan suhde oman lajinsa stereotypioihin, joita kirjoittaja mahdollisesta lajikritiikistään huolimatta, tahtomattaankin vahvistaa profiloituessaan fitness-kirjoittajaksi kaupallisella blogialustalla.

Tässä luvussa erittelin fitness-kirjoittajien pathos-retoriikkaa aktivoivana, miellyttämään pyrkivänä ja kiinnostusta ylläpitävänä dramaturgiana. Tekstianalyysini tuotti kuvauksia autoritääristä imperatiivista ja toisaalta näkymättömyyttä hyödyntävästä blogi-roolista, sekä gnoomisista stereotypioita vahvistavasta muutokseen kannustavasta tai kaikkietävästä roolihenkilöstä. Analyysi tuotti

viitteitä myös pyrkimyksestä dekodata autoritäärisen puhujan roolihahmoa, mutta toisaalta myös tuottaa mentoroivaa, jopa utopistista terapiapuhetta. Sekä blogikirjoittajien tallenteet että yleisön kommenttiretoriikka ovat tulkintani mukaan manipulatiivisia, tunnevaikutukseen pyrkiviä strategioita. Tulkintani yleisön retorisisista rooleista johti ajatukseen retorisen vallan siirtymisestä esiintyjältä näytöksen seuraajille. Esiintyjä saattoi myös naamioitua narratiiviseen, reaktioitaan odotettavaan tai ystävyys-, sekä vihollisuus- rooleihin vaikuttavuus-pyrkimyksissään. Kaikkia käsikirjoituksia yhdistävä elementti, manipulatiivisuus, osoittautui joissakin esityksissä kahdensuuntaiseksi eli myös yleisöstä esiintyjään kohdistuvaksi vaikuttamisen retoriikaksi. Tulkintojeni mukaan pathos-retoriikan rooli blogiviestinnässä osoittautui merkittäväksi. Tunteisiin vaikuttavat vuorosanat pyrkivät sekä vahvistamaan ja ylläpitämään fitness-viestintää että toisaalta myös kritisoimaan kollektiivisia traditioita huumorin ja satiirin keinoin.

5 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tämän tutkimuksen tavoitteena oli havainnoida fitness-blogien retorisia vaikutuskeinoja ja näiden keinojen synnyttämiä retorisia rooleja. Tutkimushypoteeseissani väitin fitness-kirjoittajuutta useita näytöksellisiä ja myös kirjallisuuden lajitraditioita hyödyntäviä alaroolia sisältäväksi kehysrooliksi. Väitteeni osoittautui tekstianalyysitulosten perusteella paikkansapitäväksi. Analyysini perusteella fitness-kirjoittajuuden kehysrooli toimii vain yleisöä luokseen houkuttelevana, mutta retorisesti taka-alalle jäävänä tekstuaalisena rakenteena. Fitness-kirjoittajien vaihtuvat alaroolit, kuten esimerkiksi tunnustuksellista lajitraditioita jäljittelevä roolihenkilö tai yleisöään groteskein keinoin viihdyttävä roolihahmo toimivat varsinaisina yleisön kiinnostusta ja jatkuvuutta ja siten myös blogialustan kaupallisia intressejä ylläpitävinä roolihahmoina. Johtopäätöstäni puoltavat analyysini esille nostamat useat, varsinaisesta fitness-substanssista poikkeavat retorisen esiintymisen roolit. Mainittakoon, että ennako-oletuksistani ja blogien fitness-kategoriasta huolimatta ruumiillisuuden retoriikka ei noussut esiin kohosteisena retorisen esiintymisen roolina. Korostan kuitenkin keskittyneeni ainoastaan kohdeblogien tekstuaaliseen tulkintaan, aineiston multimodaaliset elementit kuten ääni, kuva ja linkit muille sivustoille rajautuivat tutkimukseni ulkopuolelle.

Kohdetekstieni retorinen tulkinta eteni kolmessa analyysiluvussa lajipohdintojen kautta ethos- ja pathos-keinojen retoriseen analyysiin. Lajitulkinnallinen näkökulmani perustui retoristen keinojen synnyttämiin vaikutelmiin omaelämäkerrallisista ja tunnustavista tekstilajeista. Koska tutkimusaiheeni on kirjallisuudentutkimuksen kentässä uusi, hyödynsin lajitulkinnassani sekä traditio-naalista omaelämäkerronnallisuuden teoriaa että Viviane Serfatyn, Kavita Haytonin, Julie Rakin ja Madeleine Sorapuren modernia online-tutkimusta. Tulkintani synnytti havaintoja puuttuvasta omaelämäkerrallisesta tietoisuudesta, mutta toisaalta myös traditionaalista päiväkirja- ja omaelämäkerrontaa jäljittelevistä retorisista rooleista. Kohdeblogien fragmentaarinen ja jopa saippuaoopperamainen kerronta muotoili kuvaa epäkoherentista ja sirpaloituneesta, mutta myös jotakin tunnustamaan pyrkivästä kirjoittajuudesta. Omaelämäkerronnallisia ja tunnustuksellisia lajitraditioita hyödyntäessään kirjoittajat vaikuttivat pyrkivän lukijaa kiinnostavaan ja itseensä lähentävään esitykseen. Lajitraditioita jäljittelevään näytöksellisyyteen integroitui myös useissa tekstinäytteissä kaupallista retoriikkaa sisältävä markkinapuhe. Havaintojeni mukaan esimerkiksi päiväkirjanomaiseen blogitallenteeseen saatettiin upottaa suoraa tuotemerkkinointia tai valmennusohjelman

mainontaa. Markkinointiretoriikka vaikutti siten läpäisevän jossain muodossa kaikkia tekstuaalisia rooleja.

Retorinen lajiansalyysini johti tulkintaan monilajisuudesta, jolloin blogitallenteita oli mahdollista havainnoida sekä traditionaalista omaelämäkerrontaa että moderneja online-kirjoittamisen konventioita hyödyntävinä esityksinä. Havaintojeni mukaan blogitallenteet saattoivat sisältää sekä retrospektiivistä että tulevaisuuteen suuntaavaa, tai vaihtoehtoisesti nykyhetkeä ylös kirjaavaa retoriikkaa. Merkittävä havainto oli kohdeblogeissa esiintynyt oman yhteisön tabuja rikkova ja tunnustuksellisen näyttämörooli. Kaikkia mainitsemiani ominaisuuksia yhdistävä elementti oli kuitenkin kirjoittajan joko tiedostamaton tai tietoinen tahto säädellä läheisyyttä ja etäisyyttä yleisönsä. Vaikka blogikirjoittaja ilmaisi tahtonsa jakaa yksityisyyttään blogi-näyttämöllä, saattoi jopa samaan tekstikatkelmaan sisältyä sekä etäisyyttä että läheisyyttä vahvistavaa retoriikkaa. Riskitirittäviä viestejä sisältävä dramaturgia voidaan tulkita esiintyjän tahdoksi ylläpitää omaa, jopa vangitsevalta tuntuvaa rooliaan julkisella bloginäyttämöllä. Roolin vangitsevuus saatettiin ilmaista yleisölle sekä yksityisyyden mutta myös välttämättömältä tuntuvan esiintymisen tarpeena. Roolin vangitsevuus näyttäytyi myös kollektiivisen fitness-puheen keinotekoisuutta vastaan kapinoivina paljastuksina, jolloin kirjoittaja ilmaisi fitness-yhteisön edellyttävän sovittuja puhumisen ja esiintymisen tapoja.

Luvuissa kaksi ja kolme tarkastelin aineistoni ethos- ja pathos-retoriikan synnyttämiä retorisia rooleja. Sekä blogitallenteiden että kehys- eli esittelytekstien ethos-keinot osoittautuivat vakuuttavuudeltaan vaihteleviksi. Kirjoittajan kehystekstissään ilmaisema rooli saattoi vakuuttaa lukijoitaan varsinaisesta fitness-aineistosta poikkeavalla sisällöllä. Blogitallenteissaan kirjoittajat pyrkivät vakuuttamaan asiantuntijuuteen kohosteisten ammattinimikkeiden, huumorin, ironian tai jopa hyperpositiivisuuden keinoin. Kollektiivista samankaltaisuutta ei kuitenkaan voitu osoittaa, pikemminkin pyrkimyksenä oli erottautua fitness-yhteisössä toiseutta tuottavin retorisin keinoin. Ethos-analyysin merkittävin havainto liittyi fitness-kirjoittajan rooliin itseään ja blogiaan markkinoivana esiintyjänä. Vaikka osa kirjoittajista tavoitteli retorista vakuuttavuutta asiantuntijuudellaan ja oman alansa auktoriteetteina, syntyi kuitenkin vaikutelma riittävään vakuuttavuuteen pyrkimisestä myös muilla retorisilla keinoilla, kuten edellä mainitsin. Kuitenkin kirjoittajien ilmaistessa paikoin selkeitäkin vakuuttamisen pyrkimyksiä, jäi vakuuttavan ethoksen käsikirjoitus kokonaisuutena jäsentymättömäksi. Vakuuttavuutta heikentävinä tekijöinä toimivat kaupallisesti laskelmoidun retoriikan yhdistäminen joko arvovaltaa tai karismaa murentavaan blogipuheeseen.

Fitness-kirjoitusten pathos-analyysi tuotti useita tunteisiin vetoavia roolihahmoja. Tunteisiin vetoavissa rooleissaan kirjoittajat pyrkivät aktivoimaan ja motivoimaan lukijoitaan elämänmuutoksiin tai miellyttämään yleisöään pienoismatkoilla sekä tunnustuksilla omista fyysisistä puutteistaan. Analyysi tuotti havaintoja autoritääristä imperatiivista ja toisaalta näkymättömyyttä hyödyntävästä blogiroolista. Fitness-kirjoittaja saattoi luovuttaa retorisen vaikuttamisen vallan yleisölleen jättämällä vastaamatta tunnepitoisiin blogialustalleen lähetettyihin julkisiin metakommenteihin. Tällainen dramaturginen ratkaisu voidaan tulkita kirjoittajan tahdoksi säilyttää kasvonsa yleisöään korkeampi-arvoisena puhujana. Yleisön julkiset sekä ystävyys- että vihollisretoriikka sisältävät metakommentit toimivat fitness-kirjoittajan tunneaktivaatiota vahvistavana mutta myös heikentävänä dramaturgiana.

Ethos- ja pathos- analyysi tuotti useita havaintoja myös gnoomisista eli aforistisia stereotyyppioita vahvistavista rooleista. Gnoominen aforistiikka liittyi muutoskannustukseen ja kaikkietävän fitness-hahmon autoritääriseen retoriikkaan. Länsimaisen hyvinvointiyhteiskunnan individualistiset ja egosentriaan kehottavat, jopa sananlaskumaiset hokemat vaikuttivat kuitenkin muokkaavan fitness-kirjoittajan rooleja lukijaansa etäännyttäväksi lavasteiksi. Sekä universaalien mietelauseiden että myös blogitallenteiden sisällöllisen kerrottavuuden heikkoudet voidaan nähdä fitness-kirjoittajan pyrkimyksenä ylläpitää sekä esitystensä jatkuvuutta että myös itseään jatkuvasti markkinoivaa kaupallista roolia. Blogien tiivis ja roolihenkilön katkeamatonta näkyvyyttä ylläpitävä, jopa päivittäinen tallennustahti, vahvistavat retoristen valintojen esiintyjänsä markkinoivaa merkitystä. Tarve jatkuvaan näkyvyyteen sekä kollektiivinen kilpailu yleisöistä saattaa johtaa fitness-kirjoittajat heikon kerrottavuuden ja itseään replikoivien aforististen puheiden retoriikkaan. Vaikka aineistoni kerrottavuutta voidaan kyseenalaistaa, on retoristen valintojen tavoitteena säilyttää tiivis ja henkilökohtaista suhdetta jäljittelevä kontakti blogia lukevaan yleisöön.

Tutkimukseni perusteella kohdeaineistoani voidaan tulkita retorisesti manipulatiivisena ja strategisena blogipuheena. Kirjoittajat saattoivat oma-aloitteisesti ilmaista tietoisuutensa kollektiivisesta manipulaatiosta pyrkien siten purkamaan yhteisönsä dramaturgista käsikirjoitusta. Kollektiivisen manipulaation paljastuessa saattaa blogiyleisö kyseenalaistaa kertojan tai jopa koko fitness-yhteisön luotettavuuden. Kertojan epäluotettavuutta osoittivat manipulatiivisten roolisuoritusten ohella myös jopa yksittäisten tekstikatkelmien sisäiset arvokontrastit. Lisäksi blogikirjoittajat pyrkivät sekä omaelämäkerrallisia että tunnustuksellisia keinoja hyödyntäen totuudellisuuden retoriseen vaikutelmaan. Omaelämäkerrontaa jäljittelevä esitys sisäänrakentaa muotoonsa aitouden oletusarvon, jota tunteisiin vetoava retoriikka edelleen vahvistaa. Kuten mainitsin, on fitness-rooli

olemassa ainoastaan kehystääkseen esiintyjien vaihtuvia ja julkisivua rakentavia, itseään markkinoivia retorisia alarooleja. Loogisesti tällainen ajatus johtaa fitness- tai jopa blogi-kirjoittajuuden konventionaalisen merkityksen muutokseen. Provokatiivinen väitteeni saattaa myös edistää ajatusta fitness-kirjoittajuudesta yleisöä omiin tarkoituksiinsa houkuttelevana näytöksellisenä esityksenä. Tällöin itse fitness-kirjoittajuus tuottaisi omalla representaatiollaan myös yhä uusia, kollektiivista käsikirjoitusta noudattavia roolihahmoja. Aineistoni näytöksellisiä rooleja vahvistaviksi retoriseksi keinoiksi voidaan nimetä vain joitakin mainitakseni gnoomiset stereotypiat, ystävyys- ja vihollisretoriikka, autoritäärisyyttä dekodeaava manipulatiivinen naiivius sekä läheisyyden iluusiota rakentava kirjallisuuden lajitraditioita hyödyntävä näyttämörooli.

Tulkintani keskeinen viitekehys muodostui Ervin Goffmanin näyttämö-analogiasta ja Aristoteleen ethos- ja pathos-retoriikasta. Koska viitekehysten ja metodin valinta ohjaavat tulkintaa, voitaneen todeta, että omat valintani osoittautuivat tarkoituksellisesti varsin epänarratologisiksi ja sosiologista tekstintutkimusta mukaileviksi. Kuten johdantoluvussa totesin, on aineistoni määrittelyminen kertomuksiksi mahdollista kyseenalaistaa. Vaikka Goffmanin teatteri-analogian ideologia luontui kivuttomasti tutkimusaineistooni, saattoi valintani kuitenkin ohjata tekstianalyysiä ja havaintojani jopa kapeakatsantaiseen suuntaan. Koska Goffman korostaa voimakkaasti kaikenlaisen vuorovaikutuksen maineenhallintaan tähtäävää ja näytöksellistä roolia, ei viitekehys salli jalansijaa aidon puhujan omana itsenään esiintyvälle todelliselle vuorovaikutukselle. Aristoteelinen metodini täydensi viitekehystä voimistamalla tekstiaineiston näytöksellistä ja jotakin ”näennäisesti” esitettävän vaikutelmaa. Tulkintoja jo lähtökohtaisesti näin voimakkaasti ohjaava, vaikkakin tuloksekas teoria, on perusteltua kyseenalaistaa. Toisaalta jokainen metodivalinta on harkittu rajaus ja sellaisenaan vaihtoehtoisia näkökulmia poissulkeva.

Goffmanin analogia ja aristoteeliset ethos- ja pathos- tulkinnat eivät sellaisenaan synnytä riittävän täyteläistä kuvausta blogiaineiston monitasoisista rooliesityksistä. Mainittakoon myös retorisen analyysin useat vaihtoehtoiset työvälineet, joista osaan viittasin tutkimukseni johdantoluvussa. Toisaalta kirjallisuustieteen suosima retorinen kertomuksetutkimus olisi johdattanut aineistoni analyysiä kertomuksen rakenteiden kuten esimerkiksi juonen ja tarinan rakentumisen tielle. Tätä vaihtoehtoa en kuitenkaan metodikriittisyydestäni huolimatta näe online-tutkimuksen hedelmällisimpänä vaihtoehtona. Traditionaalista tekstintutkimuksen käsitteistöä ei kuitenkaan voi sellaisenaan siirtää monilajisen ja digitaalisen tekstin tulkintaan. Koska traditionaalinen analyysivälineistö on suunnattu yleisimmin kaunokirjallisten tekstien havainnointiin, on perusteltua väittää, ettei samoja rakenteellisia hypoteeseja voi itsestäänselvästi siirtää muuttuneen tekstiympäristön tulkintaan.

Tutkimustulokset antavat aihetta pohtia myös yhteiskunnallisen vuorovaikuttamisen tapoja. Olisi-kin perusteltua kysyä, millaista todellisuutta näytöksellinen ja lukuisia rooleja sisältävä online-tekstuaalisuus tuottaa sekä ilmentääkö kohdeaineistoni retoriikka johdantoluvussa mainitsemani Bahtinin sosiaalista todellisuutta. Jos blogiretoriikan katsotaan heijastavan yhteiskuntamme sosiaalisen vuorovaikutuksen todellisuutta, on pohdittava myös, miten määrittäytyy se aito tai mitään teeskentelemätön retoriikka, josta tuo todellisuus koostuu?

Edelliseen viitaten aineistoni voidaan nähdä vähitellen rakentuvan ja jopa epäjohdonmukaisesti etenevän, eheitä merkityksiä pakenevan blogitodellisuuden tapausselostuksena. Koska tutkimukseni ei fokuoittunut yleisökonstruktioihin tai reseptioon, en voi ottaa kantaa tekstuaalisiin vuorovaikutusprosesseihin kuin ainoastaan yhdensuuntaisina, esiintyjältä yleisölle tarjoutuvina rakenteina. Ervin Goffmania ja myös Aristoteleeta mukaillessa voisin väittää, ettei fitness-blogien retoriikka voi edustaa aitoa sosiaalista vuorovaikutusta eikä siten myöskään mallintaa autenttisen tekstin todellisia vaikutuksia tai puhumisen tapoja. Toisaalta voidaan myös kysyä, sisältääkö journalistinen tai dokumentaarinen teksti todistettavasti ainoastaan aitoja tai todistettavissa olevia objektiivisiä totuuksia. Kaikissa tapauksissa on kuitenkin kysymys yhteisöissä rakentuneista ja kollektiivisesti hyväksytyistä tekstuaalisen ilmaisun tavoista tai ”aitouden” sopimuksista.

Kysymys siitä, voidaanko määrätyt tekstuaaliset roolit sitoa tiettyyn tekstilajiin, jää tässä tutkimuksessa ratkaisemattomaksi. Strategisia tai manipulatiivisia rooleja ylläpitävä tekstilaji viettelee kuitenkin lukijansa näytöksellisyyttä ja maineen hallintaa korostavan vuorovaikutuksen piiriin toimien siten myös yhteiskuntamme kommunikointitapoja muokkaavana dramaturgiana. Ehkäpä fitness-retoriikka onkin vain metafora kulttuurimme sosiaalisen vuorovaikutuksen kentästä, jolla todellinen puhuja pakenee rooliensa taakse sekä itseään että esitystään seuraavia yleisöjä.

Tutkimusaineistoni suppeudesta ja ei-yleistettävyydestä huolimatta on todettava, että blogitutkimuksen anti kirjallisuudentutkimukselle on erittäin ajankohtainen ja uutta tutkimustietoa tuottava. Marginaalinen aihealue ja metodivalintani johtivat kuitenkin melko yksinäiseenkin keskusteluun muiden tieteenalojen kanssa. Läheisimmäksi keskustelukumppaniksi osoittautui viestinnätutkija Maria Erosen julkisjuorujen retorista itseilmaisua käsittelevä väitöskirjatutkimus. Erosen näkökulma online-retoriikkaan on kuitenkin näytöksellistä dramaturgiaa poissulkeva viestinnän tutkimus. Tieteellistä yksinäisyyttäni lääkitsivät Goffmanin ja Aristoteleen aiheeseeni hyvin istuvat metodiikat, tältä osin katson tutkimukseni onnistuneeksi. Koska tutkimuksen ulkopuolelle rajautui blogialusta polyfonisena ja multimodaalisena kybertekstinä, koskettavat tutkimustulokset kuiten-

kin vain murto-osaa laajasta online-näytöksellisyydestä. Tutkimusmetodini yhdistäminen esimerkiksi Bahtinin polyfoniseen ajatteluun saattaisi ohjata tekstin näytöksellisyyden kuvausta kiehtovaan suuntaan.

Online-retoriikan jatkotutkimustarve on ilmeinen. Jatkotutkijan olisi edullista laajentaa retorista tutkimusta vertailevaksi online-tutkimukseksi ja pohtia näytöksellisen tekstuaalisuuden merkitystä laajemmin yhteiskunnallisena arvo- ja mielipidevaikuttajana. Mielekästä saattaisi olla myös blogisivustojen metakommenttien havainnointi yleisörooleja tuottavina retorisina vaikuttajina. Merkitsevää olisi myös tarkastella online-kerronnan retoriikkaa kertomuksellisuutta muovaavana kulttuurisena ilmiönä tai affektiivisena kertomisen lajina. Vaihtoehtoisesti blogitutkimus saattaisi muodostua hedelmälliseksi utopisen tai ideaaliminuuksia sisältävien tekstuaalisten maailmojen analyysiksi. Pirstoutuva ja näytöksellinen online-maailma voi ohjata tutkijaa myös kohti todellisen minuutensa teknologiseen tekstintuotantokoneistoon kadottavaa dystopiaa.

Lähteet

Tutkimuksen kohdeaineisto

Fitness-blogit:

B1, blogitallenteita vuosilta 2016–2017

B2, blogitallenteita vuosilta 2013–2017

B3, blogitallenteita vuosilta 2016–2017

B4, blogitallenteita vuosilta 2014–2016

B5, blogitallenteita vuosilta 2015–2017

B6, blogitallenteita vuosilta 2013–2017

Tutkimuskirjallisuus

ARISTOTELES, 2012: Retoriikka. Runousoppi. *Teokset IX*. Suom. Paavo Hohti ja Päivi Myllykoski. Toim. Simo Knuuttila, Ilkka Niiniluoto, Juha Sihvola ja Holger Thesleff. Selitykset latinut Juha Sihvola. Vantaa: Hansaprint Oy.

ARO, JARI 1999: *Sosiologia ja kielenkäyttö*. Akateeminen väitöskirja, Tampereen yliopisto, Sociologian ja sosiaalipsykologian laitos. Vammala: Vammalan Kirjapaino Oy.

AZARIAH, DEEPTI RUTH 2012: When Travel meets Tourism: Tracing Discourse in Tony Wheeler’s Blog. *Critical Studies in Media Communication*. Vol. 29, No 4, October 2012, pp. 275-291. Australia: Routledge.

BAKHTIN M.M, & MEDVEDEV P.N. 1978: *The Formal Method in Literary Scholarship*. Baltimore: Johns Hopkins University Press.

BERLANGA I. & GARCIA-GARCIA F. & VICTORIA J.S. 2013: Ethos, Pathos and Logos in Facebook. User Networking: New “Rhetor” of the 21st Century. *Scientific Journal of Media Education*, vol.41, XXI, pages 127–135.

ERONEN, MARIA 2015: *Rhetoric of Self-Expressions in Online Celebrity Gossip*. Akateeminen väitöskirja, Vaasan yliopisto, Viestintätieteiden tiedekunta. Vaasa: Vaasan yliopiston julkaisuja.

- FITZPATRICK, KATHLEEN 2007: The Pleasure of the Blog: The Early Novel, the Serial, and the Narrative Archive. *Pomona Faculty Publications and Research*. In *Blogtalks Reloaded: Social Software-Research & Cases*, ed. Thomas N. Burg and Jan Schmidt. Vienna: Social Software Lab.
- FOWLER, ALASTAIR 1982: *Kinds of Literature. An Introduction to the Theory of Genres and Modes*. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press.
- GENETTE, GÉRARD 1997: *Paratexts: Thresholds of Interpretation. Literature, Culture, Theory*. Vol. 20. Cambridge: Cambridge University Press.
- GOFFMAN, ERVING 1971: *Arkielämän roolit. Oikeille jäljille rooliviidakossa. (The Presentation of Self in everyday Life, 1959.)* Suom. Erkki Puranen. Porvoo: WSOY.
- HAAPANEN, PIRKKO 1996: Roomalaisten korkein taito. Johdatus antiikin retoriikkaan. Teoksessa *Pelkkää retoriikkaa. Tutkimuksen ja politiikan retoriikat*. Tampere: Vastapaino.
- HALL, STUART 2005: *Identiteetti. Suom. ja toim. Mikko Lehtonen ja Juha Herkman*. Tampere: Tammer-Paino Oy.
- HAYTON, KAVITA 2009: New Expressions of the Self: autobiographical opportunities on the Internet. *Journal of Media Practice*. Volume 10, Numbers 2 & 3.
- HELASVUO, MARJA-LIISA & JOHANSSON, MARJUT & TANSKANEN, SANNA-KAISA 2014: *Kieli verkossa. Näkökulmia digitaaliseen vuorovaikutukseen*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- HEVERN, VINCENT 2004: Threaded Identity in Cyberspace. Weblogs & Positioning in the Digital Self. *Identity: An International Journal of Theory and Research*, 4(4), 325- 335.
- HÄGG, SAMULI 2011: Kerrontakeinojen sosiologiaa. Teoksessa *Paluu maailmaan. Kirjallisten tekstien sosiologiaa*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- KAKKURI-KNUUTTILA, MARJA-LIISA (toim.)1998: *Argumentti ja kritiikki. Lukemisen, keskustelun ja vakuuttamisen taidot*. Tampere: Tammer-Paino Oy.
- KARVONEN, ERKKI 2000: ”Eheyttäjä-Esko” ja ”Tasa-arvo-Tarja”. Retorisia näkökulmia presidentinvaaleihin. Teoksessa *Presidentti 2000. Mistä vaalit on tehty*. Toim. Pekka Isotalus ja Eeva Aarnio. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino.
- KASKISAARI, MARJA 2000: *Kyseenalaiset subjektit. Tutkimuksia omaelämäkerroista, heterojärjestyksestä ja performatiivisuudesta*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino.

- KESKINEN, MIKKO 2001: Teksti ja konteksti. Teoksessa *Kirjallisuudentutkimuksen peruskäsitteitä*. Toim. Outi Alanko ja Tiina Käkelä- Puumala. Pieksämäki: RT-Print Oy.
- KOIVISTO, PÄIVI 2011: *Elämästä autofiktioksi. Lajitradition jäljillä Pirkko Saision romaani-sarjassa Pienin yhteinen jaettava, Vastavallo ja Punainen erokirja*. Akateeminen väitöskirja, Helsingin yliopisto, Suomen kielen, suomalais-ugrialaisten ja pohjoismaisten kielten ja kirjallisuuksien laitos. Vantaa: Multiprint Oy.
- KOIVISTO, PÄIVI 2007: Tunnustaa ja valehdella: Tunnustamisen ongelmat Ystävän muotokuvassa. Teoksessa *Tunnustus ja todistus. Näkökulmia kahteen elämän esittämisen tapaan*. Toim. Heikki Kujansivu ja Laura Saarenmaa. Helsinki: Yliopistopaino.
- KUJANSIVU, HEIKKI 2007: Tunnustus, todistus ja toinen: Käsiteretkellä Tunnustusten temppe-lissä. Teoksessa *Tunnustus ja todistus. Näkökulmia kahteen elämän esittämisen tapaan*. Toim. Heikki Kujansivu ja Laura Saarenmaa. Helsinki: Yliopistopaino.
- KUJANSIVU, HEIKKI & SAARENMAA, LAURA 2007: Tunnustus ja todistus omaelämäker-rallisen esittämisen muotona. Teoksessa *Tunnustus ja todistus. Näkökulmia kahteen elä-män esittämisen tapaan*. Toim. Heikki Kujansivu ja Laura Saarenmaa. Helsinki: Yliopistopaino.
- MARIN, MARIA 2016: Organizational Rhetoric: the Construction of a Persuasive Discourse. *The Scientific Journal of Humanistic Studies*, Year 8, no. 14.
- MIKKONEN, KAI 1998: Tulkinnan kierteessä: huomioita tekstiin viittaamisen ja tulkintayhteisön käsitteistä. Julkaisussa *Kirjallisuudentutkijain seuran vuosikirja*, 51, osa 1, 1998, s. 9–29.
- MÄKELÄ, MARIA 2017: <http://www.uta.fi/ajankohtaista/uutinen/kertomus-voi-olla-vaaraksi>, haastattelu, julkaistu 19.5.2017
- MÄKELÄ, MARIA 2016: Kotini on tekstini. Romaanitraditio, itsestä kertominen, gnoomisuus ja doksa sisustusteksteissä. http://netn.fi/sites/www.netn.fi/files/netn163-13_0.pdf *Niin&Näin*, 3/2016.
- MÄKELÄ, MARIA 2015: *Somepäivitykset ja kerrottavuuden rajat*. <http://etiikka.fi/somepaivi-tykset-ja-kerrottavuuden-rajat/> Etiikka.fi, maaliskuu 10, 2015
- MÄÄTTÄ, LAURI 2017: Toiveikkaan talvimielen mainosretoriikka. Aisteihin vetoavan kuvakie-len suostutteluvoimasta Veikko Huovisen Hamstereissa. *Avain* 1/2017, 38–53.

- NEUBAUM, GERMAN & KRÄMER, NICOLE C. 2015: Let's blog About Health! University of Duisburg-Essen. Department of Social Psychology : Media and Communication. *Health Communication*, 30: 872–883.
- NOPPARI, ELINA & HAUTAKANGAS, MIKKO 2012: *Kovaa työtä olla minä. Muotibloggaajat mediemarkkinoilla*. Tampere: Tampereen yliopistopaino Oy – Juvenes Print.
- NORKOLA, TERO 1996: Kirjoituksia sydänten kammioista: henkilökohtaisen päiväkirjan poetiikkaa. Teoksessa *Sivupolkuja: tutkimusretkiä kirjallisuuden rajaseuduille*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- NORKOLA, TERO 1995: Tavallisten ihmisten päiväkirjat – merkintöjä kirjallisuuden marginaalissa. Teoksessa *Karnevaali ja autiomaa. Kirjallisuustieteellisiä tutkielmia*. Toim. Anna Makkonen ja Teemu Ikonen. Helsinki: Yliopistopaino.
- PAGE, RUTH E. & THOMAS, BRONWEN 2011: *New Narratives: Stories and Storytelling in the Digital Age*. Lincoln: University of Nebraska Press.
- PALONEN, KARI & SUMMA, HILKKA (toim.) 1996: *Pelkkää retoriikkaa. Tutkimuksen ja politiikan retoriikat*. Tampere: Tammer-Paino Oy.
- PHELAN, JAMES 2005: *Living to tell about it. A rhetoric and ethics of character narration*. Ithaca and London: Cornell University Press.
- RAK, JULIE 2005: The Digital Queer: Weblogs and Internet Identity. *Biography* 28.1. (Winter 2005) Biographical Research Center.
- RUOHONEN, VOITTO 2011: Sosiologisen tekstintutkimuksen lähtökohtia. Teoksessa *Paluu maailmaan. Kirjallisten tekstien sosiologiaa*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- SARESMA, TUIJA 2011: Sosiologinen elämäkertatutkimus– muunnelmia ja murtumia. Teoksessa *Paluu maailmaan. Kirjallisten tekstien sosiologiaa*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- SERFATY, VIVIEN 2004: Online Diaries: Towards a Structural Approach. *Journal of American Studies*, 38 (2004), 3, 457–471. United Kingdom: Cambridge University Press.
- SERFATY, VIVIEN 2003: The Mirror and the Veil: An Overview Of American Online Diaries and Blogs. *Atlantis* [0210-6124] Garcia Landa, Jose 06/ 2005, osa:27, iss:1 s:117.

SERFATY, VIVIEN 2002: Me, myself and I: Online embodied identity in America. *Reserches Anglaises et Nord- Americainés* (RANAM), 36 (2003) vol. 3, 35-47.

SEVÄNEN, ERKKI 2011: Kohti kirjallisten tekstien sosiologiaa. Teoksessa *Paluu maailmaan. Kirjallisten tekstien sosiologiaa*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

SORAPURE, MADELEINE 2003: Screening moments, scrolling lives: Diary Writing on the Web. *Biography* 26.1. (Winter 2003) Biographical Research Center.

STEINBY, LIISA 2011: Sosiologinen näkökulma kirjallisuuden lajeihin. Teoksessa *Paluu maailmaan. Kirjallisten tekstien sosiologiaa*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

SUMMA, HILKKA 1996: Kolme näkökulmaa uuteen retoriikkaan. Burke, Perelman, Toulmin ja retoriikan kunnianpalautus. Teoksessa *Pelkkää retoriikkaa. Tutkimuksen ja politiikan retoriikat*. Tampere: Vastapaino.

TURTIAINEN, RIIKKA 2017: ”Mentorina terveelliselle elämäntyylille” – Asiantuntijuuden rakentuminen suomalaisten naisten fitnessblogeissa. *Liikunta ja tiede* 54 (1), 58–67.

TURUNEN, RISTO 2011: Ideologia, diskurssi ja representaatio. Teoksessa *Paluu maailmaan. Kirjallisten tekstien sosiologiaa*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

USKI, SUVI 2015: *Profile work for authenticity. Self-presentation in social network services*. Akateeminen väitöskirja, Helsingin yliopisto, Sosiaalipsykologian laitos. Helsinki: Unigrafia.

WHITE, GLADYS B. 2006: Analogical Power and Aristotle’s Model of Persuasion. *The American Journal of Bioethics*, November/December 2006, Volume 6, Number 6.

Verkkolähteet, joissa toimittajaa tai kirjoittajaa ei ole mainittu

Cambridge Dictionary: <http://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/fitness>

TT / Kirjallisuudentutkimus= Tieteen termipankki: <http://tieteentermipankki.fi/wiki/Luokka:Kirjallisuudentutkimus>

